

Yalçın Küçük
Seçim ve Darbe

TOPLUMSAL KURTULUŞ

TEORİK-PRATİK SOSYALİST DERGİ

Nikaragua
İçişleri
Bakanı ile
Söyleşi

TÜSTAV

AÇIK
DEVRİMCİ
PARTİ
İÇİN
İLERİ

Sosyalizm ve İnsan
Mesut Odman

Rastlantı ve Zorunluluk
Orhan Gökdemir

yorumlarıyla olaylar	nikaragua içişleri bakanı ile söyleşi 39
3 eylülüst yapılanma süreci	<i>fredric jameson</i>
7 zoraki konuklar	dünyayı tekellerin çarpık aynasından seyrediyoruz 47
8 seçim ve darbe	<i>ildeniz kurtulan</i>
<i>yalçın küçük</i>	sscb'de neden yalnız bir parti var 49
murat belge'ye	<i>gennady kobyakov</i>
13 açık mektup	çiçekli evin netameli kiracıları 52
<i>ilhan kamil turan</i>	<i>zihni anadol</i>
türkiye'deki stratejik alan eski senaryolara göre genişliyor	geçmişin değerlendirilmesinde netlik ihtiyacı 54
<i>a. nikolayev</i>	<i>can ali tamer</i>
18 sosyalizm ve insan	damdan damlalar 56
<i>mesut odman</i>	<i>bilgesu erenus</i>
yorumlarıyla olaylar	yürekte süren şarkı 58
26 büyük basın hükümlü basın sözsüz sendikalar ve dilsiz	<i>muzaffer arabul</i>
27 cemiyetler	ayşe emel mesçi ve tiyatro 59
bir karabasandır çökmüş üstüne	<i>sema okançay</i>
28 cancağızım ertuğrul'un tekellerin yeni aslan terbiyecisi:	neye hoşçakal ve hoşçakal umut ile nereye 61
29 altan öymen	<i>levant yılmaz</i>
30 füsün özbilgen limonun peşine düştü	töbe-kp için açık kapı: anti-sscb ve anti-pkk siyaset 63
31 arada yalnız marmara mı var?	
32 ikinci nurettin yılmaz: ali taygun sosyaldemokratlaştır-	
34 dıklarımızdan mısınız	
<i>ilhan akalın</i>	
rastlantı	
36 ve zorunluluk	
<i>orhan gökdemir</i>	

Sahibi Dönem Yayıncılık adına Bilgesu Erenus
Yazı İşleri Müdürü Orhan Gökdemir

Genel Yayın Yönetmeni İlhan Akalın
İşletme Müdürü: Hasan Akgüç

MERKEZ: Konur Sokak 73/9 Ankara Tel 1259378 ● BASKI: Maya Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti. Tel 1259595

ABONE KOŞULLARI: Yurtiçi Yıllık 10000 TL, Yurt Dışı Yıllık 50 DM ● POSTA ÇEKİ NO: 28155.7 ● İŞ BANKASI

Akay Şubesi Dönem Yayıncılık Hesap No 350383 ● DAĞITIM: Hürriyet Holding AŞ

Bu Sayımız

Her başlangıç yeni bir umuttur. Umudu olmayan hiçbir işe ciddi olarak başlayamaz. Umutsuz başlangıçlara sürüklenme demek daha doğru.

Yeni yıl, ülkemizin umudunu diri tutan devrimcileri için bir başlangıç olacaktır. Ancak devrimci partinin tartışılıp geliştirilmesi, teorik ve pratik temellerinin atılması, 1988 yılında önemli bir mesafe almalıdır. Türkiye 1987'den 1988'e "yeni" demek adet olduğu için öyle denen bir hükümetle giriyor. Bundan tam 10 yıl önce de yıl ile birlikte hükümet de değişmişti. Ama o zaman bütün toplumun üzerinde Ecevit'in mavi dalgası vardı. İki yıl bile sürmedi. Bugün umudun kıvrıntısı bile yok; süre biraz daha uzun olabilir.

Asıl kariyerini bu ülkenin en militan sermaye kuruluşlarından biri olan Mess'in başkanı olarak yapmış bir başbakanın başkanlığındaki yeni hükümet, koyu bir umutsuzluktan başka hiçbir mesajı olmadan ortaya çıktı. Temsili demokrasinin çöküşüne dayanan bir hükümet, "Bayar'ın komiği" olarak tarih sahnesine çıkan başkanı ile işi ne kadar götürebilecek?

Yalçın Küçük arkadaşımız, "Seçim ve Darbe" başlığını taşıyan yazısında böyle söylüyor: Demirel, İsmet İnönü'nün; Özal, Celal Bayar'ın; Erdal İnönü kendi kendinin komiğidir. Çarpıcı bir çözümleme ortaya çıkıyor. Büyük bir ilgiyle okunacağını düşünüyorum.

Mesut Odman sosyalizmin yaratmayı amaçladığı yeni insan sorununa ilişkin bir incelemeye çok eski bir tarihte başlamış, yayımlanma imkanı kalmayınca, çalışmasını yarıda bırakmıştı. Yeniden yazmasını istedik. Beğenilerek okunacak ve tartışmalara yol açacak bir yazının ortaya çıktığını sanıyoruz. Kendisi de bir iki yazıyla sürdüreceğini söylüyor. Açık devrimci partinin, program ve örgütlenme çalışmalarının yanısıra, bu tür tartışmalara da ihtiyaç yarattığına inanıyoruz.

SHP Genel Başkanı'nın, seçimden sonra, milletvekilleri arasına katılan Baştürk ve Işıklar'ı "işçi haklarının yılmaz savunucusu" olacaklarının güvenesi olarak ilan edişini okuyunca, 70'li yıllardaki DISK'in ehlileştirilmesi operasyonunu hatırladım. Yazımda DISK imajının ortadan kaldırılışından, bugünkü yılmaz savunucuların oradaki katkılarından söz ediyorum.

Rasih İleri dostumuz, son yazısı olabileceğini söyleyerek, "Glasnost" başlıklı bir yazı gönderdi. TBKP konusundaki düşüncelerimize ve tavrımıza karşı

çıkıyor. Dergimizin bu sayısı planlandıktan sonra elimize geçti. Önümüzdeki sayıya koyabileceğiz.

güa İçişleri Bakanı Tomas Borge ile yapılmış bir söyleşiye yer veriyoruz. Oldukça ilginç bulacağınız bu söyleşide, devrimci bakan, "Sovyetler, Nikaragua'da devrim olacağına inanmıyorlardı ki, yardım etsinler." diyor.

Okuyucularımız farkedeceklerdir, künyemizde bir sadeleştirmeye gittik. Bu arada ben, genel yayın yönetmenliğini Erhan'dan devraldım. Erhan Tezgör, mücadeleci ve dürüst kişiliği, tecrübesi ve bilgisiyle ülkemizin sosyalistleri ve ilericileri arasında saygın yeri olan bir arkadaşımızdır. Toplumsal Kurtuluş'un ilk altı sayısında büyük bir yük taşıdı. Bu sayıdan itibaren onun yükünü biraz hafifletmeyi gerekli gördük. Dönem Yayıncılık'ta ve dergimizin yazı kurulundaki görevi sürüyor.

Ayrıca, Hasan Akgüç arkadaşımız, dergimizin işletme müdürlüğünü üstlendi, iç düzenlemenin yanı sıra dağıtım işi de onun sorumluluğunda yeni bir işlerlik kazanacak.

Öte yandan, Emek Dünya'sındaki arkadaşlarımız, çalışmalarını o yayın çevresinde sürdürecekler. Mehmet Emin Sert'in Dönem Yayıncılık'taki görevi ise devam ediyor. Bu arada, benim Emek Dünyası kuruculuğu ile yayın kurulundan ayrıldığımı belirtmem gerekiyor.

Geçen haftalarda İstanbul büromuz iki kez polislerle operasyona uğradı. İkincisinde polis tarafından gözaltına alınan arkadaşlarımız oldu, kırk sekiz saat sonra serbest bırakıldılar. Büro kiralarken yanlış bir semt seçmiş olduğumuzu anlıyoruz. Laleli'deki büroyu bırakıyoruz. En kısa sürede Cağaloğlu'nda daha uygun bir yer bulacağız.

Son olarak, sevimsiz bir kararımızı duyurmak zorundayım: Kağıdın 1987 yılının en çok zam gören mallarından biri olduğu biliniyor. Ayrıca, öteki girdilerde de büyük fiyat artışları oldu. Bu durumda, dergimizin fiyatını 1000 liraya yükseltmek, sayfa sayısını ise 64'te tutmak zorunda kaldık.

Erhan Tezgör

EYLÜLİST YAPILANMA DÖNEMİ

I

HALKIN SEYİRCİ OLDUĞU İLK SEÇİM

Güvenlik Konseyi'nin aföröz etmek istediği Özal ile ilk sayımın dışında bıraktığı İnönü, Orgeneral Kenan Evren'den daha çok eylülüst yapının mimarı olmaya başladılar.

...

Özal-İnönü, Osmanlı Dönemi de dahil halkın seyirci yapıldığı ilk seçimi gerçekleştirdiler.

...

1983 yıllarında yapılan ve Sunalp ile Çalp arasında planlanan ancak aradan Özal'ın sıyrıldığı sayım bile Özal-İnönü Seçim Oyunu'ndan daha canlı geçti.

...

Türkiye, Osmanlı Dönemi de dahil, tarihinin en cansız, en çekişmesiz ve en heyecansız seçimini geride bıraktı. Kentler, hiçbir ayrı fikrin tartışılmadığı ve bunun yerine 29 Ekim Bayramları'nı kışkırtacak bir biçimde bayraklarla süslendiği bir görünüm aldı. Halk seçimin dışında çıkarıldı ve televizyon ekranları ile gazete sütunlarının seyircisi durumuna getirildi.

Turgut Özal ile Erdal İnönü'nün el ele vererek kapalı kapılar arka-

sında düzenledikleri yeni seçim sistemine göre seçimlerde bir heyecan imkanı önceden ortadan kaldırıldı. hükümet partisi'nde adayların Turgut Özal ve küçük ekibi tarafından saptanması toplumda hiçbir itiraza yol açmadı. SHP içinde ön seçimler, geniş seçmen kitlesini ikinci seçmen durumuna getirdi. Halk, ilk kez, bağımsız adayların dışında kime oy verdiğini bilmeden yalnızca parti işaretlerine oy verir duruma getirildi.

• Tekeller Diktatorya İsterler

Eylül Darbesi'ni gerçekleştiren generaller sermaye kesimi ve Amerika Birleşik Devletleri ile yakın ilişki içinde iktidara gelmiş olmalarına karşın politik mekanizmanın temel sorunlarını bilmiyorlar. Generaller, parti liderleri sultasını kırabilmek için popülist birtakım düzenlemeler ve parti değiştirilmesini önleyici yasa maddeleri getirdiler. Tekellere parti liderlerine dayalı bir diktatorya gerektiğini göremediler.

Özal-İnönü seçim sistemi bunu sağlıyor; seçim pusulalarına aday isimlerinin yazılmasının tarihe karışmasıyla birlikte parti damgası çok daha belirgin oluyor. Kontenjan

adayları ile, seçilebilecek milletvekilleri içinde önemli bir bölümünün zorunlu olarak parti lider kadroları tarafından belirlenmesi usulü getiriliyor.

Parti lider kadrosu tarafından atanan veya ön seçim adı verilen bir mekanizma ile küçültülmüş bölgelerde yerel parti şeflerinin biçimlendirmesiyle yerel parti patronları tarafından doldurulan isimsiz listeler seçim pusulası haline getirilince, seçim kampanyası, yakışsız parti liderlerini yakışıklı göstermeyi beceren fotoğraf ustaları ile reklam kampanyalarının eline bırakılıyor. 1987 yılı sonbaharında Türkiye'de yapılan seçim, parti liderleriyle reklam şirketlerinin yarışına dönüştü.

Halk ise ekranların karşısına geçip seçim kampanyasını seyretmeye başladı. Tekelci basın, halkın reklam seçim kampanyalarını bile özgürce izlemesine izin vermedi. "Ünlü" fıkra yazarları, halkın seyirciliğini de şekillendirmeyi görev bildiler ve her reklam programından sonra, güzellik yarışması jürileri gibi reklamlara çıkmış Turgut Özal veya Erdal İnönü'ye bakışından, duruşundan, gülüşünden, ağızlarını açmalarından dolayı not verdiler. Türkiye tam bir sirke çevrildi; Turgut Özal, Necmettin Erbakan, Erdal İnönü, Süleyman Demirel veya Bülent Ecevit, ekranda her görünüşlerinden sonra, "ünlü" fıkra yazarlarından birer karne aldılar.

• Tekelcilerin Memurları

Bürokrat, ilkeli bir tutum almayan ve hiçbir beğenisini bir

ilkeye dayandıramayan kimsedir. Bürokrat, fırsatçılığa ve imkanların gelişmesine göre karar vermeyi bir bakış açısı haline getiren kimsedir. Büyük basın, bu nitelikler açısından, tümüyle tekelci bürokratlar tarafından yönetilmeye başladı. Basında artık hiçbir ilkeli ses çıkmıyor; reklama çıkmış liderlere karne verirken de "ünlü" fıkra yazarları tam bürokrat olarak davranıyorlar. Beğenilerini gizli bir biçimde duyurmaya çalışırken, reklama çıkmış liderlerin hepsinde beğenilecek yanlarını ve beğenilmeyecek yanlarını bulmayı ihmal etmiyorlar.

Tekelcilerin Babı Ali bürokratları, 1987 Seçimlerini halk için bir seyircilik haline getirilmesinde ellerinden geleni eksik etmediler. Liderlerde ve partilerde ülke sorunları açısından herhangi bir açıklık ve mesaj aramayı bir tarafa bıraktılar. Yalnızca mitinglere kaç kişinin geldiğini, miting masraflarının düzeyini bildirmeyi ve bir de seçim sonuçlarını önceden ilan etmeyi önemli gördüler.

Güç Boşluğuna Münecimler

Ne üniversite, ne basın ve ne de televizyon artık Türkiye'yi etkileyebiliyor. Bunun yerine "kamuoyu" araştırmalarına güvenilmek isteniyor. Tekellerin Babı Ali bürokratları, halkın katılmadığı bir seçim senaryosuna katkılarını maksimuma çıkartabilmek için kamuoyu araştırmaları "düzenlemeyi" ve sonuçlarını yayınlamayı sürdürdüler. Bu araştırmaların sonuçlarını, araştırmaları ismarlıyan ve gazetelerinde basan gazete yöneticileri belirlediler. Tamamı referandumda hayır oylarının yüzdesine bakarak ve tekellerin kesin Anap tercihinine uyarak Turgut Özal'ı yüzde ellilik bir sonuçla hükümete getirdi. Bir tek Sabah Gazetesi, Anap muhafetini sürdürebilmek için, daha önceki yerel seçimlerdeki oy yüzdelerini olduğu gibi saklı tuttu.

II

DEPOLİTİZASYONDAN SONRA PARTİSİZLEŞME DÖNEMİ BAŞLIYOR

İnönü-Özal işbirliği ile Türkiye, tekelci Amerika'da olduğu gibi birbirlerinden yalnızca bir-iki soluk renkle ayrılan iki "parti" düzenine sokuluyor.

...

Anap, Türkiye'de hükümete gelen ve hiçbir mesajı olmayan ilk partidir.

...

Erdal İnönü, CHP ve ardılı partilerin başına geçebilen en tutarlı sağcıdır.

...

1970 yıllarında CHP'nin başında solcu, ancak tutarsız Ecevit vardı. Şimdi SHP'nin başında tutarlı, ancak sağcı İnönü var.

...

1987 Aralık Ayı'nın başında Bülent Ecevit, belki de yaşamının tek akılcı ve şairce kararını aldı ve politikayı bıraktığını söyledi. Ecevit'in bu kararında ısrarlı olup olmayacağı kuşkuludur; çünkü Ecevit ortanın solunun en tutarsız politikacısıdır. 1987 Seçimleri'nin bir kesin sonucu vardır, Ecevit politikadan ayrılırken yerini ortanın sağının en tutarlı politikacısına bırakmış oluyor.

1987 Seçimleri öncesinde Erdal İnönü, hükümeti çok net bir tercihle Turgut Özal'a bıraktı. Turgut Özal'ın istediği tarihte ve istediği biçimde seçime girmeyi kabul etmesi ve Demirel ile Ecevit'in Seçimleri boykot önerisini

reddetmesi, bir tercihtir; İnönü, kendisiyle Özal arasındaki yarışta kaybetmeye peşinen razı olarak işe başladı.

İnönü Ailesi ile Ecevit Ailesi Karşılaşıyor

Tekeller, İnönü'nün bu özverisini unutmuyacaktır; İnönü bundan sonra yapılacak bir seçimde tekellerin başbakan adaylığını kazanmıştır. Altmış yaşında politikaya başlayan Profesör İnönü, birkaç yıl sonra tekellerin elinden başbakanlığı alma planları yaparken, İnönü Ailesi'nin can düşmanı Ecevit Ailesi ile hesaplaşmayı ön plana çıkarıyor. İnönü, kapalı kapılar arkasında Turgut Özal ile pazarlık yaparak, hem Ailesi'nin ünlü kinini bir kez daha göstermiş oluyor ve hem de Ecevit'i tarih sahnesinden uzaklaştırma operasyonları ile generallerin ve tekellerin güvenini kazanıyor.

Ecevit, generallerin güvensizliğinin ortadan kalkacağı bir yeni bunalım döneminde, işbaşı yapmak üzere küskün, ancak halk tarafından sevilen, sola ve solcu aydınlara karşı kindar bir potansiyel lider olarak Oran Ormanları'nda günlerini geçirmeye hazırlanıyor. İnönü altmış yaşında politikaya atılan, üniversite yaşamında hiçbir ilkeli çıkışı temsil etmeyen, hem 12 Mart 1971 ve hem de 12 Eylül 1980 Darbeleri'nde üniversitedeki görevlerini koruyan, askeri rejimlerle barış içinde yaşayan bir fizik profesörü olarak Türkiye'nin partiszleştirilmesine katkıda bulunmaya başlıyor.

Misyonsuz Mesajsız Bir Topluluk: ANAP

ANAP ile SHP arasındaki fark, Amerika Birleşik Devletleri'nde Cumhuriyetçilerle Demokratlar arasındaki farka inmiştir. ANAP'ın Türkiye'de hiçbir misyonu ve mesajı yoktur ve daha da önemlisi, ANAP, mesajlı ve misyonlu parti anlayışına bir tepkinin sonucudur. İçinde çeşitli eğilimleri barındırma değil bu eğilimleri olduğu gibi ko-

ruma, ANAP'ın partiszleşmesi politikasının özü olmaktadır.

Türkiye'de CHP'li ve DP'li olmuştur. Türkiye'de AP'li olmuştur ve DYP'li var. Ancak Türkiye'de ANAP'lı yoktur ve hiç kimse kendisinin neden ANAP'lı olduğunu anlatamıyor.

SHP, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Demokrat Parti'yi Türkiye'ye getirmektedir. Meclis'te, lideri Kenan Evren'i ayakta alkışlarla karşılar. SHP milletvekilleri salonu terk edebilmektedir; bunları görmediğini söyleyen Erdal İnönü de partiszleştirilmiş bir yönetimden yanadır.

Adnan Kahveci ile Ali Dinçer

ANAP'ta Adnan Kahveci, SHP'de Ali Dinçer ile aynı adamdır. Biri tekelci bürokrasiyi, diğeri ise devlet bürokrasisini temsil ediyor. Hem Kahveci ve hem de Dinçer, ODTÜ mezunlardır ve hiçbir prırtıları olmayan, hiçbir ilkeye inanmayan, sağdan ve soldan aldıkları önerileri kemirerek, yontarak, kendi topluluklarına politik program yapabilen kimselerdir.

Bürokrattılar; gelişmelere ba-

karak hiçbir ilkeli karar almamayı temsil ediyorlar. Adnan Kahveci, Türkiye'yi yöneten sağ partilerdeki pratiklerden ayrılarak grev sözcüsü gömleğini giyiyor. Ali Dinçer, Güven Parkı'nda açlık grevi yapan tutuklu ana ve babalarına gidip, yaptıkları işin yasalara aykırı olduğunu anlatma cüretini gösterebiliyor. Soyunur göründükleri misyonların tersini yapabilecek kadar ilkesizliklerini sergiliyorlar.

ANAP, tekelci bürokrasinin topluluğudur. SHP, refah devleti bürokrasisinin topluluğudur. İkisi arasında fark yalnızca dar ekonomik konularda sınırlı kalıyor.

ANAP ile SHP Arasında Tampon Kurumlar

ANAP ve SHP'nin Türkiye'yi partiszleştirme çabalarına, katılımlar başladı. Anap ve SHP, kendileri parti olmadan veya olmamaya çalışırken birbirlerini kollamaya ve yalnızca bir birlerini yaşatmaya önem vermeye başladılar. Son seçimlerde bu çok açık olarak görüldü. SHP, Nurettin Yılmaz veya birtakım eski eylemcilerin ANAP'tan sayılab olmasının üzerine hiç gitmedi. ANAP, DISK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar ile Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün SHP'den sayılab olmalarını menmuniyetle karşıladı. ANAP ve SHP, kendileri partiszleşirken dışlarında da parti kalmamasını temel politika yapıyorlar.

ANAP ile SHP arasına birtakım tampon kuruluşlar girmeye başlıyor. Cumhuriyet Gazetesi, fıkra yazarları ile SHP'yi, haberleri ve ekonomi yazılarıyla ANAP'ı destekleyerek iki topluluk arasında önemli bir halka oluşturmaya çalışıyor. Tüyap, Tiyatro Yazarları Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası, bazı büyük reklam firmaları, her iki firma arasında bir bağ oluşturmaya başlıyorlar. Bunların bir bölümü, hükümetin dış politika manevralarının gerektirdiği toplantıları düzen-

lerken, artık Türkiye Yazarlar Sendikası, Devlet tiyatroları binalarında panellerini yapıyor ve bu panelere konuşmacı olarak ANAP'ın görevlendirdiği Gençay Gürün, MHP yanlısı Bozkurt Kuruç ve Aziz Nesin katılıyorlar.

Sol Aydınlar Partisizleşme Sürecinde

Türkiye'nin partisizleşme sürecine eski solcular büyük bir hevesle katılmaya başladılar. Televizyon, 1970 yıllarında solcu sayılan ve Eylül döneminde sanık ya da yakınlarını izlemek için sıkıyönetim mahkeme-

lerine giden solcuların tümüne açıldı. ANAP devrimci çizgiyi sürdüren bir avuç aydının dışında hepsini televizyona çıkarmaya başladı ve bunlar üzerindeki pasaport yasağını kaldırdı.

Dil Derneği, İnsan Hakları Derneği ve benzerleri televizyonun haber protokollarına girdiler. Barış Davası Sanığı Ali Taygun, son derece lüks kağıda basılmış bir dergi çıkararak iş adamlarına solcuları ve solculara da iş adamlarını tanıtmayı üstlendi. Türkiye'de devrimci azınlık dışında bütün aydınlar, tekelci devletin geniş çerçevesi içine girmeye başladı.

seçimlerin aktörü değil seyircisi durumuna getirilmesi ve benzerleri, yüzde üç çevresinde bir oy hareketini sağlamaya yetiyor.

Seçim sistemi, yüzde otuz beş veya otuz altı oy alanı hükümet kurma kapısını elinde tutarken, tekeller de yüzde üç çevresinde oy kaymasını sağlama gücünü ellerinde tutmak istiyorlar. Şimdilik bu sağlanmıştır: Azınlık yönetiminin sürekli olması, toplumda devrimci çizginin yükselmesini kolaylaştırıcıdır. Yüzde üçlük oy kaymasını sağlama gücünün tekelci mekanizmalara devredilmesi, devrimci potansiyeli sınırlama amacına yöneliyor.

III

TÜRKİYE'Yİ BİR AZINLIK YÖNETİYOR

Demokrasi değil yeni bir darbe Türkiye'yi bekliyor. Ne zaman olacağı ne olup olmayacağı, devrimci gelişmelere bağlıdır.

...

Darbeler, Türkiye çoğunlukla yönetilmediği için ortaya çıkıyor.

...

Artık kapitalist sistem içinde Türkiye'nin bir azınlık tarafından yönetildiği matematik bir kesinlik kazandı.

...

Düşünülen model açıktır; Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Cumhuriyetçi Demokrat veya Büyük Britanya'daki Muhafazakar-İşçi ikilemleri içinde yönetilmek isteniyor. Ancak eşitsiz gelişme yasası nedeniyle Türkiye'de bu ikilemin uçları yüzde elliye yakın olamıyor. Yeni yapı, ANAP veya SHP'nin atılan oyların üçte birini

alabilecekleri hesabına göre kuruyor.

Model şudur: ANAP ve SHP oyların sadece üçte birini almalıdır. Bunlar, yüzde otuz üç çevresinde oynayan oy tabanına sahip olmalıdır. Yüzde otuz beş veya otuz altı alan hükümeti kurabilmelidir. Bütün seçim kampanyası yüzde üç-dört oranında oyu bir yandan diğer yana aktarma mekanizmaları etrafında oluşturulmalıdır.

Reklamların Rolü : Yüzde Üç

Aydın Güven Gürkan da Miliyet'te yayınlanan bir mülakatında doğru bir noktaya parmak bastı: Basının, televizyonun ve reklam kampanyasının oy değeri yüzde 2-3 çevresinde değişiyor. Kamuoyu araştırmaları, "ünlü" fıkra yazarlarının, tekelci ahtapotun görülür ellerinin hareketiyle, liderlere reklam karneleri vererek seçim curcunasına ortak olmaları, halkın

"Özal Git-İnönü Gel" Sistemi

Özal ve İnönü, Eylül'ün yeni ve güvenilir politikacıları olarak ortaya çıktılar. Ayrıca İnönü ve Özal, bir oyun teorisi içinde, birbirini yaşatmaya ve birbirlerinin rakiplerini saf dışı etmeye özen gösteriyorlar. Bu durumda Özal, bu seçimle misyonunu tamamlamış saf dışı etmeye özen gösteriyorlar. Bu durumda Özal, bu seçimle misyonunu tamamlamış bir duruma geliyor. 1987 yılından itibaren artık tekellerin Özal'a ihtiyacı kalmıyor.

Turgut Özal, yetenekleri son derece sınırlı, Türkiye ve dünyanın sorunlarını kavrama gücünden yoksun, çok yıpranmış bir politacıdır: Tekeller, 1988 yılından itibaren Özal'ı doğal yıpranmaya bırakmış görünüyorlar.

Eylülist Yapılanma Dönemi, Özal'dan daha çok muhalefetini seçmeye dayanıyor ve Erdal İnönü ile birlikte en güvenilir muhalefet liderini bulmuş görünüyor. Seçim kampanyasının sonlarına doğru Erdal İnönü etrafında çok büyük bir reklam kampanyası oluşturulması, Cumhuriyet'in yazı işleri müdürü Okay Gönensin'in "İhh, ee diyerek konuşsa da biz seni çok seviyoruz" anlamına gelen yazılar yazması,

Turgut Özal'ın politik kariyerinin doğal ölümüne bırakılmasıyla ilgili görünüyor.

Azınlık Yönetimine Destek Bir Öro-Komünist Parti

SHP'nin Türkiye solunu bütünüyle sessizleştirebilmesi ihtimali yüksek tutulmuyor ve bu nedenle rejimle ve sermaye kesimiyle uyuşma içinde, kendisine sosyalist veya komünist adı verilmesinin karşılığında bu modeli desteklemeye hazır bir öro-komünist parti ihtiyacı beliriyor.

İnce hesaplara dayalı bu modelin çok kaygan bir denge oluşturduğu açıktır. Türkiye'de tekeli rejim, hesaplarını kaygan bir zemin üzerine oturtmak zorunda kalıyor. Ancak tekelcilerin bu dengenin sürekli olmayacağını bilmeleri, artık Türkiye'nin politik pratiğinin ortaya çıkardığı bir kesinliktir. Bu nedenle bu modele alternatif olarak yeni bir darbe hazırlığının yakın bir zamanda başlayacağını kestirmek zor görünmüyor.

SHP'ye Güvenen Bir İstikrar Hesabı

Yanlış hesap Bağdat'tan döner. Erdal İnönü'nün Turgut Özal'la birlikte kurduğu ve baş rolü Özal'ın değil İnönü'nün oynadığı bir senaryonun güvenilirliğinin yüksek olduğunu söylemek zordur. Parlamento'nun açılışı bunu sergiledi. SHP sayıtlarının bir bölümü, Türkiye'nin derin acılarını dile getirebilmek için yemin törenini bile kullanmak zorunluluğunu duyduklar.

İnönü, babasının kulaklarının ağır işitmesinin bir sağlık sorunu olmadığını hatırladı ve bunları şimdilik görmedi ve duymadı. Ancak Türkiye'yi partizisleştirme politikası burada önüne bir tehlike olarak çıkacaktır: SHP'nin bir parti olamaması karşısında SHP parlamenter-

lerinin bir bölümü bu tür çabalarını artıracaktır. İnönü'nün SHP'yi kurulan model içinde tutabilme şansının yüksek olmadığı görülüyor.

SHP, bütün bu önlemlere karşın, Türkiye'deki devrimci çizginin gelişmesine duyarsız kalamıyor.

Yeni yapının SHP üzerine kurulu olması ve SHP'nin devrimci gelişmelerin dışında kalamaması, Türkiye'yi yeni bir darbe ile devrimci kurtuluş yönetimi arasında bir ikileme doğru akıtıyor.

ZORAKİ KONUKLAR

Açıkça sevmediğimizi, kendilerini istemediğimizi söylememize rağmen zoraki konuklarımız yine geldiler. Bizi sevdiğiklerini sanmıyoruz ama, yine de, bize belli bir ilgi duydukları da kesin. Asil Türk milletinin şerefli polisi, zoraki konuklarımız, geçtiğimiz ay ikinci gelişlerinde arkadaşlarımızı aldılar. Büro-muzdan alınan beş arkadaşımız 48 saat gözaltında tutuldular. Niye aldıkları belirtilmiyor ama nedeni açık; burjuva politikasına alet olmadan bağımsız sosyalist aday çıkarmanın bir cezası olarak, demokrasinin bizim için olmadığını bir kez daha hatırlatmak.

Zoraki konuklarımız yalnız bunları yapmakla kalmıyorlar. Kullanıldığımızı hissediyoruz, terör yaratma politikalarının aleti yapmaya çalışıyorlar; dört arkadaşımızı aldıktan sonra Cumhuriyet Gazetesine telefon ederek İstanbul'da bağımsız sosyalist adayla yedi kişinin tutuklandığını bildiriyorlar.

Bir türlü kesilmeyen ilgi yalnız bize yönelik değil elbet: ANAP binalarının bombalanmasıyla ilgili olarak gazetelere imzasız ve mühürsüz 'basın notu' gönderiliyor.

Zoraki konuklarımız, şaşırtıcı olmamalı, ANAP iktidarında artan hayali ihracat seline kapılarak, hayali suçlar yaratıyor. Hayali suçlara hakiki suçlular gerekiyor. Hakiki suçlular, hayali olarak yaratılıyor, kendilerine bildirilen suç kabul etmezlerse yoğun ısrarla karşı karşıya kalıyorlar. Hayali suçların hakiki suçluları da iki gün sonra kendilerini televizyonda seyredabiliyorlar. Ve elbette etkili ve yetkili merciler yaptıkları ısrarları işkence olarak görmüyorlar, işkenceyi insanlık suçu olarak ilan ettikten sonra bir iki münferit olayın şerefli polislerine de teessüflerini bildiriyorlar.

Kolluk güçlerinin yaptığı ikinci zoraki ziyaret üzerine Dönem Yayıncılık Yönetim Kurulu Üyesi Mehmet Emin Sert ile Genel Yayın Yönetmenimiz İhan Akalın İstanbul'da bir basın toplantısı düzenlediler. MİT'in haberlerine aşırı ilgi gösteren Babı Ali'nin değerli üyeleri basın toplantısına pek ilgi göstermediler.

Bu arada polisin süregelen ilgisi bir başka sonuç doğurdu: Emek Dünyası dergisinin tanıtım sayısı hakkında toplantı kararı alındı. Ayrıca seçim çalışmalarına katılan üç kişi hakkında DGM soruşturma açtı.

SEÇİM ve DARBE

"Hegel, bir yerde, dünya tarihinin büyük olay ve karakterlerinin, değiş uygunsu, iki kez ortaya çıktıklarına işaret ediyor. Birinci kez trajedi, ikinci kez fars olduğunu eklemeyi unuluyordu. Danton'un yerinde bunun Caus-sidlere, Robespierre'in yerine Louis Blanc, 1793-95 yıllarının Montagne'inin yerine 1848-51 yılları Montagne'i, Amca Napoleoen'un yerine Yeğen çıkıyor. Ve biz, aynı karikatürü onsekiz Brumaire'in ikinci baskısını çevreleyen olaylar içinde de görebiliyoruz."

K.Marx, Lui Bonapart'ın Onsekiz Brumaire'i

Yalçın KÜÇÜK

Seçimler darbe doğuruyor.

Tüccar, bir eski korsandır. Orta Çağ'da Akdeniz'in ünlü körfez kentleri, aynı zamanda ünlü korsan yatakları oluyorlar. Korsanlar, çaldıkları malları burada satıyorlar. Denizlerde korsan olan körfez kentlerde tüccar olarak görünüyor.

Orta Çağ'da korsan ile tüccarı birbirinden ayırmak mümkün olmuyor.

Tekelci aşamada seçim ile darbe özdeşleşiyor.

Lui Bonapart, 1848 devrimi bastırıldıktan sonra seçimle geldiği Devlet Başkanlığı koltuğunda, 1851 yılı Aralık ayında bir darbe ile ve amcası Büyük Napolyon'a öykünerek, imparatorluğunu ilan ediyor. Büyük Napolyon, küçük burjuvaların ve özellikle köylülüğün lideridir; yeğen Bonapart, kendisini küçük burjuvaların lideri sanıyor ve onları kırarak büyük sermayenin gelişmesine ve egemenliğine kapıları açıyor.

Marx'ın politika sanatı ve biliminde şaheserlerinden birisi olan Lui Bonapart'ın Onsekiz Brumaire'nin ilk paragrafını aktardım. Şimdi de son paragrafının en son iki cümlesini bırakarak, akta-

riyorum.

"Durumunun çelişik isterleriyle güdülen Bonapart, Napolyon'u ikame eden bir kimse olarak, tıpkı bir sihirbaz gibi sürekli sürprizlerle, başka sözcüklerle, her gün bir minyatör coup d'état göstererek, kamunun bakışlarını üzerinde tutmak zorundadır. Böylece tüm burjuva ekonomisini bir kargaşaya sürüklüyor. 1848 Devrimi'ne yıkılmaz görüneni her gün yıkıyor, kimini devrim hoşgörülüsü, kimini devrim tutkulusu yapıyor, düzen adına anarşinin kendisini yaratıyor ve aynı zamanda, bayağılaştırarak, hem tiksindirici ve hem de komik yaparak, devlet makinasının üzerindeki haleyi alıp atıyor". Ekonomik ve maddi temele oturtulabildiği sürece Büyük Napolyon ile Lui Bonapart ikilemi açıklayıcı gücünü koruyor ve bugüne kadar getirilebiliyor.

Seçim, Darbe'nin komiğidir.

Yeğen Bonapart, Napolyon Bonapart'ın komiğidir.

Süleyman Demirel, İsmet İnönü'nün komiğidir.

Turgut Özal, Celal Bayar'ın komiğidir.

14 Mayıs 1950 seçimi ile 12 Eylül 1980 darbesi arasında büyük benzerlikler görüyorum. Anlamlı ayrılıklar da var. Tartışmak istiyorum. (1) Mayıs seçimi ile Eylül Darbesi, aradan geçen 30 yılın ekonomide yarattığı değişikliklerle birlikte, aynı siyasal işlevleri yerine getirmeyi amaçlıyor. Bu tartışmanın anlamlı bir biçimde sürdürülmesiyle Türkiye'de yeni bilimin ortaya çıkışı yönünde önemli adımların atılacağına inanıyorum.

Mayıs 1950 seçimiyle Eylül 1980 darbesi arasındaki özdeşlikleri görmek ya da görmemek, Türkiye'de bilimsel ayrışmanın büyük başlangıçlarından birisi sayılmalıdır. Şöyle söylenebilir; Mayıs 1920, Türkiye'de kemalizmin trajik döneminin başlangıcıdır. Eylül 1980 tarihinde, kemalizmin komik dönemi açılıyor.

Artık Türkiye'de Kemal Paşa, İsmet Paşa, Celal Bayar, Süleyman Demirel türü politikacıların dönemi sona ermiştir; bundan sonra, küçük politikacılar dönemi başlıyor. Bundan sonra politika sahnesi, Turgut Özal ya da Erdal İnönü türünden sonsuz çapsiz, hiç bir pırıltıları olmayan, yaşamlarının hiç bir döneminde bir inancın tutkulu sahibi olamamış politikacılara kalıyor.

Süleyman Demirel, İsmet İnönü'nün komiğidir.

Turgut Özal, Celal Bayar'ın komiğidir.
Erdal İnönü, kendisinin komiğidir.

Hem Mayıs 1950 ve hem de Eylül 1980, büyük korkuların ürünüdür. İlkinde, toprak ağalığının ortak olduğu burjuva rejimi, kendisini tehdit altında görüyor. İkincisinde yerleşik kapitalist düzen, çok büyük bir korku içinde görünüyor ve Eylül darbesi, her haliyle korkanların korkusunu anlatıyor. Eylül darbesinde, mülkiyetlerinin tehdit edildiğini görek ürkmüş tekelcilerin artık tutamaz oldukları korkularını kütlelere taşıma isteği temel motif olarak ortaya çıkıyor.

Hem Mayıs 1950 seçiminde ve hem de Eylül 1980 darbesinde harekete geçiren Türkiye'deki mülk sahiplerinin korkusudur. Ancak korku, ulusal değil aynı zamanda evrensel olarak ortaya çıkıyor. Hem Mayıs 1950 ve hem de Eylül 1980, aynı zamanda, kapitalist dünyanın korkusunun patladığı tarih kesitlerini de içeriyor. Mayıs 1950 ve Eylül

1980 kapitalist dünyanın Birinci ve İkinci Soğuk Savaş dönemlerini anlatıyor.

Amerika Birleşik Devletleri var. Yirminci Yüzyılda, dünyanın her yanında insanoğlunun yaşadığı tüm acılarda Amerika Birleşik Devletlerinin büyük ve önemli katkısı var. Kendisi korkaktır ve bütün korkanların sığınağı, Amerika Birleşik Devletleri oluyor. Hem Mayıs 1950 ve hem de Eylül 1980 Türkiye'nin ürkmüş ve korkmuş burjuvazisinin kendi güvencesini Amerika Birleşik Devletlerine daha çok bağlanmada bulma çözümlerini gösteriyor.

İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği ile Amerika Birleşik Devletlerinin birlikte zaferi, sosyalizmin, tek ülke sınırlarını aşarak bir dünya sistemine dönüşmesi olgusuyla birlikte gerçekleşti. Dünya

Hem Mayıs 1950 seçiminde ve hem de Eylül 1980 darbesinde harekete geçiren Türkiye'deki mülk sahiplerinin korkusudur. Hem Mayıs 1950 ve hem de Eylül 1980, aynı zamanda, kapitalist dünyanın korkusunun patladığı tarih kesitlerini de içeriyor.

kapitalizmi büyük bir korkuya girdi. Türkiye ve Grekleri içine alan Truman Doktrini ile birlikte Amerika Birleşik Devletleri, dünyayı sosyalizmden koruma sorumluluğunu artırdı. Ancak dünya kapitalist sistemi, dünya sosyalist sisteminin gelişmesini önlemeyi ve özellikle kapitalist merkezleri içine almasını engellemeyi temel politika yapmakta gecikmedi; 1949 yılında NATO kuruldu. NATO, hem Soğuk Savaşın ürünüdür ve hem de Soğuk Savaş yayma ve sürdürme politikasının aracıdır.

Mayıs 1950 bir yanıyla Kemalist restorasyonu sağlarken diğer yanıyla da Türkiye'de mülk sahibi sınıfların kendi güvencelerini Amerika Birleşik Devletleri'nde ve dünya emperyalizminin saldırgan örgütü NATO içinde bulmasını sağlıyor. Türkiye'de bu süreç, kuşkusuz, daha önce ve 1940 yıllarının ortalarında başlıyor. Ancak somut adımların atılması ve kurumların ortaya çıkabilmesi için Mayıs 1950 gerekli görülüyor.

1951 yılında Türkiye'nin, NATO'ya giriş protokolünün Londra'da imzalanmasıyla 1951 TKP Tutuklamasının başlaması aynı hafta içindedir; aynı hafta içinde Türkiye ile Sovyetler Birliği arasındaki siyasal ilişkiler, Cumhuriyet Döneminin o zamana kadar yaşanmış en gergin dönemine giriyor.

NATO'ya girilirken Türkiye'de sosyalistler tutuklanıyor; Mayıs 1950, bunu anlatıyor. Mayıs 1950 ile Türkiye'de mülk sahipleri, korkularının bir yandan NATO'ya girerek ve diğer yandan o zamana kadar Türkiye'deki devrimcileri içinde barındıran tek örgüt

(1) Kartlarım ve notlarım göre, böyle bir açıklık bende ilk kez 26 Eylül 1987 günü doğdu. Bu tarihli kartımı aktarıyorum:

"A-1- Mayıs 1950 Eylül 1980

B-1- Soğuk Savaş

C-1- TKP Tutuklaması

D-1- 1946 sonrası ve 1950 sonrası

E-1- Millet Partisi Tutuklaması

Bir Tekrar ve Yeni Bilim"

Daha önce ve özellikle 1987 /Aralık ayından önce yazmak istedim. Sıram olmadı.

olan TKP'nin lider ve önde gelen üyelerini tutuklayarak yeniyorlar.

Eylül 1980 Darbesi, yalnızca Türkiye'de mülk sahiplerinin değil, aynı zamanda dünya emperyalistlerinin korkularından kurtulmalarının da çabaları oldu. Amerika Birleşik Devletleri, Eylül Darbesi ile, hem İran ve hem de Afganistan Devrimleri'ne cevap hazırlamış oldu.(2) Eylül 1980 Darbesi ile Türkiye halatı koparılmış bir mavna gibi, Bruksel'deki NATO Karargahına doğru kaydı.

Mayıs 1950 ve Eylül 1980, dünyada Amerikan yayılmacılığının arttığı ve Amerika Birleşik Devletleri'nin gücünün sınırlarını genişlettiği dönemlerdir; hem ikisi de bir Soğuk Savaş'ın içine düşüyor. Uluslararası güçler dengesi açısından kesin bir benzerliğe işaret ediyorlar.

Aktörler planında benzerlik çok daha açıktır; lider ile iktisat müsteşarının ilişkisinde somutlaşıyor.

***Tekelci aşamada ise vulgar yazıcılar
ile dejenere akademisyenler,
büyük ödülleri alıyorlar. Tekelci aşamada
entelijansiyanın ücretlendirilmesi,
tarihi çarpıtılmasına ve bilimi vulgarize
etmelerine göre yapılıyor; tarihi ne kadar
çok çarpıtılırsa, politikayı ne ölçüde
vulgarize ederlerse o kadar
çok ücret alıyorlar.***

Mayıs 1950'de İsmet İnönü yönetimden ayrılıyor ve yerine İnönü'nün iktisat müsteşarı Celal Bayar'ın başkanlığında yeni bir grup geliyor. Eylül 1980 tarihinde Süleyman Demirel görevden uzaklaştırılırken, koltuğu, iktisat müsteşarı Turgut Özal'a açılıyor. Biri seçimle ve diğeri darbe ile gerçekleşti-riliyor.

1950 yılında Mayıs Ayı'nda İsmet İnönü, Celal Bayar ile sürüyor. 1980 yılı Eylül Ayı'nda Süleyman Demirel, Turgut Özal ile kendisini sürdürmeye hazırlanıyor. 1950 yılında Kemalist restorasyon yeni bir aşamaya giriyor; DP iktidarı ile Kemalizim yaşayabilirliğini pratikte sınamak istiyor.

1950-60 yıllarında Türkiye, Kemalizm'in en yaygın ve en yüksek iktidana yol alıyor. Kemal Paşa'nın heykelleri kırılırken, Kemalizm, Türkiye topraklarına tümüyle yerleşiyor. 1980 Eylül ayı ise Kemalizm'in net bir karikatürü ile tekelci rejimi şiddetle kurumlaştırma dönemini başlatıyor. 1980 Eylül Ayı ile birlikte şiddetin çok daha kütleli olması çeliş-

kinin ve devrimci düşüncenin yaygınlaşmış olmasından kaynaklanıyor. 1951 TKP Tutuklaması'ndan 1981 TKP Tutuklaması'na gelinceye kadar, 1980 yılı Eylül Ayı'ndan itibaren Türkiye'nin devrimci topraklarının her karesine tarihin pek az gördüğü eziyet ve zulüm ekiliyor.

Devrimcilere zulüm, Amerika Birleşik Devletlerine sığınma ve dünya sosyalist sistemine düşmanlık, hem Mayıs 1950 ve hem de Eylül 1980 dönemlerinin ortak çizgileridir. Bu ortak çizgiler dururken, ayrıntılar üzerinde durulması da iki ayrı dönemin bir başka ortak çizgisini veriyor.

Burada ayrıntılar üzerinde durmak istiyorum. Ayrıntıları gözlemek, hem bilimin ve hem de sanatın, temel yaratıcı süreçleri içinde yer alıyor; yaratıcılık, ayrıntıları çözmek ya da işlemekle başlıyor. Hem bir bilim ve hem de bir sanat olan politikada ayrıntıları gözleyip işlemenin çok önemli ve ayrı bir yeri var. Ancak bu yer, politik çizgilerin oluşturulmasıyla sınırlıdır; politika pratiği ayrıntıların dışında ve karşısında gerçekleşiyor.

Politika pratiği kütlelerle yapıyor ve gerçeğin somut gövdesi üzerinde gelişiyor.

Çok açık; İsmet İnönü ile iktisat müsteşarı Celal Bayar'ın ayrılığı üzerine bir politikayı kütlelere anlatmak mümkün görülüyor. Daha da açık; Süleyman Demirel ile Turgut Özal ikilemine dayalı bir politikanın hiç bir başarı şansı görünmüyor. İnönü ile Bayar arasında, Demirel ile Özal arasında, temel çizgi sürekliliktir; kütlelerin bunların ayrı olduğunu algılamasını beklemek akıl dışı ile uğraşmak oluyor.

Ayrıntının işlenmesi yeni bilimin ebesidir. Gerçeğin gövdesine oturtulmuş bir politika yeni düzenin kurucusudur.

Burada ve buraya kadar söylenenler ne ölçüde yenidir; bu soruyu cevaplandırmak gereğini duyuyorum. Burjuva bilim adamları, TKP-TİP belgeleri Mayıs 1950 yılındaki değişikliği bir demokratik devrim olarak gördü. Geliştirdiğim düşüncelerin TKP-TİP değerlendirmeleri ve burjuva bilimi ile taban tabana zıt olduğunu rahatlıkla söyleyebiliyorum. THKP/C -THKO çizgisi, çıkış bilgilerini Kemalist yazarlardan ve başta Doğan Avcıoğlu ve Mihri Belli olmak üzere milli demokratik devrimin yazıcılarından aldı. Burada, 1950 Mayıs Ayı'ndaki İnönü - Bayar değişikliğinin bir karşı-devrim olduğu düşüncesi temeldir; Kemalist yazarların bu temel savı, THKP/C-THKO yazılarına sızdı.(3) 1950 Mayıs Seçimi'ni bir

(3) Buradaki düşüncelerimin gelişme zinciri içinde 18 Mayıs 1987 tarihli kartımı aktarıyorum:

"A-1-1950 yıllarında bir karşı-devrim görmek, kemalizmin burjuva niteliğini görmektir.

B-1- 1960 yılında kemalizmin eksiğini tamamlamaya çalışmak, burjuva iktidarını süslemektir."

(2) 1980 Ağustos ayında Polonya'da Lech Walesa'nın liderliğindeki sapkınlıkların tırmanması da emperyalist sistemin m. ora-
lünde olumlu gelişmelere yol açıyor; Eylül Darbesi, bunu izliyor.

karşı devrim olarak görmek, bir demokratik devrim olarak ele almak kadar abartmalı ve çarpık görünüyör.

Politika pratiğinde ayrıntılara takılmak ağaçlara bakarken ormanı görmemek oluyor.(4) Takılanlar için bireysel planda bir dejenerasyon olmasının yanında toplumsal düzeyde ise bir vulgarizasyon olarak ortaya çıkıyor. Tekelci aşamada ise vulgar yazıcılar ile dejenere akademisyenler, büyük ödüller alıyorlar. Tekelci aşamada entelijansiyanın ücretlendirilmesi, tarihi çarpıtmalarına ve bilimi vulgarize etmelerine göre yapılıyor; tarihi ne kadar çok çarpıtlırlarsa, politikayı ne ölçüde vulgarize ederlerse o kadar çok ücret alıyorlar, büyük ödüllere kavuşuyorlar, ünleri artınıyor. Türkiye, bunu görüyor.

Ne ayrıntıdır ve ne temel çizgi oluyor? Devrimcilerin tüm önderlerinin hapse konduğu bir düzene demokrasi denir mi? 1951 TKP Tutuklaması ile Türkiye'de ilerici çizgi uzun yıllar süren bir sessizlik dönemine sokuldu.

Mayıs 1950 Seçimiyle açılan dönemde grev hakkı tanınmadı ve grev yapmak ceza yasalarına göre suç sayılmayı sürdürdü. Böyle bir döneme demokratik bir sistem gözüyle bakmak, her hangi bir ilerici hareket için, öncelikle kendi kendisine saygısızlık oluyor; kendi kendisini önemsememeyi anlatıyor. Kuşkusuz bunun da ötesinde burjuva demokrasisine aşırı bir hoşgörüyü ve aşırı ölçüde bir önemsemeyi de gösteriyor.

1950 yıllarında devam eden burjuva Kemalist rejimdir; daha önce başlayan Kemalist restorasyon dönemi, yeni yönetici kadrolarla sürüyor. Bu sü-

(4) Bu incelemeyi yazdığım 20 Aralık 1987 tarihinde evimde konuklarım var; yatılı konuk geldiler. Böyle günlerde gazete alıyorum. Konuklarım Cumhuriyet okuyucusu olduğu için Cumhuriyet ve Milliyet aldım.

Uğur Mumcu yazısını Evren-Keçeciler çekişmesine ayırmış; böyle bir çekişme olduğunu öğrendim. Hasan Cemal ise Turgut Özal-Vahit Halefoğlu çekişmesi üzerinde duruyor. Dört yıl, Turgut Özal'la çalıştıktan sonra bir çekişme icad ediliveriyor. "Ancak tüm olumsuz koşullara karşın 12 Eylül Döneminde de Türk dış politikasının geleneksel dengeleri, genel olarak korunmuştu. Bu diplomatik başarıda ise aslan payı, Dışişleri'ne ve her halde dönemin Dışişleri Bakanı İltör Türkmen'e aitti." 20 Aralık 1987 tarihli Cumhuriyet'te, başyazıda bunlar yazıyor.

Sadece utandığımı yazıyorum. Ben, Hasan Cemal'in de, İltör Türkmen'in Türkiye'ye gelmiş en Amerikancı Bakan olduğunu bildiğine inanıyorum. Bunu herhangi bir hariciyeciye sorsa öğrenebilir. Vahit Halefoğlu ile Türkmen arasında Amerikan politikasını izlemek açısından ancak gömlek farkı var. Toplumsal Kurtuluş'un Aralık 1987 sayısı, Türkmen ve Halefoğlu'nu, CIA'nın Türkiye'de en çok güvendiği diplomatlar olarak niteliyor.

Hasan Cemal, Türkmen'i överken Eylül Dönemi'nin dış politikasına ve Halefoğlu'nu göldere çıkarırken Özal'ın dış politikasına sahip çıkıyor ve övgüler düzüyor.

İnsanların genç yaşta bu kadar yanlış ve benim bilgime göre de, bilerek yapmasını çok üzücü buluyorum.

rekliliğine bakarak geniş halk yığınlarının İsmet Paşa'nın demokrasi havarisi rolünün ciddiye almasını beklemek büyük bir safdillik oluyor; gerçekliğin gövdesini tutan, çok zaman içgüdüleriyle hareket eden, kahramanları ancak efsanelerde seven halk yığınları İsmet Paşa'nın demokrasi şampiyonluğunu hiç önemsemiyor.

Bu satırları 29 Kasım 1987 tarihinden önce yazmak istiyordum; 1987 Sonbaharında yapılan seçim, öncesinden, daha çok 1954 yılında yapılan seçime benzetiyordum. 1954 seçimi, İsmet İnönü için, hüsrarla sonuçlandı. 1987 seçimi, İsmet İnönü'nün komiği Süleyman Demirel için hüsrarla sonuçlanacaktı; öyle düşünüyorum.

İki nokta var. Yakın zamanlarda, Türkiye'de demokratik mücadele 1950 yıllarının ortalarında başlıyor. 1950 Mayıs Ayı'ndan itibaren demokrasi şampiyonluğu rolünü üstlenmek isteyen İnönü, geniş yığınların gözündeki ancak bu dönemde demokrat bir lider olarak görünmeye başlıyor. Bunda İnönü'nün aktif bir katkısı yok; halkın gözünün şaşı yapılmış ve net görmesinin önlenmiş olmasından ileri geliyor.

Açılması gerekiyor; ilericiler üzerinde darbe var. Darbe, hapiste olmayan ilericilerin de gerilemesini sağlıyor. Artık ilericiler, 1940 yıllarının ikinci yarısında DP ile CHP arasında Demokratik Parti lehine büyük bir farklılık görüyor; Sertel'ler, behice Boran ve diğerleri DP liderleri ile cephe kurma imkanlarını araştırırken 1951 TKP Davası sanıklarından Erdoğan Berktaş'ın aynı zamanda bir DP ilçe yöneticisi olduğu saptanıyor. 1960 yıllarına yaklaşıırken, dışardaki ilericilerin önemli bir bölümü İsmet İnönü'nün demokrasi liderliğini kabul etmiş görünüyor.

1950 yılında seçimle gelenler, 1960 yılında süngü ile gidiyorlar. 1969 yılında seçimle gelenler, 1971 yılında Mart Darbesi ile uzaklaştırılıyorlar. 1977 yılında seçimle parlamentoya doluşanlar, 1980 yılında Eylül Darbesi ile çekiliyorlar.

Bütün bunları ayrıntılarıyla, Marie Antoinette'in halkına üstten bakmasına benzer bir biçimde politikacıların birbirine anlayışsız davranmalarıyla açıklamak mümkündür; yapılıyor. Bunda bir gerçek payı var; ancak hep tekrarladığım ünlü bir deyişte olduğundan fazla görünmüyor. Bir insanı büyü ile öldürmek mümkün; ancak kahvesine yeter ölçüde arsenik koymak gerekiyor. Seçimlerle darbelerin tarihsel olarak içiçe girmesinin ve giderek rol değiştirmelerinin derin bir nedeni olmalıdır; büyük keşif sayılmıyor.

1960 yıllarının devrimci ve ilerici yazınının bir büyük açıklığı görünüyor: Demokrasiler, hiçbir az gelişmiş denilen kapitalist ülkenin hiç bir temelli sorunu çözemez. Parlemtodan geniş halk yığınlarının büyük derd ve acılarına yönelik hiç bir ça-

re beklenemez. Bu, 1960 yıllarındaki bütün sol ve devrimci yazının temel dersi oluyor.

Ekleyebiliyorum: Demokrasilerin az gelişmiş denilen kapitalist toplumların hiç bir sorununu çöze-meyeceği, temelinde solculuğun olduğu kadar, za-manın burjuva radikal iktisatının da bir önermesidir. Amerika Birleşik Devletleri'nde ya da Büyük Britanya Adaları'nda hiç bir saygın iktisatçı, demokratik yöntemlerle ya da parlamenter tartışmalarla az gelişmiş denilen kapitalist ülkelerin bir sorununun çözülebileceğini ileri süremiyor. "Az Gelişmişlik İktisatı" denilen ve Batı Avrupa ile Kuzey Amerika'nın ünlü üniversitelerinde geliştirilen bir düşünce demeti, demokrat olmayı temel sorunları bilmemekle özdeş tutuyor.

Hem Mayıs 1950 ve hem Eylül 1980, sosyalistlere, ilerici ve devrimcilere, burjuva demok-rasisini ve liderlerini yeniden anlatmak için gerçek-leştiriliyor. 1950 yıllarının ikinci yarısından itibaren İsmet İnönü'nün bir demokrat lider olarak ortaya çıkması, Türkiye ilericilerini burjuvaziye perçinleme-nin garantili yöntemi sayılıyor.

Eylül Darbesinden sonra aynı yöntem yeni-den uygulanmaya konuldu. Bu yöntem, Cum-huriyet Gazetesi sayfalarından izlenebilir. Önce Turgut Özal, sonra Süleyman Demirel ve en sonunda Erdal İnönü, demokrasi şampiyonluğu koltuğuna oturtuluyor.

Mayıs 1950 Seçimi'nden sonra İsmet İnönü, Eylül 1980 Darbesi'nden sonra ciddiyetle Süleyman Demirel, demokrasi şampiyonu yapıyorlar. İsmet İnönü türünden ve otuz yıl sonra İsmet İnönü'nün komiği Süleyman Demirel, bir takım demok-ratik lafazanlıklarla geniş yığınları ve bu arada ezilmiş ilericileri, burjuvaziye yeniden kenetlenmenin canlı araçları yapıyorlar.

Ezilmiş yürekler ve çarpıtılmış kafalar için İsmet İnönü ile Celal Bayar ve İnönü'nün komiği Süleyman Demirel ile Bayar'ın komiği Turgut Özal arasında büyük farklar var; geniş kütleler bu farkları anlamıyorlar. Geniş kütleler bu farkları anlamadıkları için kendilerini ezen devamlılıktan yana tuturn alıyorlar.

Benzerlikleri saymayı sürdürüyorum. 1950 yıllarında TKP Davası sürerken, zamanında sağ temsil eden Millet Partililer de mahkemeye veriliyor. Rejim, Kemalizm'in iki muhalefetine de aynı zam-nda mahkum etmeye özen gösteriyor. Eylül 1980 Darbesi de, bütün özlömlerine karşın, devrimci ve ilericilerle birlikte faşistleri de mahkeme önüne çıkartmaktan ve aynı oranda olmasa bile, faşistleri de asmaktan geri kalmıyor.

Ayrılıklara işaret ediyorum: Aradan geçen 30 yıl, Türkiye'deki mülk sahipleri rejimini sürdürmeyi

daha da zorlaştırıyor.

Türkiye, giderek daha açık bir azınlık yöne-timine yöneliyor. Azınlık yönetimi, artan ölçüde ve görülmemiş hızla "demokratik" kurumları soysuz-laştırmak zorunda kalıyor.

Tekelci devlet, ahtapot kollarını genişletiyor ve inanılmaz bir hızla "demokratik" ya da Eylül son-rası moda edilen deyimle, "sivil toplum" kurumlarını devletleştiriyor. İsmet İnönü'nün komiği Süleyman Demirel veya kendisinin komiği Erdal İnönü'yü "demokrat" sayanların tümü, tekelci ahtapotun koruyucu şemsiyesi altına alınıyor. Depolitizasyon-dan sonra partisizleştirilen bir yönetim Türkiye'yi yönetmeye aday oluyor.

Son noktaya geliyorum; politika sanatı, sınıflı toplumlarda en iyi örneklerini klasik kapitalizm döneminde veriyor. Klasik kapitalizmde çok sayıda kapitalistin karşılıklı ekonomik ve politik mücadelesi söz konusu oluyor; üstün politikacı, burjuvazinin kendi içinde bile çok sesliliğin olduğu sıralarda ortaya çıkabiliyor.

Tekelci aşama, politika sahnesinde de yetenekleri gereksiz yapıyor. Amerika Birleşik Devletleri'ne bakılabilir; Harry Truman'a bütün Amerikan kaynakları bir alık gözüyle bakıyor. Eisenhower, bir savaş kahramanlığı döneminden sonra geldiği Beyaz Saray'da durgunluğu ve kararsızlığı temsil etti. Richard Nixon, bir sahtekar çıktı. Yerine bir fıstıkçı geçti. Kovboy Reagan'ın yüzüne bakmak insanın içine kara basanlar sokuyor. Bütün bu çizgi içinde burjuva ölçülerinde parlak bir Kennedy çıktı; vurdu-lar. Yerini, bir Teksaslı kaba-saba adama bıraktılar; Robert Kenedy başta olmak istedi, öldürdüler. Bütün bunlar, tekelci aşamada, bir ülkeyi yönetmek için özellikle yeteneksiz olmak gerektiğini gösteriyor.

Çünkü tekelci aşamada ülkeleri tekelci ahtapotlar yönetiyor.

Artık Türkiye politika sahnesine İsmet İnönü'nün komiği Süleyman Demirel bile fazla geliyor. Boş zamanlarında Tom Miks ya da Red Kit okuduğunu söyleyen, daha önce işçi sınıfının düşmanı Mess başkanlığı yapan, hem Erbakan'la ve hem Demirel ile çalışan, hem Koç'a ve hem de Sabancı'ya hizmet eden, birisini bırakıp diğerine geçen, Celal Bayar'ın komiği Turgut Özal ile hem Mart hem de Eylül Darbesinde askeri rejimlerle barış içinde yaşayan, yaşamında hiç bir itirazı olmayan altmış yaşında politikaya başlayan kendisinin komiği Erdal İnönü yetiyor.

Darbenin gerekli olmadığı zamanda seçim yapıyor.

Seçimin yetmediği dönemde darbe geliyor. Türkiye bir seçimle bir darbeye hazırlanıyor. ■

MURAT BELGE'YE AÇIK MEKTUP

İlhan Kamil TURAN

Acilciler davasından Metris'te yatmakta olan İ. K. Turan'dan Murat Belge ve Yeni Gündem'in son bombalama eylemleri üzerine yaptıkları yayın ile ilgili bir mektup aldık. Aynen yayımlıyoruz.

Yeni Gündem'in 88. sayısında, ANAP'ın İstanbul, İzmir, Kayseri, Iskenderun ve Mersin binalarının bombalanmasıyla ilgili olaylara geniş yer verildiğini görüyoruz. Bu eylemler Murat Belge'ye "Bombalamada" başlıklı bir makale yazdıracak önemde görülüyor. Bir de "ANAP'ın son bombaları" başlıklı imzasız bir yazı konulmuş. Her iki yazı da üstünde durulması gereken yerler var ve daha 1984'te yakalanmış THKP-C (Acilciler) davasından bir hükümlü olarak, ilgili konularda söyleyeceklerim var, zira her iki yazıda ideolojik mücadele boyutlarının ötesine taşan iğrençliklerle dolu.

Sivil toplumcularımızın huzuru kaçmış görünüyor. Murat Belge "huzur sözü bu ülkede tılsımlı bir söz oldu. Ve sanki onun her an bozulması gerekiyor ki birileri de gelip onu sağlasın" diyor. Anlaşıyor, Murat Belge de Evren'in huzur anlayışına adapte olmuş askeri darbeler olmaması için gürültü de olmasın istiyor. Sükunet, huzur sivil toplumcuların bir türlü gerçekleşmeyecek özlemi oluyor. Bakın bu zavallı özelem nasıl sırtıyor. "ANAP binalarına konan bombalar küllenmemiş bazı tatsız anıları yeniden akla getirdi." Böylece "Üstadın" geçmiş ve "gelecek" perspektifini öğrenmiş oluyoruz. Berbat, güzel.

Murat Belge ve Yeni Gündem yazıları garip bir ahlak örneği. Bir yandan "bütün yürütülen tahminler arasında en az inandırıcı görüneni de solun

temsalcisi konumunda sunulan 'Acilciler'in bu işi yapmış olması" deniyor, öte yandan, Murat Belge'nin aynı yazısı "Acilciler" varsayımına dayanılarak, sivil toplumcu perspektifle ideolojik cephe açılıyor. Demek ki Murat Belge "bu işi" Acilciler'in yaptığına inanarak -Yeni Gündem yazısında, bu eylemleri Acilcilerin Avrupa'da da üstlendikleri belirtiliyor zaten- ama burjuva basını gibi bulanıklık yaratmak da "işine" geldiğinden veya "iş" o olduğundan, "komünistler, faşistler, şeriatçılar" tekerlemesini öğretmenlerinden alıp kullanmakta sakınca görmüyor. İşte, Murat Belge'nin ahlakı ahlakısızlığın ahlakı.

Murat Belge bir belge olan bu yazısında "bomba ve buna münasip başka alet-edevatla yürütülen 'politik' mücadele tarzı, politika hayatımızdan kolay kolay eksilmeyecek herhalde" cümleleriyle korkusunu açığa vuruyor. Çünkü o tılsımlı "huzur" sözcüğüne inanıyor, başka bir şey görmek istemiyor. Bu istemi "öylesine güdük" ki söz konusu araçları kullananları "sol içinde bir hareket gibi yorumlama imkanı göremiyorum" diyecek denli ileri gidebiliyor. Sivil toplum, profesine uydurulmuş bir mekanı gerekiyor, bunun için de "Türkiye gibi bir yapıya sahip bir toplumda" demek yetiyor. Böylece Türkiye'nin, Türkiye değil de Avrupa gibi bir toplum yapısında olduğunu öğrenmiş oluyoruz.

Murat Belge "ileride temel mücadele yöntemini silaha, bombaya dayandırmış çeşitli örgütler arasında kendisine sosyalistim diyen çıkarsa, ben kendi adıma hiç şaşırılmayacağım" diyerek sosyalistliği legalizm ve barışçılık şemsiyesi ile ipotek altına almaya çalışıyor. Ama bir bütün olarak tarih tersini yazıyor. Nafile bir çaba.

Murat Belge yazısını devrimci zora karşı ideolojik cephe açmaya dayandırmış, ancak bunu olayları çarpıtmaya dayalı olarak yapıyor. "Sol içinde bazı grupları kesinkes silahlı eyleme iten şey"i, 12 Eylül boyunca solun uğradığı işkencelere, mahkemelerin

adaletsizliğine, toplumdaki izole edilme vb. bağlı olarak açıklıyor. Yani mevcut sisteme, sorunların nedenlerine değil, sonuçlarına tepki duymak ve dar bir toplu hareket olmakla suçlanıyoruz. Programatik ilkeleri olan, yeni bir toplum projesini programında toplayan bir hareketi böylesi bir tepki hareketi olarak lanse etmek, ancak Murat Belge'ye yakışıyor. Kendisine önerim Acilcilerin "Geçiş Dönemi Devrim Hedeflerimiz" adlı programı okumasıdır.

Hemen ardından, burjuva "terör uzmanlarını" aratmayacak bir mantıkla, "bu muameleden geçirilmiş insanların daha sonra 'insan hayatı' gibi bir kavramın kutsallığına inanmalarını beklemeye ne kadar hakkımız var" buyuyor. Çünkü o yaşama mekanik etki-tepki gözüyle bakıyor, böyle algılıyor. "Bütün bu süreçleri yaşayan kişilerin iç benliğini dolduracak ilk duygu intikam duygusu olmaz mı?" kehanetinde bulunuyor. Öyle olmadığını söylemeliyim, elbet kinde duyuyoruz ama yaşadıklarımız kinden daha çok, yeni bir toplum, sosyalizm özlemini ve bu uğurda mücadele isteğini daha yakıcı kılıyor, o kadar. Bilinç unsurundan, gelecek perspektifinden arındırılmış bir tepkisellik, Murat Belge üzülecek ama, bizden uzak, Murat Belge gözlüğünü değiştirmek zorunda. Devamlı, "fiziksel güç, sertlik ve yıldırma başka geçerli bir politik ölçüt olmadığını olanca açıklığıyla kanıtlayan kimdi?" Devleti ima ediyor ve Murat Belge burada devrimcilerin uyguladığı devrimci şiddet ile devlet terörünü birbirine karıştırıp özdeşleştiriyor. Ve böylece tarihteki dev-

rimci şiddete, bu yolla gerçekleşen devrimlere bakış da belli oluyor; yadsıma, ayrıca büyük bir çarpıtma var. Devrimci zor devletinki gibi asla basit bir "fiziksel güç" gösterisi ve "yıldırma"ya dayanmaz. Devrimci şiddet psikolojik ve maddi yıpratmayı içerir, asli olan budur. Murat Belge'nin yazdıkları ise somut bir görünüm ve uzantı durumuna ilişkindir, olsa olsa uzantı olarak belirirler. Psikolojik ve maddi yıpratma işleviyle devrimci şiddet

1) Siyasal yıpratmanın devamı, onun yoğunlaşmış biçimi ve "siyasetin başka araçlarla devamı" olarak, yani doğrudan siyasal ve stratejik boyutlu, fonksiyonlu,

2) Siyasal yıpratmayla bağıntılı ve taktik işlevli olarak gündeme gelir.

Murat Belge ise konunun bu yönleriyle ilgisizdir ve burjuva "terör uzmanları" gibi mantık çalıştırmak onun için yeterlidir. Lenin'in silahlı mücadeleden yenilgi dönemlerindeki işlevine dair sözleri de ona çok yabancıdır. Doğal. Ayrıca Murat Belge THKP-C (Acilciler)in siyasal mücadeleye yaklaşımını da hiç bilmemektedir, belki de bilmekte ama bilmemezlik "işine" gelmektedir.

Bir büyük çarpıtma daha. "Öyleyse kim koyuyor bu toplumda politik mücadelenin ana biçimini? Kendi bakış açısının dışında davrananı idam eden, vuran, işkenceye uğratan, zindanda çürütürken yine rahat bırakmayıp, söz gelimi marş söyleten bir güç varsa bu toplumda burada yaşayan bireyler nasıl bir politika eğitimi görmüş olurlar?"

ÇIKTI

Dağıtım:

DÖNEM DAĞITIM

İsteme adresi: Konur Sokak, 73/9
Ankara - Tel: 125 93 78

Demek ki devrimcilerin politik eğitimi devletten gördükleri davranışça belirleniyor! Sakın, Murat Belge'nin burjuva liberal görüşleri de devletten gördükleri muameleye göre belirlenmiş olmasın! Murat Belge bu dünyada Marksizm-Leninizm diye birşeyin ve önümüzde bir yığın devrim deneyiminin öğreticiliğinin varolduğunu anlamalıdır.

Yazısının sonunda "komünist, faşist, şeriatçı örgütler adına sahiplenilenler var. ANAP'ın iç çekişmesi deniyor; provakasyon da olabilir, işin tuhaftı bunlar hepsi akla yakın ihtimaller", "demek ki dört eğilimi birleştirmenin bir de bu yolu varmış" diyor Murat Belge. Murat Belge'nin dünyası sıradan insan düzeyinde daralmış olacak ki, bu "ihtimallerin" hepsini "akla yakın" buluyor. Polisin ortalığı karıştırma yöntemlerini "bilmiyor" ve kendisi de o yöntemlerin içinde yer alıyor. Yazık. İlericilik bunca aşağılanmamalıydı. Murat Belge bu yaptıklarıyla ANAP'ın "dört eğilimleri" içinde yer aldığını biliyor olsa gerek. Zira ANAP'ca kabul edilebilir bir eğilimi sergiliyor. Hayırlı uğurlu olsun.

"ANAP'ın Son Bombaları" başlıklı Yeni Gündem yazısı, güya "örgütün yakın geçmişini bilen ve şu andaki durumu üzerine tahminler yürütebilecek olanlar" a dayandırılmıştır. Ne yazık ki Yeni Gündem'in "haber kaynakları" hep yanıltıcı bilgiler vermişler. Kısaca göstermekle yükümlüyüm.

Söz konusu eylemleri üstlenen "Acilciler" in sözcüsü Bedrettin Mahir'in, gazetelere telefon açtığında Mihraç Ural'dan "şetimiz" diye bahsettiği iddia ediliyor. Bu yalandır. Gerçekte böyle bir tabir kullanılmamaktadır. Gazetelerde de böyle bir haber çıkmamıştır. Tersine "Örgütümüz Genel Sekreteri Mihraç Ural" olarak geçmiştir. (6.11.1987 tarihli Hürriyet)

Mihraç Ural için "şimdi yanındaki az sayıda Hatay-İskenderun ve Arap kökenli insanla Suriye'de bulunduğu", "Acilci'lerin Türkiye'nin başka yerlerden gelme mensuplarının örgütten büyük ölçüde ayrılmış oldukları biliniyor" deniyor. Erzurum doğumlu biri olarak kendimi bu tabloya nasıl oturtacağımı şaşırıdım doğrusu! Gerçekler tersini gösteriyor. Anlaşılır nedenlerle derine inmeyeceğim, yalnız açıkta olanlardan bazı bildiklerimi sıralayacağım. 12 Eylül'den sonra söz konusu örgüte, İstanbul'da 3, Ankara'da 2 kez, Hatay ve Adana'da birçok defa ve Gaziantep, Aydın, Kayseri, Denizli, Diyarbakır ve İzmir'de polis tarafından darbeler indirilmeye çalışılmış, yakalanmalar olmuş ve davalar açılmıştır. Bu gerçekler de var, yalanlanıyor.

"Bu haliyle Acilci'lerin Suriye İstihbarat Örgütü El Muhaberat'la sırf o ülkede bulunmanın gereklerinin" ötesine geçen ilişkileri olduğu "devlet sırrı değil" deniyor. Böylesi yanlış bilgilerin "devlet sırrı"

Murat Belge yaptıklarıyla ANAP'ın "dört eğilimi" içinde yer aldığını biliyor olsa gerek. Zira ANAP'ca kabul edilebilir bir eğilimi sergiliyor. Hayırlı uğurlu olsun.

olmaması devletçe arzulanan bir şeydir ve nasıl kullanıldığı da belli oluyor. İbret vericidir.

"Mihraç Ural'ın ardarda çeşitli konularda broşürler yazdı, kaleme aldığı bildirilerden birinin arkasına fotoğrafını da koydu." Bir "Mihraç Ural kimdir?" bölümü eklediği gözönüne alınınca örgüt ve lideri yine dil uzatmanın koşulları oluşmuş oluyor. Birincisi, söz konusu bildirinin arkasına Mihraç Ural'ın fotoğrafı eklenmemiştir. Burjuva basını örgüte ve Mihraç Ural yoldaşa dil uzatırken, ilgili haberde fotoğraf da kullanılmış ve alt yazısında da malum iddialar öne sürülmüştür. Değişik tarihlerde Tercüman ve Hürriyet Gazeteleri'nde yayımlanan bu haber ve fotoğraflar, belge olarak ilgili bildiriye yer almıştır. İkincisi; bildiri herhangi bir bildiri değil, THKP-C (Acilciler) ve Genel Sekreteri Yoldaş Mihraç Ural'ı karalama faaliyetine karşı yayınlanmıştır. Gazetelerin örgütlerle ilgili haberlerinin MIT ve polis kaynaklı olduğu bilinir. Söz konusu gazetelerden Hürriyet'te Mihraç Ural, "Türk", Tercüman'da ise "Ermeni" olarak gösteriliyordu. Burjuvazinin bu saldırılarına karşı ve neden saldırdıklarını açıklayan arkalı önlü bir bildiri M.K. imzasıyla dağıtılmıştı. Söylendiği gibi Mihraç Ural yazmamıştır. Altındaki imza açıktır. Örgüt ve Genel Sekreter'e yönelik saldırıyı örgüt göğüslemiştir. Olay budur. Böylece Murat Belge'nin ve Yeni Gündem'in "ciddiyetini" bir kere daha görmüş oluyoruz.

Yazının sonunda "gerçi Avrupa'daki bir kaç 'Acilci' bombaları kendilerinin becerdiğini söylüyor, ama genel kanı" deyip malum tekerlemeyi sıralıyor. Yeni Gündem'i inandırmak için resmi açıklama değil yakalanma olması gerekiyor herhalde. Ya üslup, üsluba bakıp ahlaki kestirebiliriz.

Evet, sivil toplumcularımız, bu eylemlerden rahatsız olmuşlar. Türkiye toplumunda devrimci dinamizmin tohumları ekilmiş ve kök salmış, bundan rahatsız oluyorlar. Sorunları ve ahlaklarının başladığı yer de burası. Eski "MIT'çi" Ergun Gökdeniz'in "çok değerli" görüşlerine başvurma kronik azizliği ile Yeni Gündem "solda" yeni bir sayfa açmış bulunuyor. İnsanın aklına bir soru geliyor, acaba Yeni Gündem TİKP örneğinin benzeri bir "misyon"a mı soyunuyor? n

TÜRKİYE'DEKİ STRATEJİK ALAN ESKİ SENARYOLARA GÖRE GENİŞLİYOR

A. Nikolayev

Savaş sonrası "soğuk savaş" döneminde verilen anlaşmalardan biriyle ABD'ye hareket özgürlüğü sağlanması ve Pentagon'un, Türkiye'nin topraklarını serbestçe kullanılması karşılığında Türkiye'ye Amerikan askeri yardımı yapıldı. ABD'nin atom bombası tekeli 1949'a kadar sürdü. Bu kısa bir dönemdi. Bu dönemde ABD bombar-

Son zamanlarda ordunun modernleşme tartışmalarıyla açığa çıkan Türkiye'deki üsler ve bu üslerin kullanımı ve askeri malzemeleri konusuna açıklık kazandırmak amacıyla Sovyet uzmanı A. Nikolayev'in 26.7.1987 tarihli İzvestsiya gazetesinde çıkan makalesini yayınlamayı uygun gördük. Tartışmaların bir kısmına açıklık kazandıracağı inancındayız. Makaleyi Rusça aslından Ali Rıza Deniz çevirdi. Tam metin olarak yayımlıyoruz.

Türkiye bir yandan kendi silahlı kuvvetlerinin modernizasyonu için Batı'nın yardım miktarının gelecekte artmasını sağlamaya çalışırken, diğer yandan kendi silah sanayiini kurmak için çabalamaktadır. Ülkede montajının gerçekleştirilmesi en uygun görülen proje, yedek parça ve ünitelerini ABD'nin gönderdiği F-16 avcı bombar-

diman uçakları komünizme karşı verdiği savaşta Sovyetler Birliği'ni ancak ileri sınır karakollarında tehdit edebiliyordu. Silahlanma yarışı kıtalararası balistik füzelerin ortaya çıkmasına neden oldu, fakat 1952'de Türkiye'nin Kuzey Atlantik Paktına girmesinden sonra ABD ve ona katılan diğer NATO müttefikleri Ankara üzerindeki militarist dayatmaların dozunu arttırmayı, askeri varlıklarını Sovyet sınırlarının yakınlıklarına kadar genişletmeyi sürdürdüler.

Elbette tarihsel gözlem yalnızca geçmişi anlamamak için değil, bugünkü durumu daha net bir şekilde görmek için de gerekmektedir. 1987 yılına gelindiğinde sözkonusu güçler eski senaryolar çerçevesinde Türkiye'nin rolünü azaltmak için daha fazla çaba gösteriyorlar.

İşte rakamlar ve gerçekler: Yalnızca 1984-86 yılları arasında ABD'nin Türkiye'ye yaptığı askeri yardım en az 2 milyar dolar tutarındadır. 1987'de Reagan yönetimi kongreden bu amaçla 913 milyon dolar ödenmesini istemiştir. Haziran 1984'de Ankara ile Bonn arasında 2 milyar mark tutarında askeri kredi yardımına ilişkin bir anlaşma imzalandı. Her onsekiz ayda bir Federal Almanya silah alımı için Türkiye'ye 130 milyon mark ayırmaktadır. 1984-85 yılları arasında Ankara Federal Alman ortaklarından NATO çerçevesinde 300 milyon mark tutarında "karşılıksız" askeri yardım aldı. Eğer Batı bu bölgedeki kendi "stratejik çıkarını" gizlemiyorsa, bu kredilerin karşılıksız olmasından nasıl söz edilebilir.

diman uçaklarıdır. Türkiye'de 1992 yılı sonuna kadar bunlardan 160 uçak monte edilmesi planlanıyor. Bir tür baskı yöntemi olarak Washington'un Ankara'ya bile defalarca her türlü ambargoyu uygun gördüğü bir durumda bu projeyi Türkiye'nin kendi başına kalkınmakta olduğunun bir belirtisi kabul etmek mümkün mü?

Son yıllarda Batı'nın, Türkiye'de havaalanları, deniz üsleri, askeri malzeme ambarları ve stokları, silah ve askeri teknik hizmet binaları, haberleşme aygıtları gibi askeri alt yapının kurulması ve gelişmesine daha fazla dikkat yönelttiği açıkça görülmektedir. NATO, blokun kilit noktasını oluşturan Orta Avrupa'daki Federal Almanya'dan sonra aynı amaçla en fazla harcamayı Türkiye'de yapmaktadır. Neden? Bu sorunun yanıtını NATO'nun Avrupa Müttefik Kuvvetler Başkomutanlığı görevini yürüttüğü sırada Amerikalı general Aleksandr Haig yeterince açık bir şekilde vermiştir: "Savaş sırasında NATO'nun başarısı için, Türkiye'nin doğuda, Akdeniz'de ve Trakya'nın Türk ve Yunan kesimlerinde olmak üzere güneyde üç alanda girişeceği askeri hareketler yaşamsal önem taşımaktadır".

O zamandan, yani 80'li yılların başından bu yana NATO'nun ve ABD'nin Türkiye'deki askeri faaliyetlerinde herhangi bir değişiklik oldu mu?

Buna artık siz karar verin. Ülkede NATO üslerine ait alanlar ve askeri havaalanları genişlemektedir. Bu alanların sayısı 100 den fazladır. Bun-

lardan en az yarısı geçtiğimiz yıllarda modern uçakların inmesi için restore edildi ve donatıldı. Bu kısım ise gerektiğinde ağır silahlara ve tekniğe sahip orduların sevkiyatı için her tip yük uçağının inmesine ayrıldı. 20 hava üssü ise blokun müttefik hava kuvvetlerinin yararlanması için NATO standartlarına uygun olarak donatılmıştır.

80'li yılların ilk yarısında NATO planları gereğince deniz yoluyla askere ve askeri malzeme sevkiyatı için 11 liman restore edildi. Türkiye'de 50 nin üzerinde liman, deniz kuvvetleri için yerleşim merkezleri ve üsler kurulmaktadır. Buna ek olarak Marmara Denizinde Türk Deniz Kuvvetleriyle NATO'nun ortaklaşa kullanacağı yeni bir üs olan AKSAŞ Deniz Üssü inşa edilmektedir. 1983 yılında NATO'nun AWACS erken uyarı sistemine bağlı ilk E-3A uçak müfrezesi Konya Hava Üssünden kalktı. Batılı askeri uzmanlara göre Türkiye topraklarına yerleşti-

Türk Silahlı Kuvvetleri ve Amerikan Hava Kuvvetleri'nin güvenliğinin sağlanması için kurulan Balıkesir, Mürted, Topel, Erzurum, Erhaç, Eskişehir ve Çakmaklı bölgesindeki hava üsleri ABD'nin nükleer silah depoları haline getirilmiştir.

rilmiş olan hava savunma sistemine bağlı 16 "NAIDGE" radar istasyonu ve AWACS erken uyarı sistemine bağlı uçaklar Türkiye'nin ve sınır devletlerin hava sahalarının 600 km²'lik alanını kontrol etme olanağına sahiptir.

Silahlı kuvvetlerin NATO karargahından emniyet içinde ve gizlice yönetilmesi amacıyla çok yönlü haberleşme sistemi kuruluyor. ABD Sovyetler Birliğine ait istihbaratları Türkiye üzerinden sağlıyor ve yine Yakın Doğu Orta Doğu ve Doğu Akdeniz'deki askeri varlığını korumak için Türkiye topraklarına üsler yerleştiriyor. Böylece ABD NATO'nun katılımı olmaksızın kendi özel çıkarlarını bu ülke vasıtasıyla garantiye almış oluyor.

Amerikalı uzmanların değerlendirmelerine göre, Sovyet Balistik Füzelerinin ateşlenmesine ilişkin tüm bilgilerin % 30'unu Pentagon'a Piriçlikteki casus radar istasyonu vermektedir. Sovyet uçak ve gemilerini geniş bir alanda izleyen ABD Ulusal Güvenlik Ajansına ait en büyük radyo ve radyoteknik istihbarat istasyonlarından birisi Sinop'ta bulunmaktadır. Deniz aşırı saldırganlığıyla ABD'nin Türkiye topraklarında kapladığı "hareket" alanlarının bir kanıtı olan 60'dan fazla üs ve bölgeyi saymaya bu yazımız yeterli değildir. Bu bölgelerde sürekli olarak Pentagon'un 5 bin den fazla askeri görevlisi bulunmaktadır.

Ancak, Günaydın gazetesinin de belirttiği gibi Türkiye topraklarında 500'ün üzerinde nükleer cephane ünitesinin yerleştirildiği gerçeğini özellikle vurgulamadan geçmemiz olanaksız. Büyük bir üs olan Adana'daki Incirlik Hava Üssünde ABD taktik hava üssünden nükleer silah taşıyan 18 uçak sürekli ikamet etmektedir. Türk Hükümeti buradaki Amerikan cephanelerini denetleyememektedir. Diğer NATO ülkeleri, Türk Silahlı Kuvvetleri ve Amerikan Hava Kuvvetleri'nin güvenliğinin sağlanması için kurulan Balıkesir, Mürted, Topel, Erzurum, Erhaç, Eskişehir ve Çakmaklı bölgesindeki hava üsleri ABD'nin nükleer silah depoları haline getirilmiştir. Buralardaki nükleer silah cephanelerinin bakımını ve korunmasını Amerikalılar üstlenmiş bulunuyor. Ayrıca, bu yılın başında Türkiye'deki Amerikan Hava Kuvvetleri'ne bağlı ileri hareket üstlerinin kullanımına ilişkin Türkiye ile ABD arasında parafe edilen anlaşma gereğince Türkiye'ye ait 16 askeri hava alanının yeniden teknik donatımı ve modernizasyonunun pratikte Pentagon'a teslimi öngörülmektedir. Amaç, vurucu gücü 380 megatonun üzerinde, atış menzili 1000 km. olan nükleer silaha sahip 384 uçağı barındıran ABD hava taktik üssüne bağlı 16 filonun "kriz öncesi dönemde" ve savaş sırasında bu hava alanlarına yerleştirilmesidir. Bu durumda "kriz öncesi" ve kriz dönemleri arasındaki sınırı Türkiye'nin belirleyeceğine dair kuşklar hiç de asılsız değildir.

Peki, sözü edilen kriz hangisi? Times Gazetesinin yazdığı gibi "Batı Avrupa'daki politik ve ekonomik istikrarsızlıktan yararlanan Sovyetler Birliği'nin (Türkiye'ye, A.N.) bir saldırı düzenlemek durumunda kalacağına ilişkin öngörü "NATO'nun 'resmi senaryosu' değil midir?" Yoksa aynı gazetenin belirttiğine göre "yakın Doğu'da krize neden olan istikrarsızlık en az Batılı devletleri de o derece endişelendiriyor ve genelde Batının çıkarlarını geniş ölçüde tehdit mi ediyor?" Herhangi bir savaş sırasında Amerika'nın Türkiye'deki askeri varlığının güvenliğine ilişkin Haziran 1987'de imzalanan anlaşma, ülkede kurulan askeri ait yapının büyük ölçüde Yakın Doğu'ya yönelik olduğunu göstermektedir. Bu anlaşma ABD müdahale güçlerinin hücumu geçmesi için bölgeye sevkiyatın hızlandırılmasında Türk-ABD ortak işbirliğini öngörmektedir.

Şurası açıktır ki, ABD ve NATO'nun yapmakta olduğu saldırgan militarist hazırlıkların içine Ankara'nın gitgide sürüklenmesi, Türkiye'nin kendi ulusal çıkarlarına uygun düşmemekte, kamuoyunun gerek Avrupa'da, gerekse Asya'da nükleer silahsız, savaşı, şiddetten uzak bir geleceğe karşı umutları ve psikolojik durumları üzerinde gözle görülür bir tedirginliğe yol açmaktadır. ■

SOSYALİZM VE İNSAN

Mesut ODMAN

"Sosyalizm ve Ahlak" demek gerekirdi belki de. Ama insan sözcüğünü kullanmanın, bu yazının amacına daha uygun, daha işlevsel olacağını sanıyorum.

Sosyalizmin bir yeni insan yaratmak iddiası vardır. Bu kadar söylenince, eksik ve yanlış olduğu düşünülebilir. Daha eksiksiz ve doğru olanı şöyle: Sosyalizm böyle bir iddiaya sahiptir ve bunu bırakım nesnel gelişmelerin zorunlu sonucu olarak ortaya koyar. Devrimden sonra, üretici güçlerin ve sosyalist üretim ilişkilerinin gelişimi, bir yeni insanın doğumunu sağlayacak koşulları yaratacaktır.

Bu yazı, buna aykırı olmayan, ama farklılığı açık bir düşünceyi ortaya atmayı amaçlıyor.

Bu düşünce şudur : "Sosyalizmin yaratmayı amaçladığı yeni insan, tümüyle ve ancak, sosyalist toplumun ürünü olacaktır" demek, bir aşırı determinizmdir ve her türlü aşırı determinizm gibi eylemsizlik ile kısırlığa yol açar. Biraz daha açık olunursa, şu söylenebilir: Sosyalist toplumdan önce, sosyalist insanın yaratılması için çaba göstermek gereklidir. Mümkün mü? Yeni insan diye tanımlanabilecek bir tipin habercileri olarak, onun birçok özelliğini taşıyan mücadeleleri yaratmak anlamında, mümkün, evet.

Ama önce sosyalizmin insan sorununa bakışındaki ana çizgileri gözden geçirmek gerekiyor.

MARKSİZMDEN ÖNCE İNSAN SORUNU

Bu sorunu hem felsefenin hem bilimin alanına giren bir sorun olarak düşünmek yanlış sayılmamalı. Bir yandan, ahlakla ilgili olduğu açık; öte yandan, toplumun maddi ve manevi hayatındaki gelişmelerin incelenmesinde, onları yöneten yasaların ve sonuçlarının ortaya konmasını gerektiriyor.

Sorunun bu iki yanını ayırma gereğini duyuyorum. Birlikte düşünüp öyle geliştirmek daha doğru görünüyor.

Marksizm'den önce, özellikle ondört ile on

sekizinci yüzyıllar arasında, hem idealist hem materyalist akımlarda insanmerkezli ve evrenmerkezli düşünceler iç içe geçmiş durumdaydı. O dört beş yüzyıllık dönemde, felsefe, insan sorununun en azından şu dört yönü ile ilgilenmiştir:

1. İnsan "evrende bir damla"dan, tümüyle doğanın yasalarına ve kaderine bağımlı çaresiz bir parçadan başka bir şey değil midir? Yoksa, kendisini çevreleyen dünyadan niteliksel olarak farklı, doğaya direnme ve kendi damgasını vurabilme yeteneği olan etkin ve yaratıcı bir varlık mıdır?

2. İnsan dünyayı ve kendisini bilebilir ve bu bilgisini çevresindeki dünyanın güçlerine üstünlük kurmasını sağlayan bir araca dönüştürebilir mi? Yoksa evrenin "gizlerine" ulaşma çabası büsbütün umutsuz bir çaba mıdır ve kendisini doğanın ve toplumsal gerçekliğin kör güçlerinin işleyişine uydurmak zorunda mıdır?

3. Şu yeryüzünde insanoğlunun amacı nedir? İnsan kendi payına düşen felaket ve acılara katlanmaya, kendisine "yabancılaşmış" doğal nesnelere ile kendi yarattığı şeyler ve ilişkilerin dünyasına köle olmaya mahkûm mudur? Yoksa, dışındaki dünyayı dönüştürüp doğa ile ilişkilerini kendi ellerine alabilir, insanlar arasındaki ilişkileri denetleyip biçimlendirebilir ve böylece özgürlük ve mutluluğa ulaşabilir mi?

4. İnsan nedir, ne olabilir ve ne olmalıdır? İnsan doğuştan günahkar, kötülöklere bulanmış ve sadece "gelecek ceza"nın korkusuyla zaptedilebilen bir varlık mıdır? Yoksa, onun doğasında iyi ve temiz bir yan, ahlaki ve zihinsel açıdan bir yaratıcılık yeteneği ve yeryüzündeki güzellikleri benimseme eğilimi var mıdır?

Böylece, hem Doğu'da hem de özellikle Batı'da insan sorununun ontolojik, epistemolojik, sosyo-antropolojik, ahlaki yanları yüzyıllar boyunca felsefi çalışmaların nesnesi oldu. Ama bu sorunların hiç birine köklü çözümler getirilmedi; getirilmesi

mümkün de değildi; çünkü o yüzyıllarda insan, feodal mutlakiyetçi sistemlerin ve dinsel ideolojilerin ağır baskısı altındaydı ve sözcüğün tam anlamıyla "birey" ortaya çıkmamıştı daha.

Toplumsal ve felsefi araştırmamın amacı olarak insan sorunu en açık biçimde 17. ve 18. yüzyıllarda, özellikle de Helvetius, Diderot, Lessing, Goethe, Herder gibi büyük düşünürlerin temsil ettiği Aydınlanma felsefesinde ortaya çıktı.

İNSANIN ÖZÜ

Marx kendisinden önceki bütün materyalist akımları, özellikle Feuerbach'ı insanın özüne ilişkin metafizik yaklaşımları dolayısıyla eleştiriyordu. "...şeyler, gerçeklik, duygusallık sadece nesne ya da soyut düşünce biçiminde anlaşılıyor; insanın duysal eylemi, pratik olarak, öznel olarak değil. Böylece, etkin olan yan, materyalizme karşıt olarak, idealizm tarafından ortaya konmuş oluyor. (...) Dolayısıyla, Feuerbach, 'devrimci' eylemin, pratik-eleştirel eylemin önemini kavramıyor." (1)

Daha sonra da, Feuerbach üzerine altıncı tezinde, Marx'ın şu önlü formülasyonu ortaya çıktı: "Feuerbach dinin özünü insanın özü içinde eritiyor. Ama insanın özü, tek tek her bireyin içinde bulunan bir soyutlama değildir. İnsanın özü, gerçekte, toplumsal ilişkilerin toplamıdır." (2)

Burada dile gelen bütün toplumsal ilişkilerin toplamı kavramı, insan eyleminden ayrı ve bağımsız olarak var olan metafizik "çevre" kategorisinden temelinden farklıdır. Marx, insanın kendisinin de biçimlendirildiği canlı ve çok yönlü insani eylem içinde biçimlenen ilişkilerden söz ediyor.

Marx'ın bu tezine büyük önem veren Lenin, 1914 yılında bir ansiklopedi için hazırladığı "Karl Marx" başlıklı incelemede, şöyle yazıyordu: "Marx ve Engels 'eski' materyalizmin (...) 'insanın özünü' bütün (somut ve tarihsel olarak belirlenmiş) 'toplumsal ilişkilerin toplamı' olarak değil soyut olarak ele aldığını, (...) 'devrimci pratik faaliyet'in önemini anlamadığını belirtmişlerdi." (3)

Bu değinmede Lenin'in "bütün toplumsal

ilişkilerin toplamı" formülasyonunu aktarıırken, parantez içinde "somut ve tarihsel olarak belirlenmiş" biçimindeki kendi eklemesini yaparak sürecin diyalektik niteliğini vurgulaması dikkat çekiyor olmalı. (*) Marksizm toplumsal ilişkileri insandan bağımsız, değişmez bir etken olarak görmüyor. Ayrıca, "toplumsal ilişkilerin toplamı" kavramının sadece maddi üretim ilişkilerine değil, sınıfsal, siyasal, hukuki, ulusal, ahlaki, vb. ilişkilerle kişisel çevreyi de içerdiği söylenmelidir.

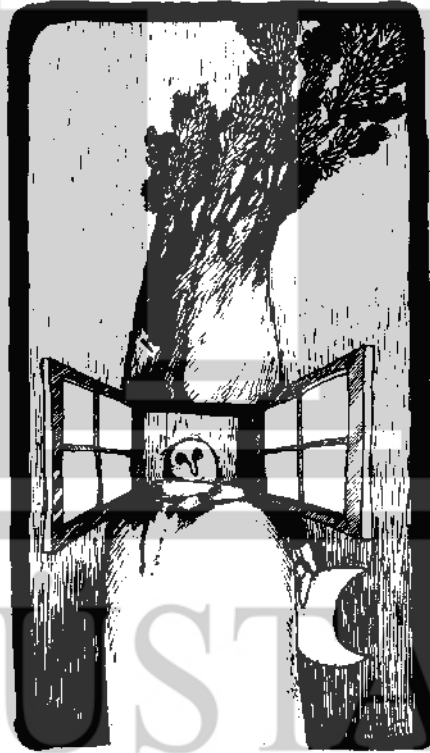
Ancak, herhangi bir yanlış anlamaya yol açmamak için, hemen belirtmek gerekiyor: Toplumsal ilişkileri, ya da daha genel bir anlatımla, toplumsal gelişmeyi belirleyen etken-

lerin çokluğundan söz etmek, bir çoğulculuğa, başat etkenlerin varlığını reddetmeye götürmemeli. Öylesi pozitivist bir yaklaşım oluyor. Toplumsal gelişmenin ölçütü, birbiriyle ilişkilik iki alanda ortaya çıkıyor: İnsanın, bir yandan, doğa güçleri, öte yandan, kendi toplumsal ilişkileri üzerindeki denetimi. Birliği içinde düşünüldüğünde bu iki alan, toplumun ulaşmış olduğu özgürlük düzeyinin şu bağıntısını dile getiriyor: Doğa güçleri üzerindeki denetim ve bu denetimin kitlelerin çıkarları için kullanılması; sözcüğün en geniş anlamıyla insanın özgürlüğü de bu anlama geliyor.

Sosyalizmin kurucuları, insan uygarlığının gelişimi içinde toplumun ilerleyişini birbiriyle bağlantılı bu iki alanda irdelemişlerdir. Marx'ın uzlaşmaz sınıfların oluşturduğu bir toplumdaki ilerlemenin çatışmalı niteliğine ilişkin şu önlü tezinde bunu görmek mümkün: "İnsanlık doğaya

üstünlük sağlarken, insan da aynı hızla öteki insanlara ya da kendi kötü ününe köle olmuş görünüyor. (...) Bütün yeni buluşlarımız ve ilerlememiz, maddi güçlere zihinsel bir hayat vermekle ve insan hayatını bir maddi güç anlamsızlığına

(*) Bu noktada, genç Marx ile olgun Marx arasında epistemolojik bir kopuş olduğunu ileri süren Fransız düşünürü Louis Althusser'in, "genç Marx'ın bu tezini daha farklı değerlendirdiği hatırlatılabilir. Althusser'e göre, olgun Marx, insanın özünü kendisi için kuramsal bir temel olarak almayı reddetmiştir. İlgilenenler şu kaynağa başvurabilirler: L. Althusser, *For Marx*, Penguin Books, s. 227-29 ve s. 242-44

indirgemekle sonuçlanmış görünüyor. Bir yandan modern sanayi ile bilim, öte yandan sefalet ile çözüme arasındaki bu çatışma; üretici güçler ile çağımızın toplumsal ilişkileri arasındaki bu çatışma, ağır basan ve karşı çıkılamayan bir olgudur." (4)

YENİ İNSAN VE ÖN KOŞULLARI

Marx ile Engels'in pek çok çalışmasında bir yeni insan kavramı var. Kimi yerde "yeni insan", kimi yerde "bütünsel insan" kimi yerde "toplumsal birey" olarak.

Ama, daha önce, kapitalist toplumdaki insanın özelliklerine değinmek gerekiyor. Bu özellikler, elbette, bireyin üyesi olduğu sınıfa göre önemli farklılıklar gösteriyor. Egemen sınıfın üyesi burjuva bir yana bırakılırsa, çok genel bir söyleyişle emekçi sınıflardan insanın bazı özelliklerini, sanayi devrimi dönemini gözeterek, işçi sınıfının durumunu incelediği 1845 tarihli gençlik eserinde şöyle anlatıyor Engels:

"Kısacası, o günlerin İngiliz sanayi işçisi, bugünün Almanya'sında hala birçok yerde görüldüğü gibi, çoğu zaman yalıtılmış ve hayattan elini ayağını çekmiş bir durumda, herhangi bir manevi eylemi ve hayat karşısındaki konumunda sert dalgalanmalar olmadan yaşayıp gidiyordu. Entellektüel ve ruhsal sorunlarla pek ilgili değillerdi ve hayatlarının her günkü akışı pek az değişirdi. Çoğu okuyamazdı, yazabilenler de çok azdı. Düzenli olarak kiliseye giderlerdi. Siyasetle hiç ilgileri yoktu, hiç gizli dernekler kurmaz, kendilerini günün sorunlarıyla hiç ilgili görmez, ama sağlıklı açık hava sporlarından mutlu olurlar ve onlara İncil okunduğunda huşu içinde dinlerlerdi. (...) Hiçbir entellektüel hayatları yoktu ve sadece kendi dokuma tezgahları ve bah-

çeleri gibi küçük özel işleriyle ilgilenirlerdi. Dış dünyada olup biten büyük olaylar hakkında hiçbir şey bilmezlerdi. (...) Yine de bazı açılardan tarlalardaki dört ayaklılardan biraz daha iyi durumdaydılar. Hiç de insani varlıklar değillerdi; o zamana kadar ülkenin hayatına egemen olmuş küçük bir aristokrat sınıfın hizmetindeki insan makinelerden ancak biraz farklıydılar. Sanayi Devrimi bu gelişmeyi mantıklı sonucuna ulaştırdı; işçileri büsbütün makinelere dönüştürdü ve onları bağımsız faaliyetin son kalıntılarından da yoksun bıraktı. Ama işçileri kendilerini düşünmeye ve insan toplumunda daha eksiksiz bir hayat talep etmeye zorlayan da bu değişim oldu. Fransa'daki siyasal ve İngiltere'deki ekonomik değişiklikler önce orta sınıfları, daha sonra da emekçi sınıfları uyandırdı ve onları dünya işlerinin burgacına çekti." (5)

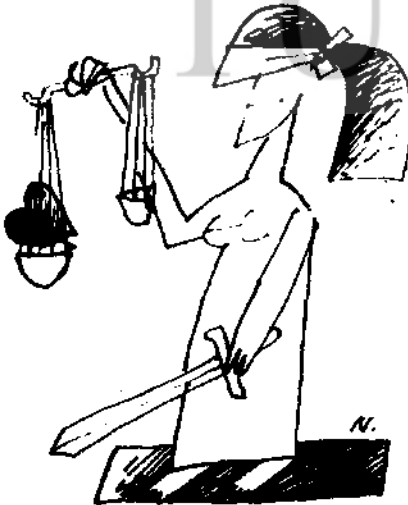
Burada Engels'in oldukça ağır bir alaycılıkla sıraladığı özelliklerin tersi, daha sonra formüle edilecek yeni insanın özellikleri oluyor.

Kapitalizm bireyin çok yönlü gelişimini engelliyor; gerçekliğe ilişkin yanılmalı, çarpıtılmış görüşlerle bağlantılı yanlış isteklerin doğmasına yol açıyor. Burjuva ideolojisinin temelindeki bireycilik ve yararcılık, bireydeki bencil özlemleri yaratıp güçlendiriyor ve sahiplik ve mülkiyet güdülerinin güçlenmesine elverişli koşullar yaratarak kişisel isteklerin yapısını bozuyor. Bu isteklerin akılsızca, ya da Marx'ın Grundrisse'de kullandığı deyişle "kaba" (vulgar) niteliği ve bunların burjuva dünyasındaki karşılığı, bu dünyanın entellektüel bunalımının canlı kanıtlarını oluşturuyor. Burjuva ideolojisi, insanlardaki birbirleri için özverili ve yardımcı olma, bireyin gelişimini destekleyen ve yeni bireysel güç ve yeteneklerin doğmasını sağlayan dostluk ilişkileri kurma ihtiyacını ağır baskı altında tutuyor.

Kapitalist toplumun kendisi emekçi kitlelerin kültürel yaratıcılık alanındaki gizil güçlerini gerçekleştirmelerine nesnel bir engeldir; çünkü, eğitim ve insan yetiştirme sistemi, bireye yararlı bir açıdan yaklaşmakta; kişisel yetenekleri gösterebilmek, yarar ya da kar elde etme amacıyla sınırlı kalmakta, düzenin korunması kaygısına bağımlı kılınmaktadır. Burjuva toplumunun insan için sadece "kısmi" bir entellektüel gelişme şansı tanınması da buradan kaynaklanır. Bu toplum, bilincini yönlendirerek bireyi tornadan çıkmış bir "kitle insanı"na dönüştürür ve ruhsal dünyasını yoksullaştırır.

Bu toplumda değişik ahlak anlayışları yürürlükte; çünkü, kapitalizm hiçbir zaman "saf" biçimiyle var olmaz; mutlaka kendinden öncekilerin kalıntılarıyla ve kendisini izleyecek olanların tohumlarıyla iç içedir, onlara bulaşmıştır.

Kapitalist toplumdaki ahlakları Engels Anti-

Dühring'te anlatıyor: "(...) Hangi ahlak aşılıyor bize? İkkin, geçmiş inanç dönemlerinden kalan hristiyan feodal ahlak var; (...) bunların yanı sıra, çağdaş burjuva ahlakını ve onunla birlikte geleceğin proleter ahlakını buluyoruz; böylece, yalnız en gelişmiş Avrupa ülkelerinde geçmiş, şimdiki zaman ve gelecek, aynı zamanda birbirinin yanı sıra yürürlükte olan üç büyük ahlak teorisini sağlar. Öyleyse hangisi doğru bunların? Mutlak geçerliliği olmak anlamında, hiçbirisi; ama elbette şimdiki zamanda dayanıklı öğelerin en çoğunu içeren ahlak, şimdiki zamanın yıkılışını ve geleceği temsil eden proleter ahlakıdır.

"(...) Ama yine de, yukarıda sözü edilen üç ahlak teorisinde ortak olan çok şey vardır. (...) Bu ahlak teorileri aynı tarihsel gelişimin üç farklı aşamasını temsil ederler ve dolayısıyla ortak bir tarihsel geçmişleri vardır; işte yalnız bu nedenle, zorunlu olarak, birçok tarihsel yönleri vardır. Hatta daha da fazla. İktisadi gelişmenin benzer ya da hemen hemen benzer aşamalarında ahlak kuralları zorunlu olarak az ya da çok birbiriyle uyum içindedir.

"(...) Toplum şimdiye kadar sınıf uzlaşmazlıkları içinde hareket ettiği gibi, ahlak da her zaman bir sınıf ahlakıydı, ya egemen sınıfın üstünlüğünü ve çıkarlarını haklı gösteriyor, ya da ezilen sınıf yeterince güçlenir güçlenmez, bu egemenliğe karşı bir başkaldırmayı ve ezilenlerin gelecekteki çıkarlarını temsil ediyordu. Bu süreç içinde, genel olarak, insan bilgisinin bütün öteki dallarında olduğu gibi, ahlakta da ilerleme olduğundan şüphe edilemez. Ama henüz sınıf ahlakının ötesine geçmiş değiliz. Sınıf uzlaşmazlıkları ve onların düşüncedeki kalıntıları aşan, gerçekten insani bir ahlak, sadece sınıf gelişmelerinin üstesinden gelmekle kalmayıp, pratik hayatta onları unutan bir toplum aşamasında ancak olanaklı duruma gelir." (6)

Sosyalist toplumun yeni insanın asıl ön koşulu olarak ortaya konduğu görülüyor. Sosyalist toplumun sınıfsal yapısı biliniyor. Peki, yeni insanın yaratılmasını mümkün kılan ve gerçekleştiren nesnel temeller nelerdir bu toplumda; bu toplumun ileri aşamasında?

Marx ile Engels **Alman İdeolojisi'**ndeki şu ünlü parçada hem bazı yanlarıyla yeni insanı tanımlıyor, hem de onun doğuşunun nesnel temel-

lerine işaret ediyorlar: "İşbölümü, insan doğal olarak evrimleşmiş toplumda bulunduğu sürece, yani, özel ve ortak çıkar arasında bir ayrılık olması dolayısıyla, iş gönüllü değil, doğal olarak bölündüğü sürece, insanın kendi eylemi ona karşı olan, onun tarafından denetlenmek yerine onu köleleştiren yabancı bir güç olur. Çünkü işbölümü ortaya çıkar çıkmaz, her insanın özel, ayrı bir faaliyet alanı olur; bu alan ona zorla verilmiştir, onun dışına çıkamaz. Bir avcıdır o, bir balıkçı, bir çoban ya da eleştirici bir eleştirmen; geçim araçlarını yitirmek istemiyorsa öyle de kalmak zorundadır; oysa, hiç kimsenin tek bir ayrı eylem alanının olmadığı, herkesin istediği bir dalda başarılı olabildiği geleceğin toplumunda, toplum genel üretimi düzenler ve benim bugün bir işi, yarın bir başka işi yapmamı, sabahleyin

avlanmamı, öğleden sonra balık tutmamı, salt bir aklım olduğu için, hiçbir zaman bir avcı, balıkçı, çoban ya da eleştirmen olmadan bunları yapabilmemi mümkün kılar." (7)

Aynı çalışmanın ileriki bölümlerinde şöyle sürdürülüyor: "İşçiler propagandalarında her kişinin mesleğinin, ünvanının, görevinin kendi yeteneklerinin, örneğin düşünme yeteneği de için-

de olmak üzere, bütün yeteneklerinin, bütün yönleriyle gelişmesini gerçekleştirmek olduğunu ileri sürerler. (...) Bireyin yeteneklerinin gerçek gelişimini harekete geçiren dünyanın etkisi bireylerin kendi denetimi altında olduğu zaman, bireyin tüm yönleriyle gelişmesi, bir ülkü, bir çağrı, vb. olarak kavranmaktan çıkacaktır." (8)

Böylece, daha sonraki birçok çalışmada tekrarlanacak ve geliştirilecek olan yeni insan kavramı ortaya çıkmış oluyor: Git gide daha büyük ölçüde denetimi altına alabildiği doğal güçler ve toplumsal ilişkiler çerçevesinde, bütün yeteneklerini çok yönlü olarak, özgürce ve eksiksiz biçimde geliştiren birey.

ÖZGÜRLÜK VE ZORUNLULUK DİYALEKTİĞİ

Sosyalizmin ileri aşamalarında toplumun gerçek zenginliği ve onun yeniden üretim sürecini sürekli olarak geliştirme imkanı, artık emeğin süresine değil, verimliliğine bağlı oluyor. Gerçekte, özgürlük alanı, ancak zorunlu çalışmanın sona erdiği yerde başlıyor; bu ise gerçek maddi üretim alanının ötesine geçmek anlamını taşıyor. Marx şöyle

İşgününün kısaltılması, yeni insanın "olmazsa olmaz" koşullarından biri olarak ortaya konmuş oluyor. Üretici güçlerin hızlı ve sürekli gelişimi ile geçinmek için zorunlu çalışma süresinin kısaltılması, yeni insanın özgürlük alanında, yeteneklerini bütün yönleriyle geliştirebilmesi için gerekli zamanı yaratıyor.

açıklıyor: "Vahşi nasıl isteklerini karşılamak için doğa ile boğuşmak zorunda ise, uygar insan da öyle davranmak zorundadır; bütün toplumsal oluşumlarda ve mümkün olan bütün üretim biçimlerinde. İnsanın gelişimiyle, isteklerinin bir sonucu olarak, bu fiziksel ihtiyaç alanı da genişler; ama, aynı zamanda, bu istekleri karşılayan üretim güçleri artar. Bu alandaki özgürlük, sadece, doğa ile ilişkilerini akılcı bir biçimde düzenleyen, doğanın kör güçlerince yönetilmek yerine onu kendi ortak denetimi altına alan ve bunu enaz enerji harcayarak, kendi insan doğasına en elverişli ve en çok yakışan koşullar altında gerçekleştiren toplumsallaşmış insana, birleşmiş üreticilere dayanır. Ama yine de bir zorunluluk alanı kalır. Onun ötesinde kendisi bir amaç olan insan enerjisinin gelişimi başlar; bununla birlikte, özgürlüğün gerçek alanı ancak bu zorunluluk alanını kendisine temel alarak çiçeklenebilir. İşgününün kısaltılması onun temel ön koşuludur." (9)

Gelişmiş sosyalist toplumun kültürü kurulurken, çalışma sürecinin estetikleşmesi sorunu; emeğin, kişiliğin olduğu ve geliştiği başlıca alan olması sorunu büyük bir önem kazanmaktadır.

Bir başka yerde Kapital'in birinci cildinde Marx, bugünün ayrıntı işçisinin, sınırlı bireyinin, belirli bir toplumsal işlevi sürdürmek zorunda olan insanının yerini tüm yönleriyle gelişmiş bireyin alacağını söylüyor. Bu gelişmiş "toplumsal birey" için, yerine getirdiği farklı toplumsal işlevler pek çok alternatif eylem biçiminden başka birşey değildir. Marx, ister çalışma, ister aylıklık alanını vurguluyor olsun, aynı ükûsel insan kavramını ortaya koyuyor: kendi doğasını, niteliklerini kendi eyleminde özgürce ifade eden, eksiksiz olarak gelişmiş birey.

İŞGÜNÜNÜN KISALTILMASI

Böylece, işgününün kısaltılması, yeni insanın "olmazsa olmaz" koşullarından biri olarak ortaya konmuş oluyor. Üretici güçlerin hızlı ve sürekli gelişimi ile geçinmek için zorunlu çalışma süresinin kısaltılması, yeni insanın özgürlük alanında, yeteneklerini bütün yönleriyle geliştirebilmesi için gerekli zamanı yaratıyor. Marx'ın anlatımıyla, şöyle:

"Çalışma zamanından tasarruf, serbest zamanın artışına eşittir. Bu da bireyin eksiksiz gelişimi için gerekli zaman demektir ve sonuçta emeğin üretici gücünü etkileyerek onu en büyük üretici güç hali-

ne getirir. (...) Hem boş zaman, hem de daha üst düzeydeki faaliyetler için gerekli zaman olan serbest zaman, doğal olarak, sahibini farklı bir özne-ye dönüştürür ve o daha sonra farklı bu özne olarak doğrudan üretim sürecine girer." (10)

Üretici güçlerin gelişimi ile birlikte, gerçek zenginliğin yaratılması emek zamanının uzunluğu ya da çalıştırılan emeğin miktarından çok, çalışma süresi içinde harekete geçirilen güçlere bağlı duruma geliyor. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler ile bunların üretime uygulanması, üretimde harcanan doğrudan emek süresinden daha etkili oluyor. "Emek artık üretim sürecinin çok fazla içinde görünmüyor; bunun yerine insanoğlu üretim sürecinde bir gözleyici ve düzenleyici durumuna geliyor. (...) **Kitlenin artık emeği genel zenginliğin koşulu olmaktan çıkmıştır, tıpkı birkaç kişinin çalışmamasının insan kafasının genel güçlerinin gelişimi için bir koşul olmaktan çıkması gibi.** Bununla, değişim değerine dayanan üretim çöker ve doğrudan, maddi üretim kılık ve antitez biçiminden sıyrılır. Bireyselliklerin özgürce gelişimi ve dolayısıyla, artık emeği ortaya koymak için zorunlu emeğin azaltılması değil, daha çok, toplumun zorunlu emeğinin genel olarak en aza indirilmesidir söz konusu olan; o durumda bu, hepsi için boşaltılmış zamanda ve tümü için yaratılmış araçlarla bireylerin sanatsal, bilimsel, vb. gelişimine denk düşer. (...) Sermaye... kitlenin artık emek süresini sanat ve bilimin bütün araçlarıyla arttırır; çünkü, zenginliği doğrudan doğruya artık emek süresine sahip çıkılmasına bağlıdır; **doğrudan amacı değerdir** onun, kullanım değeri değil. Dolayısıyla, kendisine rağmen, bütün toplum için emek süresini en aza indirmek ve böylece herkesin zamanını kendi gelişimi için boşaltmak amacıyla, toplumsal olarak kullanılabilir zamanın araçlarının yaratılmasına yardımcı olur. Ama onun eğilimi her zaman, bir yandan, **kullanılabilir zaman yaratmak, öte yandan, bu zamanı artık emeğe dönüştürmektir.**" (11)

Çatışmalı biçimiyle serbest zamanın varlığı sona erdiğinde, bir yandan, toplumsal bireyin ihtiyaçları işte harcanması gereken zamanın ölçüsü olacak; öte yandan, üretici güçlerin gelişimi, üretim herkes için zenginlik sağlayacak biçimde hesaplanmasına rağmen, herkesin serbest zamanının artacağı kadar büyük bir hızla gerçekleşecektir. Bunu böyle düşünmek gerekiyor; çünkü, gerçek zenginlik, bütün bireylerin üretici güçlerinin gelişmiş olmasıdır. İşte o zaman, iş zamanı değil serbest zaman, zenginliğin ölçüsü olacaktır. Biraz önce verilen alıntıda Marx'ın değindiği gibi, hem boş zaman hem de daha gelişmiş faaliyetler için gerekli süreyi içeren serbest zaman ise ona sahip olan

kişiyi daha farklı bir insan durumuna getirecektir.

ÇALIŞMA SÜRECİNİN NİTELİĞİ

Sosyalizmin kuruluşu sırasında ve gelişmiş evrelere ulaşılrken, çalışma sürecinin yeniden düzenlenmesi ve geliştirilmesi de büyük önem taşıyor.

"Gelişmiş sosyalist toplumun kültürü kurulurken, çalışma sürecinin estetikleşmesi sorunu; emeğin, kişiliğin oluştuğu ve geliştiği başlıca alan olması sorunu büyük bir önem kazanmaktadır.

"Bilindiği gibi, insanın olgun sosyalist kişiliğini ve mutluluğunu emekten ayrı olarak, emeksiz düşünemeyiz. Daha zamanında Marx, emeği, insan ile doğa arasında bir etkileşim olarak niteledi ve bu etkileşim sürecinde insanın doğayı değiştirirken kendini değiştirdiğini belirtti. Bir yandan da, emeğin, özel mülkiyetçi gerekçelere ve çıkarlara bağımlı olduğu kapitalist üretim biçimi koşullarında kişinin tinsel ve fiziksel çöküşünü geniş biçimde ortaya çıkardı. Kapitalizmin tersine, sosyalizm insanın yalnız emeğinin sonuçlarından değil, aynı zamanda çalışma sürecinin kendisinden de mutlanması ve doyunluk duyması için gerekli koşulları artan bir hızla hazırlamaktadır. Sosyalizmde, insanlar, çalışma sürecine yeni tip sosyal ilişkilerin taşıyıcıları olarak katılmaktadırlar. Emekte; kişinin, topluluğun ve toplumun çıkarları bütünleşmekte ve bu bütünlük perçinleşmektedir.

"(...) Kişi yeteneklerinin doğru biçimde oluşturulmaması, geliştirilmesi ve uygulanması, tinsel gereksinmelerin karşılanmasında başlıca rolü oynamaktadır. (...) İnsanın görevi ile kişisel yetenekleri arasında uygunluk, emekten hoşnut olmanın ana koşullarından biridir. (...) Bu sorunun başlıca çözüm yollarından biri, iş sürecine ve iş koşullarına estetiği getirme yoludur." (12)

Daha önceki işbölümü ile bağlantılı olarak yabancılaşmanın bütün yönlerinin ve izlerinin silinmesi kolay değil elbette. Kent ile kır, zihinsel emek ile fiziksel emek arasındaki karşıtlıkları gidermek de aynı ölçüde güçlüklerle yol açıyor. Değişen toplumsal koşullar ile bilincin gelişmesi arasındaki zaman açığını kapatmak da sancısız olarak gerçekleşmiyor. "Birleşmiş üreticiler" toplumunda insanın "ontolojik güçleri"nin yabancılaşmasının üstesinden gelmek, sadece, eski toplumsal sistemin kolayca sökülüp atılamayan inatçı köklerinden kaynaklanmıyor. Yabancılaşmanın epistemolojik kökleri de var ve bunlar çoğu kez, Marx'ın deyişiyle, insan düşüncesinin ve eylemlerinin "hayat verilmiş bağımsız varlıklar olarak görülmesine" (13) neden oluyor. Bu sırada da, "insanların kendi toplumsal eylemleri, üreticiler tarafından yönetilme yerine

üreticileri yöneten nesnelere eylemi biçimini alıyor." (14)

YENİ TOPLUM KİMLERLE KURULACAK?

Bütün bu güçlüklerin teorik olarak farkında olanlar ve onları pratik olarak yaşayanlar, bu soruyu sık sık sormuşlar. Sözgelimi, Lenin. Özellikle, iç savaşın zorladığı "savaş kömünizmi" döneminden çıkılırken. "Büyük Sorunların Gösterilmesinde Küçük Bir Resim" başlığını taşıyan bir yazı yazıyor 1919'da, iç savaş sürerken. Ancak kapitalizmin yarattığı malzemeyi kullanarak gerçekleştirebiliriz bu kuruluşu, diyor. Burjuva koşullar altında yoğurulmuş ve onun ruh durumu ile doldurulmuş bir insan malzemesinin oluşturduğu bir aygıtı kullanmaktan söz ediyor. Utopyaçı sosyalistlerden ayrılık noktasını, sosyalizmi onlar gibi saksılarda ve seralarda yetiştirilmiş kitlesel insan malzemesiyle değil, kapitalizmin ürettiği malzemedan yararlanarak kurmak istemişlerine kaydırıyor. Kapitalizmin bıraktığı malze-

Sosyalist insan, devrimci mücadelenin içindeki bireyi anlatıyor. "Bütünsel insan"ın birtakım özelliklerini taşıyor; bu özelliklerin tümüne sahip olmaktan uzak. Devrimden önce, sosyalist toplumun kuruluşundan çok daha önce, yeni insanın embriyonik biçimdeki habercisini oluşturuyor; onu önceliyor.

menin ise "yüzlerce ve binlerce yıllık kölelik, toprak köleliği, kapitalizm, küçük bireysel işletmecilik ve pazarda bir yer ya da ürünü veya emeği için daha yüksek bir fiyat elde etme uğruna herkesin komşusuna karşı yürüttüğü savaş ile çürütülmüş" (15) olduğunu söylüyor.

Çocukluk Hastalığı da, iç savaşın sona ermesinden önce, ama son yılı olan 1920'nin Nisan-Mayıs aylarında yazılmıştır, aynı tutumu sürdürüyor. Yeni toplumun gelişiminin, sendikalar ve öteki örgütler aracılığıyla "halk arasındaki işbölümünün giderilmesi, halkın eğitilmesi, onlara çok yönlü gelişme ve çok yönlü bir eğitim sağlanması, böylece herşeyi yapabilir duruma getirilmesi yönünde bir ilerleme imkanı" vereceğine deşiniyor. Yeni toplumun kuruluşunun ilerlediğini, ama ancak uzun yıllar sonra hedefine ulaşabileceğini belirtiyor. Şöyle sürdürüyor: "Sosyalizmi kurmaya soyut insan malzemesi ile ya da bizim için özel olarak hazırlanmış insan malzemesi ile değil, kapitalizmin vasiyetinde

bize bıraktığı malzeme ile başlayabiliriz, başlamalıyız." (16)

Başladılar ve kurdular. Güç ve sancılı oldu. İlk ve tektiler. Önce, dışarda yedi düvel ile boğuşular; sonra, içerde iflah olmaz, inatçı, kalabalık mujiklerle uğraştılar.

"Hızlı sanayileşme zorunluluğu (...) sosyalist insanı yaratmak için gerekli özen ve sabırın bir bölümünü aldı (...)" onlardan. (17) "Sosyalizmi kurmada bir neslin karşılaşılabileceği en büyük şanssızlıklardan biri" olarak, sanayileşme deneyleri içinde "köylerden işçi devşirmek zorunda kalan" ilk örnek oldular. (18)

Hepsi geride kaldı. Eşsiz değerlerde dersler bırakarak. Başka yerde ortaya çıkmış olsa, yapılabilecek yanılgılar. Doğrudan doğruya "insan hatası" olanlar. Onyıllarca sürmüş propaganda bombardımanı ile çarpıtılanlar, yanılgı diye damgalanan doğru tutumlar. Yeni insanın hayranlık uyandıran örnekleri, sosyalizmde yetişmiş olmaları ancak hüznün veren insanlar.

Hiçbiri unutulmuyor; bilinmeyenler öğreniliyor; ama çoğu geride kaldı. Onların yaşanmış ve bazılarının hala yaşanıyor olması yeni kuşaklar için bir şans olabilecektir.

SOSYALİST İNSAN: BİR ERKEN DOĞUM MU?

Yeni insan, bütünsel birey gibi kavramlarla özdeş olmadığına hemen işaret edebilmek için "sosyalist insan" deyişini seçerek kullanıyorum. Sosyalist sözcüğünün siyasal içeriği, böyle bir ayrılığın sezilmesine yardımcı oluyor.

Sosyalist insan, devrimci mücadelenin içindeki bireyi anlatıyor. "Bütünsel insan"ın birtakım özelliklerini taşıyor; bu özelliklerin tümüne sahip olmaktan uzak. Devrimden önce, sosyalist toplumun kuruluşundan çok daha önce, yeni insanın embriyonik biçimdeki habercisini oluşturuyor; onu önceliyor.

Sosyalizm çağında böyle bir doğum için sosyalist toplumun kuruluşunu beklemek gerekmiyor. Öyleyse, bir erken doğum mu? Belki. Ama erken doğumların modern zamanlarda arttığı da biliniyor; genellikle sorun olmuyor. Üstelik gelişmenin işareti olarak düşünülebiliyor. Ayrıca, buradaki erkenliğin imkansızlık ölçüsünde vakitsiz olduğu da söylenemez. Birçok bakımdan gelişmesini tamamlamıştır doğacak olan; ayırt edici özelliklerinin tümünü olmasa bile önemli bir bölümünü kazanmıştır.

Yeniden başa dönüyorum: Mümkün mü? Sosyalizmin tartışılmaz bir güç olduğu çağda, olgun sosyalizmin oldukça yeni ve değişik sorunlarla haşır neşir olarak gelişmesini sürdürdüğü bir zamanda, yeni insanın son derece etkili örnekleriyle umut kırıcı insan taslaklarını birlikte yarattığı bir dönemde, soruya karşı soru: Neden mümkün olmasın? "İmkan araştırması" ya-

pılarak işe girilecek olsaydı, sosyalizmin kendisi hiç mümkün olabilir miydi acaba? Buradaki iradeci eda biraz abartılmış görünüyorsa, olsun varsın, görünsün.

Sosyalist insan yaratma çabasına ilişkin asıl önemli soru, "gerekli mi?" sorusudur. Bu sorunun yanıtı tektir. Kesinlikle. Sosyalizmin yeni insanının embriyonik biçimi olarak yaratılmaya çalışılacak bir "sosyalist insan" birçok bakımdan bir gerekliliktir.

Birincisi, geleceğin sosyalist toplumuna bir hazırlıktır. O toplumun kurucularının şimdiden yetiştirilmeye başlanmasıdır. Çok güç bir iştir; pek çok

hayal kırıklıklarına gebedir. Öyle olması, gerekliliğini azaltmıyor, yaratacağı coşkuyu artırıyor.

İkincisi, sosyalist insan gelişmiş insandır. Gelişmiş insanlardan oluşan bir mücadeleci topluluğu, eşi bulunmaz bir propaganda gücüne sahiptir, kayıtsız kalınmayacak bir çekim merkezidir.

Üçüncüsü ve en önemlisi, böyle insanların oluşturduğu bir siyasal örgütlenme ve mücadelenin kazanacağı güç, Türkiye'nin, ya da isterseniz Avrupa'nın, yahut Paraguay'ın deyin, ortalama devrimci siyasetçisinin havsalesinin almayacağı kadar büyüktür.

Bütün bu söylediklerim asılsız görünebilir, fıkıhçı geleneğimizi tatmin etmeyebilir. Pek önemsemiyorum; ama, çok şükür, onlar için de son bir aktarma daha var. Marx ile Engels, ortaya koydukları tarih anlayışının sonuçlarını açıklarken, devrimin neden gerekli olduğuna değiniyorlar. Sosyalizm davasının başarısı için "insanların kitlesel bir ölçekte değiştirilmesi zorunludur; böyle bir değiştirme ancak pratik bir hareket içinde, bir devrimde mümkün olabilir." Dolayısıyla, devrim, başka nedenlerin yanı sıra, iktidarı alacak sınıf "ancak bir devrimde geçmiş çağların fıskısından kendini kurtarmayı ve yeni bir toplumu kurmaya uygun hale gelmeyi başarabileceği için zorunludur." (19)

Peki, nedir bu erken doğacak olanın nitelikleri? Neleri yaratmaya çalışacağız onda, neleri bulacağız?

Buraya kadar yazılanlardan, satır aralarında, satırların içinde ortaya çıkmış olmalı. Bazılarını kataloqlamaya çalışabiliriz.

Önce, gelişmiş insan olacak. Yetenekleri, beğenileri, sevgileri gelişmiş olacak. Bilgisi ve derinliği olacak. Ülkesini ve dünyayı kavrayabilecek.

Güzelliklerden tat almayı ve güzellikleri aramayı bilecek.

Dirençli ve özverili olacak. Yalçın Küçük yedi sekiz yıl önce yazmıştı: "Baş kaldırma kolay bir iş olmamalı. Baş kaldıranlar özel bir dikkat ile yaşamak zorundadırlar. Başlarını dik tutabilmeleri için. Hiç kuşku yok, 'dünyanın nimetleri' Andre Gide'in başlığıyla, dünyanın solculuğu içindir. 'Dünyanın nimetleri' için hırs duymayanlar pek solcu olamazlar. Ancak solcu, hırs duyduğu dünya nimetlerine oruç tutabilen kimsedir. Yeni bir dünyada ortakça tüketebilmek için." (20)

Hayatta sağlam bir yerli olacak. Ondan kopmayacak ve onu sarsabilecek kadar hayatın içinde, onun edilgen bir parçası olmayacak kadar hayatın dışında olacak. Kişiliği, gücü ve yetenekleriyle içinde bulunduğu mücadeleye, örgüte güç katacak; ona yapışmış bir sığıntı, bir a salak olmayacak. "Solcu ve solcu aydın örnektir. Fakat solculuk,

kişisel zaafların maskesi yapılmamalı. Bu nokta çok açık olmalı. Solcu olmak için peygamber olmaya gerek yok. Hiç kuşkusuz, kişisel eksiklikleri olanlar da solcu olacak. Yalnız, solculukta ilerleme kişisel zaafardan arınma demektir. Yoksa, solculukta geçen yılları, kişisel zaafaları arttırmanın, kişisel zaafaları kişiliklerin ayrılmaz bir parçası haline getirmenin gerekçesi yapmamak gerek." (21)

Şimdilik, sonuncusu: Demokrasi hastalığına tutulmamış ya da gerekli tedaviyi görüp bu illetten kurtulmuş olacak. Sosyalizme bir din gibi inanıp da ömrü boyunca demokrasi isteyerek şu dünyadan çekip gitme kara yazgısını parçalayabilecek.

Bütün bunları, eklenebilecek öteki nitelikleri, nesnel ve öznel önkoşulları tartışmak gerekiyor.

Onlar da gelecek günlerdeki başka yazıların konusu oluyor.■

(1) K. Marx, "Feuerbach Üzerine Tezler I", Marx-Engels, Collected Works, Progress Publishers, c. 5, s. 6.

(2) K. Marx, "Feuerbach Üzerine Tezler VI", Aynı kaynak, s. 7.

(3) V.I.Lenin, Collected Works, Progress Publishers, c. 21, s. 52.

(4) Marx-Engels, Selected Works (in 3 volumes), Progress Publishers, c. I, s. 500.

(5) F. Engels, The Condition of the Working Class In England, Oxford, Basil Blackwell, s. 11-12.

(6) Marx, Engels, Lenin, Marksist Felsefe Yazıları, çev.: Mesut Odman, Bilim Yayınları, s. 283-84.

(7) Marx-Engels, Collected Works, Progress Publishers, c. 5, s. 47.

(8) Aynı kaynak, s. 292.

(9) K. Marx, Capital, Progress Publishers, c. 3, s. 820.

(10) K. Marx, Grundriss, Penguin Books, s. 711.

(11) Aynı kaynak, s. 708-09.

(12) Ludmilla T. Jivkova, Çağdaş Sosyalist Kültür çev.: Işık Başarman, Tan Yayınları, s. 15-39.

(13) K. Marx, Capital, New York, The Modern Library, c. I, s. 83.

(14) Aynı kaynak, s. 86.

(15) V.I.Lenin, Collected Works, Progress Publishers, c. 28, s. 388.

(16) Aynı kaynak, c. 31, s. 50.

(17) Y. Küçük, Sovyetler Birliği'nde Sosyalizmin Kuruluşu, Haziran Yayınevi, s. XXXVI.

(18) Aynı kaynak, s.38.

(19) Marx-Engels, Collected Works, Progress Publishers, c.5, s.52-53.

(20) Y. Küçük, Bilim ve Edebiyat, Tekin Yayınevi, s. 277.

(21) Aynı kaynak, s.274

"BÜYÜK" BASIN ve "HÜKÜMLÜ" BASIN

Bir yanda adını "büyük" ilan eden ve haklarında artık dava açılmayan bir basın var ve diğer yanda ise "hükümlü" bir basın var.

"Hükümlü" basından 32 devrimci için şimdiye kadar onanmış cezaların toplamı 2500 yılı buluyor.

...

"Büyük" basın olmak için önce sağır olmak gerekiyor. Tekelci basın toplam hükümleri 2500 yıla ulaşan bu 32 basın emekçisini kendisinden saymıyor.

...

İki Bin Beş Yüz yıllık hükümlülerden üç arkadaşımız, Veli Yılmaz, Osman Taş, Mustafa Yıldırım Türk, Metris Cezaevi'nden Toplumsal Kurtuluş'a yazıyorlar. Yayınıyoruz.

...

Bizler üç basın mensubu olarak TCK'nın 142, 159, 311, 312. maddelerini ihlal ettiğimiz gerekçesiyle tek tek, yüzlerce yıllık hapis cezasına çarptırıldık. Ve mahkum edilmiş gazeteciler olarak halen Metris Askeri Cezaevi'nde bulunuyoruz.

Tutukluluğumuz yedi yıldan beri sürüyor. Türkiye'de basın özgürlüğü, düşünce ve düşünce açıklama özgürlüğü demir parmaklıklar arkasında yüzlerce yıllık hapis cezaları

ile karşılanıyor.

Basın özgürlüğü, düşünce açıklama özgürlüğü gibi bir hakkı fiilen kullanmanın bedeli işkence, baskı, askeri mahkemelerde yargılanma ve sonuçta yüzlerce yıla ölçülebilen hapis cezasıyla eşitleniyor.

Bugün, Türkiye'de onlarca kişi, sadece düşünce, basın özgürlüğü haklarını kullandıkları için 1980'den bu yana cezaevlerinde tutuluyor.

12 Eylül 1980 öncesinde yayımlanan 4 günlük gazete ve 20 derginin sorumlu yazışları müdürlüğünü ve yazarlığını yapan 50'nin üzerinde kişi hakkında 404 dava açıldı. 5 kişi de yayımladıkları kitaplardan dolayı ayrıca mahkum edildi.

Hakkında dava açılan 50 kişinin 32'si ile ilgili verilen hapis cezaları yüksek mahkemece, Yargıtay'da onandı. 32 kişi ile ilgili onanan hapis cezaları toplamı bugün 2500 yıl gibi yüksek bir rakama ulaşıyor.

Yüksek mahkemece onanan bu 2500 yıllık hapis cezasının yaklaşık üçte biri, 750 yıllık bölümü bu mektuba imza koyanlardan Veli Yılmaz'ın onanan hapis cezasının toplamını oluşturuyor. 2500 yıllık toplam cezanın 660 yılı aynı dergide yazışları müdürlüğü yapan Osman Taş'a, 155 yılı ise yine aynı derginin yazışları müdürlerinden Mustafa Yıldırım Türk'e ait.

7 yıldan bu yana tutuklu ve hükümlü olarak askeri cezaevinde tutuluyoruz. Ve Türkiye'deki infaz yasasına göre yüksek rakamlı cezalar 36 yıl üzerinden hesap edildi.

ğinden dolayı verilen cezaların tamamlanmaması için daha 7,5 yıl cezaevinde kalmamız gerekiyor.

1977-78-79 yıllarında belli dönemler için haftalık Halkın Kurtuluş'u gazetesinin sorumlu yazışları müdürlüğünü yaptık. Gazetenin her sayısı için İstanbul Cumhuriyet Savcılığınca dava açıldı ve sivil mahkemelerde görülmeye başlanan bu davalar, 1978'de ilan edilen sıkıyönetim ile birlikte askeri mahkemelere aktarıldı. Basın davaları sıkıyönetim askeri mahkemelerinde devam ederken, 12 Eylül 1980'in hemen arkasından tutuklandık ve her birimiz siyasi poliste uzunca süre işkence altında tutulduk. 7 yıldan bu yana da askeri cezaevinde bulunuyoruz.

Hakkımızda açılan basın davalarından İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı askeri mahkemelerinde engizisyonvari yöntemlerle yargılandık ve 23.10.1984 tarihinde verilen kararla komünizm propagandası yaptığımız ve hükümete hakaret ettiğimiz iddiasıyla Ceza Yasasının 142, 159, 311 ve 312. maddelerinden sırasıyla 1170 yıl, 700 yıl ve 225 yıl tutan hapis cezalarına mahkum edildik. (İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1. Nolu Askeri Mahkemesinin 23.10.1984 tarih ve 1982/867 Esas ve 1984/396 Karar sayılı kararı.)

Mahkemece verilen karara karşı itiraz hakkımızı kullandık ve kararın bozulması için yüksek mahkemeye, Askeri Yargıtaya başvurduk. Askeri Yargıtay 1. Dairesi 11 Mart 1987 tarihinde açıkladığı kararıyla mahkemece verilen cezaların küçük bir bölümünü zaman aşımı nedeniyle bozarken hakkımızdaki mahkumiyet kararlarının sırasıyla 750, 660, 155'er yıllık bölümlerini onadı. (Askeri Yargıtay 1. Dairesinin 11 Mart 1987 tarih ve 1987/1-123 sayılı karar)

Gerek yerel mahkemenin mahkumiyet kararı, gerekse yüksek mahkemenin onama kararı mevcut yasalarla, usul hükümleriyle bu

güne kadar özellikle sivil mahkemelerde görülen uygulama örnekleriyle dahi çok büyük ölçüde gelişiyor. Sivil mahkeme ve Yargıtay kararlarında ve Askeri Yargıtayın bazı kararlarında basın cezaları örgüt üyeliği cezasının bir unsuru sayılarak düşürülürken, basın davalarında istenen cezaların sadece en ağırından ceza verilmesi yoluna gidilirken ve bu genel bir uygulama örneği oluştururken, ek olarak da basın davalarında hapis cezası yerine para cezasına hükmedilirken ve tüm bu gerçekler savunmamızda tüm detaylarına kadar yer alırken, yüksek mahkeme daha önceki kararlarını adeta tekzip ederken yerel mahkemece verilen mahkumiyet kararını onadı.

Böylece basın davalarında hak-kımızda verilen cezalar kesinleşmiş oldu. Kesinleşen bu cezalar son yedi yıl içinde Türkiye'de verilen siyasi nitelikteki cezalar arasında kendi alanında bir rekor oluşturuyor. Bu rakamlarla Türkiye, bugüne kadar hükümlenmiş basın cezalarında dünya rekorunu elinde tutuyor.

Sadece 750 yıllık ceza toplamı İstanbul ve Ankara MHP davalarından yüzlerce kişinin katilleri olarak yargılananlara verilen toplam hapis cezalarından daha yüksek bir toplamı oluşturuyor. Bugün binlerce yıllık mahkumiyet kararları ile basın özgürlüğü, düşünce özgürlüğü, insan hakları gibi kavramları yan yana düşünmek mümkün olmuyor.

İnsanların düşüncelerinden, düşüncelerini serbestçe ifade etmelerinden dolayı, basın özgürlüğü hakkını kullanmalarından dolayı yargılanamayacaklarına, cezalandırılmayacaklarına inanıyoruz.

Şahsınızca, kuruluşunuzca Türkiye'de basın özgürlüğüne ilişkin konuların, insan haklarına ilişkin sorunların, gereken duyarlılıkla ele alınacağına inanıyoruz, dostça selamlarımızı ve iyi dilekelerimizi iletiyoruz. ■

SÖZSÜZ SENDİKALAR ve DİLSİZ CEMİYETLER

*Söz Gazetesi, gazeteci topladı,
işlerinden ayırdı ve sonra büyük
bir bölümünü kapının önüne
bıraktı. Ne Gazeteciler
Sendikası'ndan ne de
Gazeteciler Cemiyetleri'nden
pek tepki gelmedi.
Artık utanma da kalmadı.*

Tekelci devletin ahtapot kollarının mekansız Babı Ali'yi tümüyle sardığı belli oluyor. Söz Gazetesi'nin çok sayıda basın emekçisini işlerinden koparıp, gazete tutmayınca kapı önüne koymalarına, ne Türkiye Gazeteciler Sendikası'ndan ne de İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nden en küçük bir tepki bile gelmedi. Basın kuruluşları, üyelerinin haklarını korumak yerine patronlara şirin görünmeyi tercih ediyorlar.

Eylül Darbesi'nin asıl tahribatı artık tümüyle ortaya çıkıyor, sermaye ile bütünleşmek ve sermaye ile

işçiler arasında dayanışmayı ön plana almak, çeşitli kuruluşlar için bir temel politika oluyor. Burada öncülüğü aydın üyeleri daha çok olan Türkiye Gazeteciler Sendikası ile İstanbul Gazeteciler Sendikası Genel Başkanı Oktay Kurtböke, Hürriyet Holding için "sol" okuyucuya yönelik bir gazete çıkarma işinin başına geçmişti. Çeşitli yerlerden gazeteci derlendi. Bir süre sonra Erol Simavi, muhtemelen MIT-Genel Kurmay planlarının sıkıştırmasıyla, kendi çıkardığı gazeteyi boğmaya başladı. Sonra aniden kapattı ve çok sayıda gazeteciyi işsiz bıraktı.

Kurtböke'nin Göstermelik İstifası

Basın kuruluşlarından hiçbir tepki gelmedi. Üyelerinin haklarını koruyacak olan TGS ve İstanbul Gazeteciler Cemiyeti, Erol Simavi'nin bu lokavt kararını görmez-

7 Aralık 1987
SÖZ

SÖZ

Perşembe

HAZİRAN 1987

Elemlere fiş kem gözler e şiş!

■ Ozel, İnönü, Demirel ve Erbakan...
Dünya haberlerini ayırtıp okuyor, al-
mıyorlar, belki hatır soruyorlar. Bu
vevdleriyle muamele alıyor, veriliyor.

■ Gülergenlerdir, Anayasanın
dışındaki, İktidarı tasfiye için
ayrık, TSK, Çekim-Politik durumu ele
alacak.

likten gelmeyi tercih ettiler. Zamanın TGS Genel Başkanı Oktay Kurtböke, Hürriyet içindeki görevinden istifa ederek kişisel tepkisini göstermekle yetindi. Daha sonra Hürgün Dosyası kapatıldı.

Bir süre sonra Oktay Kurtböke, TGS Genel Başkanlığı'ndan ayrıldı ve Hürriyet'teki görevine döndü. Böylece istifasının göstermelik olduğu da ortaya çıktı.

Lumpen Aydınlara Bir Söz

Dinç Bilgin ile Ercan Arıklı, Türkiye'yi hala Eylül döneminin başlarında sanıyorlar. Birisi Sabah Gazetesi ile ezilmiş halka ve diğeri Nokta Dergisi ile köşeyi dönme meraklısı genç menecerlere hitap etmenin ve başarılı olmanın verdiği cesaretle Eylül Darbesi ile lumpenleşmiş aydınlara hitap edecek bir gazete planlıyorlar: Sabah Gazetesi'nin patronu Dinç Bilgin ile Nokta'nın patronu Ercan Arıklı, günlerce ve aylarca süren hazırlıklardan sonra lumpen aydınlara için ve ezik aydınlara sayısını arttırabilmek amacıyla Söz Gazetesi'ni çıkardılar. Dinç Bilgin ve Ercan Arıklı da başarılarını Eylül döneminde gerçekleştirdiler; darbenin yarattığı koşullarda Sabah'ı ve Nokta'yı satmasını bildiler. Her ikisinin yüksek tirajlara ulaşmasının kerametini de kendilerinde aradılar ve buldular.

Söz bir fiyasko oldu. Böyle bir gazeteyi Türkiye'de aydınlara için çıkarmak bir hakarettir. Söz, ayrıca homoseksüaliteyi normal sayanlar için bile fazla zorlayıcı çıktı; sürekli homoseksüalite ve travesti propagandası yaptı. Daha sonra da yüksek ücretlerle transfer ettiği ve yaz aylarında rölantide çalıştırdığı gazetecilerin çoğunu kapı dışarı attı.

Ne Türkiye Gazeteciler Sendikası'ndan ne de Cemiyeti'nden en küçük bir "söz" bile çıkmadı. Her ikisi de sözsüz sendika ve dilsiz cemiyet politikasının öncülüğünü yapıyorlar.■

29 KASIM GECEYARISI BİR KARABASANDIR ÇÖKMÜŞ ÜSTÜNE CANCAĞIZIM ERTUĞRUL'UN

Kimsenin ilgilenmediği 29 Kasım seçimi bitmiş. Sandıklar açılmaya, ilk sonuçlar gelmeye başlamış. Türkiye'nin çirkinlik anıtları arasındaki unutulmaz yerini çoktan almış radyo ve televizyonda, çalgılı çengili sürüp gidiyor gece.

Geceyarısı geçilirken, gazeteciler geliyorlar mikrofona. Sabah'tan Güneri Civaoglu soruyor. Hürriyet'ten Ertuğrul Özkök, Cumhuriyet'ten Yalçın Doğan, Yeni Asır'dan Muammer Yaşar Bostancı anlatıyorlar. Seçim kampanyasını değerlendiriyorlar.

Tümünün de sevinerek birleştikleri bir değerlendirme bu. Türkiye pek olgun, olgun olunca yumuşak olması gerekiyor, pek yumuşak, yumuşak olunca çağdaş olmalı, pek çağdaş bir seçim dönemi yaşamış. Halkımız hiç kavga istemiyormuş. Kavga ister görünenlere yüz vermemiş. Halkla ilişkiler tekniklerinin, yarı cahil bilgiçliğin moda söyleyişiyse "piar"ın ne kadar önem kazandığı anlaşılacak da, falan filan.

Birbiri ardına döktürülen bütün bu cevherlerin arasında, Babıali'nin en son ve en parlak keşfi, elveda demiş Ertuğrul, inanılmaz derinlikteki çözümle neleriyle temayüz ediyor. Türkiye'nin Akdeniz'in ateşliliğindedir. İskandinav soğuk kanlılığına sığı adığı tespitini yapıyor. Öyle ya, çağdaş bir siyaset bilimcidir, Fransız ekolündendir, o söylemeyecek de kim söyleyecek bunları? Söylesin elbet.

Ama durmaz burda Ertuğrul cancağızım, durmuyor. Karabasalar peşini bırakmıyor ki!

Kovalıyor onları başımdan, hırsıyla, yarı uykuda, ne dediğini bilmeden.

"Bu seçimler" diyor, "Marksizm gibi ideolojilerin çöktüğünü göstermiştir."

Bir kez daha tekrarlanmalı, düzeltme hatası sanılmasın: 29 Kasım seçimleri, Marksizmin çöküşünü belgelemiştir. Bu tür sözler söyleniyor. Ah, Monsieur Ertuğrul, niye kendinizi bu kadar rezil ediyorsunuz? Artık anlaşılmalıdır, bir ara göstermiş olabileceğiniz bazı yakınlıklardan pişmansınız. Olur böyle şeyler, gençliğinde herkes ufak tefek cahillikler eder. Büyüklere düşen, cahillik ettiğini kabul leneni bağışlamaktır. Bağışlamışlardır. Korkmanıza gerek yok. Zaten öyle korkulacak ne yapmıştınız siz kuzum? Tertemiz gençliğimize böyle haksızlık etmeyin. Hiçbir zaman başkaldırmadığınız biliniyordur mutlaka.

Ara sıra, hatta isterseniz sık sık, gereken yerlere sadakatini ve düşmanlığınızı tekrarlayın, ama olur olmaz sözler edip bu kadar da gülünç olmayın. Kariyeriniz biraz da serinkanlılık gerektirir.

Şu 29 Kasım günü yapılan seçimin, şu öncesi ve sonrasıyla "temsili demokrasi"nin iflasını belirleyen seçimin Marksizmle ne ilgisi var, Ertuğrul cancağızım, onu bir kez daha doğrulamaktan başka?

Marksizm çökmüş müdür, ne olmuştur, onu da göreceksiniz, görmemekte inat etseniz bile. Çok da sabırsız olmayın. Hep birlikte göreceğiz.

Başını dik tutanlardan hoşlanmadığınız biliniyor. Başegmeye devam edin siz. O korktuğunuz dik başlılar gelince de başımız eğik kalacak alt tarafı, önemli bir değişiklik sayılmaz sizin için.

Bunca telaşa ne gerek var?■

TEKELLERİN YENİ ASLAN TERBİYECİSİ ALTAN ÖYMEN

Bab-ı Ali'de tekeli bürokratlardan Altan Öymen rejimin aslan terbiyecisi olmaya özeniyor. Parlamento açılırken, Evren'e tepkilerini dile getiren parlamenterlerin hepsini paylayarak terbiye etmeye çalışıyor.

Aslan terbiyecisi Altan Öymen, kendisine de saygısını yitirmişe benziyor. Ecevit'in kısa bakanı CHP'nin Grup Başkanvekili, Eylül Darbesi ile parlamentodaki koltuğundan kovulan Altan Öymen, terbiyeli bir başyazar olarak, parlamentonun açılışında beğenmediği hal ve gidişi "Dünden Devam" olarak niteliyor.

Emniyette insanlık dışı işkence sonucunda itirafları onaylamak mümkün olmasa bile anlamak zor değildir. Uzun hapislikten sonra dönenleri ayıplamak gerekirse de anlamak mümkün oluyor. Fakat Eylül Darbesi ile kovulduğu parlamentodan hızlı ancak yumuşak kulislerle Milliyet'in başyazarı olan Altan Öymen'in tekellerin aslan terbiyecisi rolünü benimsemesine ve Darbe'nin Lideri Orgeneral Evren'e parlamentoda tepki gösterenleri azarlamasına ne demeli? 12 Mart'ın uçak kaçırma sanığı, 12 Eylül'ün yasaklı politikacısı ve Ecevit'in eski Alamancı veziri Altan Öymen, artık belleğini yitirecek yeni bir kimlik almış görünüyor.

Aslan terbiyecisi olmak için bilgisiz olmak ve bildiklerini unutmak gerekir; tekellerin aslan terbiyecisi rolü cahiller içindir. Altan Öymen, aslan terbiyecisi postuna talip olunca önce kendisini cahilleştiriyor. Bildiklerini unutuyor. Parle-

mento açıldıktan sonra "Dünden Devam" diyor ve Evren'e gösterilen tepkileri kınadıktan sonra "Meclis kürsüsüne çıkılır, o tutum ve konuşma niçin yanlıştır, kamuoyuna anlatılır" diyerek yapılmasını istediklerini sayıyor.

"SHP Genel Başkanı İnönü, işte onu yapmıştır. Cumhurbaşkanı meclise girdiği zaman onu alkışlamamakla birlikte geleneğe uyarak ayağa kalkıp selamlamış" diyerek uydurmaya başlıyor. Türkiye'de Cumhurbaşkanlarını, Meclis'e geldiklerinde, ayağa kalkarak selamlama yolunda bir gelenek olduğunu söyleyerek aslan terbiyecisi Altan uyduruyor. "Cumhurbaşkanı kürsüye çıkarken, DYP Grubu'yla birlikte yerinde oturmaya devam eden Demirel'in o davranışının nedeni hala anlaşılammıştır." Şimdi bu nedeni aslan terbiyecisi Altan'a anlatmak gerekiyor.

Mecliste Cumhurbaşkanı Karşısında İki Tutum

Türkiye'de Meclis'e gelen Cumhurbaşkanlarına takınılacak tutum ile CHP ve DP çizgileri birbirinden ayırdır. DP, milletvekillerini halkın temsilcisi sayarak, Cumhurbaşkanı Meclis'e gelince yerinden kalkmaz ve oturur. Kendi liderleri Celal Bayar Cumhurbaşkanı olduğu zamanda bile Meclis'de oturmuşlardır. CHP ise, şeflik döneminden gelme olduğu için Cumhurbaşkanını ayakta karşılar. CHP milletvekilleri İnönü'yü ayakta karşılama geleneğine sahiptir. Erdal İnönü, bu nedenle, Kenan Ev-

ren'i ayakta karşılarken babasını ayakta selamladığını sanmaktadır.

Aslan terbiyecisi Altan, Demirel'i terbiye ettikten sonra Danışma Meclisi üyeliğinden SHP milletvekilliğine geçen Kamer Genç'in de ağzının payını vermeden edemiyor. Kamer Genç'in yemin ederken "işkenceye karşı mücadele edeceğim" diyerek de yemin etmesini kınıyor ve Genç'in Cüneyt Canver'in yolunu izleyerek Meclis'e işkence önergesi vermesini tavsiye ediyor. Kamer Genç, işkence önergesi verecek ve tekellerin Bab-ı Ali bürokrati Altan Öymen'in keyfi isterse gazetesinde yayımlayacak; bundan başkası gayri ciddi sayılıyor.

Altan Öymen Evren'in İşine Göz Dikiyor

Altan Öymen, yazısıyla, her konuşmasında binbir grup ya da hareketi paylayan Eylül Darbesi Lideri Kenan Evren'i hatırlatıyor. Kamer Genç'e karşı Cüneyt Canver'i örnek verirken hemen arkasından Cüneyt Canver'in ağzına da biber koyuyor. Canver'in "inkılap" yerine "devrim" sözcüğünü kullanarak yemin etmesini de ayıp buluyor.

Aslan terbiyecisi Altan, gerçekten adab-ı muâşeret uzmanı olmuşa benziyor. Anlaşılan Sirkeci'de buzdolabı pazarlamak görgü kurallarını öğrenmeye de yarıyor. SHP'nin genç milletvekili, Evren'in konuşmasını protesto etmek için Divana gidiyor. Aslan terbiyecisi Altan bunu da beğenmiyor ve "bunu Meclis Başkanı'na bir pusula yazıp bildirse ya" diye SHP'nin genç milletvekiline ders veriyor. "Peki ANAP'lı üye... O da durumu Başkan'a bildirse ya ..." Sonra televizyon görüntüleri kesiyor ve bir gün sonra aslan terbiyecisi Altan yayımlamak zorunda kalıyor.

İnsanlar nereden geliyor, nereye gidiyorlar? Ecevit'in eski Alamancı veziri Altan, şimdi tekellerin aslan terbiyecisi oluveriyor.■

FÜSUN ÖZBİLGEN LİMONUN PEŞİNE DÜŞTÜ

Herkese akıllanıyor ve kendisine uygun iş buluyor. 12 Mart Darbesi'nin THKP-C Davası sanığı Füsün Özbilgen'de akıllananlar arasına katılarak 1987 seçimlerinin büyük keşfi Limon'u kimin yarattığını aramaya koyuldu.

Füsün Özbilgen, devrimcilik yıllarından kalma inatçılığıyla iz sürdü ve Limon'u Doç. Dr. Burhan Şenatalar'ın bulduğunu ortaya çıkardı.

Cumhuriyet Gazetesi'nden Füsün Özbilgen, bu yıl gazetecilik ödülü ve bir de bilimsel araştırmada yetenekli gençler ödülü alabilir; Kasım ayında limonun nasıl bulunduğunu araştırarak ortaya çıkardı. Cumhuriyet Gazetesi'de, Füsün Özbilgen'in bu büyük gazetecilik başarısını yayımlayarak gerekli değerlendirmeyi yaptı.

Metalaşmak kapitalizmin temel motifidir. Tekeller ise metalaştırma sürecini kokuşturuyorlar. Tekelci aşamada en büyük ödül, en kutsal değerleri metalaştırarak kokuşanlara veriliyor. 1987 Kasım Ayı'nda yapılan seçim, halkın seyirci yapıldığı ve metaların yarışırıldığı ilk seçim oldu.

Tekelci düzenin en parazitik işi reklamcılıktır. Reklamcılık, aklın işleyişini durdurarak, İngilizce "rush" denilen ve bir metaya hücum yaratmaya dayanıyor. Hangi reklam şirketi aklın etkinliğini durdurur ve akıl dışı bir hücum yaratabilirse hem tekellere daha çok hizmet etmiş oluyor ve hem de daha çok pay alıyor.

Solculuk aklın egemenliğini kur-

mak olduğu için, en iyi reklamcılar eski solculardan çıkıyor. Çünkü solcular, aklın nasıl işlediğini solcu olmayana göre daha iyi biliyorlar. Reklam şirketleriyle tekellerin hizmetine koyuldukları zaman da aklın çalışmasının çarpıtmayı solcu olmayanlardan daha iyi beceriyorlar.

Füsün Özbilgen, SHP'nin seçim kampanyasının metalaştırma çabasına limonla büyük katkı yapana araştırmak için uzun günlerini ayırdı. İz sürdü ve limonu reklamcı Yorum Grubunun bulduğunu saptadı. Ancak, böyle genç ve solcu geçmişi iyi bilintmeyen Yorum Grubunun böyle önemli bir keşifte bulunamayacağına inandığı için izini daha da sürdürdü ve bu işin İstanbul Üniversitesi öğretim üyelerinden Doç. Dr. Burhan Şenatalar'ın kafasından çıktığını saptadı ve gazetesine bildirdi.

Özbilgen, büyük bir keşif yaptı. Gerçekten değerli bir iktisatçı ve

solun destek güçlerinden olan Dr. Burhan Şenatalar'ın "limon gibi sıkılacaksınız" sözünün kaşifi olduğunu ortaya çıkardı. Dr. Şenatalar, 1970 yıllarında Yürüyüş çevresindedir ve Toplumsal Kurtuluş'un Aralık 1987 sayısında yeniden yayımlandığı gibi, limon gibi sıkılmak, Türkiye solunun 1970 yıllarında önemli kavramlarından birisi oldu. Yürüyüş Dergisi'nin 9 Kasım 1976 tarihli 83'üncü sayısında o zamanki TİP Genel Sekreteri Nihat Sargın, DISK'in CHP'ye peşkeş çekilmesi operasyonunu yürüten TKP'ye ve başta Nabi Yağcı, Aydın Meriç, Sıtkı Coşkun olmak üzere bu operasyonu yürütenlere "görevleri bittiğinde kendilerini sıkılmış limon gibi kapının eşiğinde bulacaklar" diyordu.

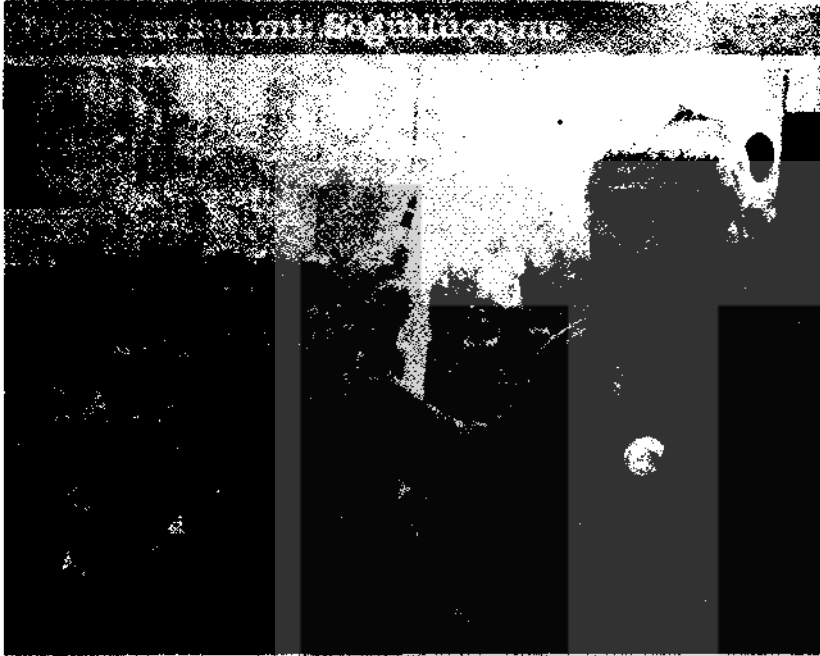
Limon gibi sıkılıp atılmak, bu, sermayenin oyuncağı olan politikacılar için kullanılan bir deyiştir. Halk için kullanılmaz. Halk, zaman zaman ezilirse de hiçbir zaman limon gibi sıkılıp atılmaz. Reklamcı Grup Yorum ve SHP, akli çarpıttıkları gibi halkı da posası çıkartılıp bir kenara atılacak bir küme sayıyor. Çarpıtmayı meslek haline getirdikleri için kusurlarına bakılmıyor.

12 Mart günlerinin THKP-C Davası sanığı Füsün Özbilgen de artık halkın ezilse de atılmayacağını unutmuşa benziyor. Limonu kimin bulduğunun yarım keşfi ile yetiniyor.■

İnönü limonculara teşekkür ediyor

ARADA YALNIZ MARMARA MI VAR?

6 Aralık 1988'de Kadıköy Söğütöçesme Genel Af mitingi Beyrampasa'daki mitingle aynı konuyu tartıştı. Bazı yazarlar Nesin gibi Arada'da yaptığını seçerken, bazıları Avrupa'dakini tercih ederken diğer yorumlar: "Arada yalnızca Marmara Denizi var" (Fotoğraf: Fatih ERDİNÇ)

6 Aralık 1988'de Kadıköy Söğütöçesme Genel Af mitingi Beyrampasa'daki mitingle aynı konuyu tartıştı. Bazı yazarlar Nesin gibi Arada'da yaptığını seçerken, bazıları Avrupa'dakini tercih ederken diğer yorumlar: "Arada yalnızca Marmara Denizi var" (Fotoğraf: Fatih ERDİNÇ)

6 Aralık 1988'de İstanbul'da, aynı saatlerde iki miting yapıldı. Beyrampasa'daki mitingi "Tutsaklara Özgürlük" adını taşıyordu ve TAYAD tarafından düzenlenmişti. İnsan Hakları Derneği'nin mitingi ise Kadıköy Söğütöçesme'deydi ve "Genel Af" adı tercih edilmişti. Söz gazetesi haberi verirken kimilerinin "Arada yalnız Marmara Denizi var" yorumu yaptığını yazıyor. Yani, tercihin tombaladan çıktığını, "yok aslında birbirinden farkı" diye düşündüklerini yazıyor. Oysa arada çok net bir ayırım var. TAYAD'ın mitinginde konuşan Bilgesu Erenus, gazetecilere, tercih nedenini şöyle açıkladı: "Ben Kadıköy'deki mitinge de saygıyla bakıyorum. Orada da olabilirdim. Ama orada genel af teması işlendi. Ben genel afı savunmuyorum. Ancak suçlular affedilir. Ben siyasi tutsakların özgürlüğünü istiyorum."

Bu sayfadaki resimlere yer vererek mitingler hakkındaki haberi duyuran Söz gazetesi, muhabirinin Erenus'a yönelttiği "Mitinglerde af, özgürlük gibi bazı istemlerde bulunuluyor. Bu tür istekler ne kadar dile getirseniz de kabul edilmiyor" biçimindeki sorusuna Erenus'un verdiği yanıt şöyle:

"Aslında bunu biz de biliyoruz. Biz istiyoruz diye genel af yapmıyorlar, cezaları silmiyorlar. Bu isteklerimiz olmayacak ama önemli olan varız diyebilmek. İsteklerimizde de sansür ve sınır tanımamamız lazım. Bir toplumsal harekete katılmak kadar insanın içini zenginleştiren, artıran hiçbir şey olamaz."

İnsan Hakları Derneği'nin Söğütöçesme'deki mitingine ise Aziz Nesin, Müjdat Gezen, Gülten Akn, Sennur Sezer, Işıl Özgentürk katıldılar. ■

İKİNCİ NURETTİN YILMAZ ALİ TAYGUN

Barış Davası Sanıklarından bazılan Eylülüst gelişmelerini sürdürüyorlar. Nurettin Yılmaz'ın Turgut Özal kampına katılmasından sonra Barış Davası sanıklarından tiyatro sanatçısı Ali Taygun da sermaye kesimi için bir dergi çıkarmaya başladı.

...

Ali Taygun'un "Gökkuşuğu" kapağına Turgut Özal'ın şimdiye kadar yayımlanmış "en yakışıklı" fotoğrafını koyarken, İçerde de, Özal'ın sol aydın politikasını yürüten ve yurt dışındaki solculara davetliye çıkaran Adnan Kahveci'nin propagandasını yapıyor.

...

Taygun'un Gökkuşuğu'nun altından geçen sermayedarlar solcu olacaktır. Çıkarılanlar da giderek sermayedar olmaya hazırlanıyor.

...

"Röportajı sırasında Sayın Adnan Kahveci de bize bir soru yöneltti. Türkiye'de bir oylama yapılsa kaç kişi şeriat devleti ister dersiniz? dedi. Biz, aynı dergide çalışan üç kişi, birbirinden epey farklı üç oran söyledik. Sonra güldük halimize." Bunları, sonuç yazısında, Gökkuşuğu'nun Genel Yayın Yönetmeni Ali Taygun yazıyor. Herhalde Gökkuşuğu'nun ilk sayısını eline al-

dığı zaman daha çok gülmüş olmalıdır; çünkü dünyanın en güldürücü dergilerinden birisini çıkarıyorlar.

Adnan Kahveci ile röportaj var. Kahveci de belki TRT'de olmadığı kadar sevimli ve güler yüzlü gösteriliyor ve Gökkuşuğu bu güler yüzlü röportajın sonunda Kahveci'ye bir soru daha soruyor ve cevabını alıyor. Yayımlıyoruz: "Sayın Kahveci, içerdeki solculara pasaport vermemek suretiyle dışarıya göndermiyorsunuz. Dışardakiler gelmeye kalkınca da herkesten önce devletin Cumhurbaşkanı ne işleri var burada" diyerek karşı çıkıyor. Bu ülke sağcılarının olduğu kadar solcuların da ülkesi. Dünyada olduğu gibi ülke içinde de sağın ve solun bir arada yaşamayı öğrenmesi gerekli. Bir tuhaf çelişki var değil mi sola bakışınızda?" Bu soruya Kahveci, kahvesini yudumlarken, gü-

GÖKKUŞAĞI

lerek cevap veriyor. Gökkuşuğu, "Kahveci'nin yanıtı yalnızca gülmek oluyor" diye haber veriyor.

Gülmeye meraklı ve bu ülkenin "sağcılarının olduğu kadar solcuların da ülkesi" olduğuna inanan ve sağ ile solun barış içinde bir arada yaşamasını öneren Gökkuşuğu'nun Vedat Türkalı'yi, Abdullah Baştürk'ü, Aziz Nesin'i, Demirtaş Ceyhun'u ve benzerlerini hiç mi hiç solcu saymadıkları da anlaşılıyor. Maşallah bunlar, yurt dışında Türkiye'ye arada bir döner oldular; ellerinde pasaportları istedikleri yere gidiyorlar.

Gökkuşuğu ne için çıkıyor? Gökkuşuğu'nun altından geçenler, ideoloji değiştirecekler ve birbirini tanıyarak ülke içinde ve barış içinde bir arada yaşayacaklar; sunuş yazısında Ali Taygun bu bilgileri veriyor. Şunları bildiriyor: "Biz, bu ülkenin kendini aydın yerine koyan üç kişisi, ülkemizi, insanlarımızı ne kadar tanyorduk? Bu eksiklik bize

Ömer Dinçkök "Yumuşama, işbirliği ve yakınlaşma bekliyoruz"

mi özgüydü? Örneğin bir solcu, Kahveci'yi, bir Abdurrahman Dilipak'ı, bir Kamuran İnan'ı, bir banka ya da büyük şirket yöneticisini ne kadar tanıyordu? Ya bu şahsiyetler? Onlar birbirini ya da solcuları ne kadar tanıyorlardı? İnsanlar birbirlerini kategoriler, yaftalar, beylik sıfatlar dışında bilebiliyorlar mıydı? İşte Gökkuşuğu bu eksikliği doldurmak için çıkıyor. Solculara banka genel müdürlerini ve büyük şirket yöneticilerini anlatacak. Onlara da solcuları tanıttacak; "kategoriler, yaftalar, beylik sıfatlar" kalkacak! Sınıf ayrımları olmayacak, kavgalar görülmeyecek, insanlar, şirket yöneticileri, banka müdürleri, Adnan Kahveci, Kamuran İnan, Gökkuşuğu'nun çıkararak ve "kendini aydın yerine koyan üç kişisi" ve bu üç kişiye Gökkuşuğu aklını verenler kardeşçe yaşayacaklar!

**Ali Taygun Gökkuşuğu'ndan
Geçiyor Nurettin Yılmaz
Sol Kanat Takıyor**

Ey Eylül Darbesi! Sen nelere kadirsin? Ey Eylül Darbesi, Ali Taygun'u ezerek neler yapıyorsun? Artık sermaye ile mücadele eden sol gidiyor, yerine kendisini sermayeye tanıtan ve anlatan bir sol geliyor. Ah şu sermaye bir Ali Taygun'u ve Taygun'a Gökkuşuğu aklını verenleri bir tanısa! Yağmurdan sonra bir rengarenk gökkuşuğu çıkarsa!

Ah herkes Pat Tummons gibi olsa! "Pat Tummons. ABD temsilcimiz. St. Louis Post Dispatch gazetesinde Dış Haberler Sütununu yazıyor. Ülkesini tanıyor. Ülkemizi tanıyor. Ayrıca İtalya, Filipinler uzmanı. Düzenli haber geçecek Amerika'dan." Bunları da Babı Ali'nin çiçeği burnunda Genel Yayın Yönetmeni Ali Taygun yazıyor. Ah herkes Pat Hanım gibi olsa! Amerika'yı biliyor, Türkiye'yi biliyor, bir de İtalya'yı biliyor, üstüne üstlük Filipinler'i de biliyor. Pat Hanım'ın bilmediği yok ve Gökkuşuğu'na haber geçiyor.

"Gökkuşuğu'nun mizampajını Sn. Hakkı Mısırhoğlu tasarladı. Kendisine yürekten teşekkür ediyoruz." Ali Taygun, bir önemli reklam şirketinin yöneticisi Mısırhoğlu'na tasarılarından dolayı teşekkür ediyor. Solculukla reklam şirketlerinin birleşmesi üzerine Toplumsal Kurtuluş'ta geliştirilen görüşleri Taygun doğruluyor.

Eylül Darbesi'nin Danışma Meclisi üyesi ve işveren sendikalarında maaşlı uzman İmren Aykut Hanım, artık Anap milletvekili olarak Gökkuşuğu'nun yazarları arasındadır. Yine Danışma Meclisi'nden ve Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Yöneticisi Refik Baydur da Gökkuşuğu'ndadır. İktisadi Kalkınma Vakti Genel Sekreteri Haluk Ceyhan da Gökkuşuğu'ndadır. Bülent Akarcalı Gökkuşuğu'ndadır. TÜSIAD Başkanı Ömer

Dinçkök de Gökkuşuğu'ndadır. Ali Taygun da Gökkuşuğu'ndadır ve hiç kuşkusuz Nurettin Yılmaz da Gökkuşuğu'ndadır. Nurettin Yılmaz, Gökkuşuğu'na "Anap'ta halkın dertlerine çare bulmak için çalışacağım" diyor ve ekliyor: Bu partinin sol kanadı bulunmaktadır ve ben de o kanat içinde bulunmaktayım! Çok güzel; Ali Taygun Gökkuşuğu'ndan geçerek ideoloji değiştiren Nurettin Yılmaz da bir kanata binip göklere çıkıyor.

Barış Davası sanıklarına bir haller oluyor.■

"Sıyrılıp gelen"

YORUM

"Belli ki dağların, denizlerin ve gollerin üzerinden sıyrılıp gelmektedir seher belli ki yakındır doğayı ve hayatı sarsacak saat"

A
BÜYÜK
GÜLEBİLMEZ
KUSATMA
GÜLEYGAN
HÜZÜN İSYAN OLUR
ENTEL KARŞI AMASI

B
SIVRILIP GELEN
HAYAL
MUNZUR DAĞI
SEN ÖZGÜRLÜKSÜN
MAPUSHANE ÇEŞMESİ

**SIVRILIP GELEN
YORUM
MÜZİK TOPLULUĞU**

SOSYALDEMOKRATLAŞTIRDIKLARIMIZDAN MISINIZ?

İlhan AKALIN

1970'li yıllar, işçi sınıflarımız için pek çok deneyimlerle dolu. Bir o kadar da kazanımları var. Sözünü etmek istediğim kazanımlar 12 Eylül'den sonra gasbedilenler değil. Günümüze ışık tutacağına inandığım, 12 Eylül'ün dahi geri alamadığı kazanımlar var. Bu kazanımların, dün pratik yararı görülmeyebilir. Bugün ve yarın için yararlarının tartışılmayacak kadar çok olduğuna inanıyorum.

Söylemek istediğimi açabilmek için DİSK'den başlamak gerekiyor. DİSK ile başlayınca, sosyalistlerle sosyal demokratları belirtmek ve ayırmak gerekiyor. Kısaca şöyle söylenebilir: Toplumun her kesiminde özellikle de işçi sınıfı içerisinde sosyalizm yayıldıkça, egemen güçler, alternatif geliştirmeye çalıştılar. Kolayca sosyal demokratları buldular. Sosyal demokratların DİSK'i ele geçirmesini planladılar. Planın uygulanması zaman aldı, ama yönetim alanında başarılılar.

Biraz daha açılınca şöyle söylenebilir: 15-16 Haziran eylemi, DİSK'in sınıf sendikacılığı ilkelerinden istesede vazgeçemeyeceğini, işçilerin buna izin vermeyeceğini göstermişti. DİSK yöneticilerinin, özellikle de Kemal Türkler'in sosyalist olmaya "niyetleri" yoktu. Niyetleri yoktu ama, gönülerinde yatan sosyal demokratlığı işçilere kabul ettiremeyeceklerinin de bilincindeydiler. "Sosyalizm havarileri" imdada yetiştiler, "UDC" ve "toplumsal ilerleme belgi"leriyle bir süre işi idare ettiler. Bir süre sonra da görevi gerçek sahiplerine, sosyal

demokratlara devrettiler. Abdullah Baştürk DİSK GeneB başkanı oldu.

Abdullah Baştürk'le devam edebiliriz. Abdullah Baştürk, görüşlerinde tutarlıdır. 1980 öncesinin CHP'lisi, bugünün SHP'lisidir. Dünün İstanbul milletvekili, bugünün yine İstanbul milletvekilidir. Kasım seçimlerinden önce söyledikleri de tutarlılığın örneğidir. Şöyle söylüyor: "Artık bizden yana parti değil, bizzat görev alacağımız parti istiyoruz. Partide sorumluluk alın, sosyal demokrat harekete güç verelim." A. Baştürk bunları, SHP Bornova ilçe örgütü tarafından düzenlenen Mayıs Şenliğinde söylüyor. Sonra aday oluyor, Kasım seçimlerinde milletvekili seçiliyor. Abdullah Baştürk'e yeniden dönmek gerekecek.

SOSYAL DEMOKRAT MUHALEFET

Kasım seçimleri sonuçlandı. Üçüncü Danışma Meclisi toplanmadan, beklenen önemli zamlar tamamlandı. Zamlara toplumsal tepki gelmedi. Ne yazık ki, tepki adı altında danışıklıdöğüş'ün sahnelendiğinin de farkına varılmadı. Türk-İş, Çankaya'dan medet umdu.

Çankaya, Türk-İş'e hükümetin adresini verdi. Ayrıca, Çankaya ekmek ve toplu ulaşım zamlarının ağırlığından rahatsızlığını dile getirdi. Başbakan, yurt dışında "rica" etti. Belediye başkanları da sadece toplu ulaşım zamlarını bir miktar geri çektiler.

Seçim öncesi, sosyal demokratların daha doğru deyişle SHP'nin

15-16 Haziran eylemi, DİSK'in sınıf sendikacılığı ilkelerinden istesede vazgeçemeyeceğini, işçilerin buna izin vermeyeceğini göstermişti. DİSK yöneticilerinin gönülerinde yatan sosyal demokratlığı işçilere kabul ettiremeyeceklerinin de bilincindeydiler.

savunuculuğunu Cumhuriyet gazetesi fıkra yazarları üstlenmişti. Seçimlerden sonra da devam ediyor denilebilir. Cumhuriyet Gazetesi, SHP'nin resmi yayın organı olmaya çalışıyor.

Cumhuriyet Gazetesi'nin 6 Aralık günlü sayısında iki alıntı yapacağım. İki haber: İnönü, muhalefetin stratejisini açıklıyor, Cumhuriyet, haberin ara başlığında kaydediyor: "Biz yükselen bir grafik içindeyiz. Bunu devam ettireceğiz. Örgütümüzün ve halkımızın seçtiği bir meclis gurubumuz var. Baştürk, Selvi, Işıklar gibi arkadaşlarımız işçi haklarını yılmaz şekilde koruyacaklardır."

Alıntının ikincisi Cumhuriyet köşe yazarı Uğur Mumcu'dan. "Görev sol muhalefet ve basına düşüyor" kaydından sonra yazıyor: "Bu dönemde Cumhuriyet, eskiden olduğu gibi sizlerden güç alarak 'toplumsal muhalefet'in kararlı ve inançlı sözcüsü olma işlevini yine sürdürecektir."

Cumhuriyet köşe yazarı Uğur Mumcu'nun yazısının tümünde "sol" dan anlatmak istediğinin sosyal demokrasi ve aynı anlama gelmek üzere SHP çizgisi, "basın"dan anlaşılması gerekenin de Cumhuriyet olduğu açıkça yazılı. Sol eşittir sosyal demokrasi, basın eşittir Cumhuriyet.

PARÇALAR VE BİLEŞİMİ

Burjuvazinin işçi sınıfı ideolojisine saldırısı çok yönlü. Hem sağdan, hem de soldan. Sağdan gelen saldırı çok açık ve net. Soldan gelen ise açık olmuyor. Ya da çıplak gözle görülmüyor. Burjuvazi, sosyalizmin önüne sosyaldemokrasiyi çıkarıyor. Partisiyle, sendikal görüşü ve sendikalarıyla.

Sendikacılığı meslek olarak seçen insanları buluyor. Tıpkı boyacılığı meslek seçenler gibi. Sendika kurduruyor, milletvekili yapıyor. Ve sosyalizm mücadelesinin önüne çıkarıyor.

1980 öncesi işçi sınıfının sendikal mücadelesinin önüne çıkarılan, sendikacılığı meslek olarak seçenlerdi. Sendikacılığı meslek olarak seçenler, DISK yönetimini ele geçirdiler. Ele geçirme sürecinde, sosyalist yönetici ve işçileri, hem sendikalardan hem de işyerlerinden temizlediler. Sosyalistlerin sendika yönetimlerinden ve işyerlerinden temizlenmesi sonucu, sınıf ve kitle sendikacılığı yapılamaz oldu. Burjuvazi kazandı. Başka deyişle DISK imajı ortadan kaldırıldı. Geriye sadece DISK'in ismi kaldı.

12 Eylül'e gelindiğinde durum buydu. Bugüne bakıyoruz. DISK açılmalıdır kampanyası yapılıyor. Açılması istenilen hangi DISK'tir? Sosyal-demokratlaştırılarak sınıf ve kitle sendikacılığına son verilen DISK ve sendikaları mı açılmalıdır? Yoksa, DISK'e rağmen yaşayan DISK imajının yaygınlaştırılması ve netleştirilmesi için mi kampanya açılmalıdır? Bunu ayrıca bir yazıya konu yapmak gerekiyor.

Bugün yapılmak istenilen, 12 Eylül'le kesilen yerden devam etmek isteği. Gitti CHP, geldi SHP. Üstüne üstlük, İnönü'nün tanımıyla "İşçi haklarının yılmaz savunucuları yine "Abdullah Baştürk ve Fehmi Işıklar. "Bu defa SHP milletvekili olarak. Toplumsal muhalefeti Uğur Mumcu ile birlikte bu ekip götürecektir.

Uğur Mumcu'yu bir yana bırakmak gerekiyor. Şunun için. Gazetesi ve kendisi her gün yazıyor. Sivrisineklerle uğraşıyorlar. Yolsuzlukları yazıyorlar.

Her kaynaktan bilgi geliyor, araştırıyorlar. Tekellerin ödülleri kazanıyorlar. Ama bataklığı görmüyorlar. Kapitalizmin bataklığını, tekellerin bataklığını görmüyorlar. Görmedikleri için ödüllendiriliyorlar. Bütün bunlar, her gün söylendiği için, Uğur Mumcu'yu bir yana bırakıyorum.

Sendikacılığı meslek seçmiş, sosyal-demokrasi görüşüyle donatılmış insanların, geçmişte sınıf sendikacılığına verdikleri kayıpları göstermek gerekiyor. Bu yolla burjuvaziye hizmetlerinin boyutunu sergilemek gerekiyor. Böylece günümüzde ve gelecekte sınıf mücadelesine zararlarını önlemek mümkün olacak.

TÜRK-İŞ'İN DÜNÜ, BUGÜNÜ

Türk-İş'in bünyesinde hep iki grup olagelmıştır. Bu guruplar tıpkı insanlarımızın Fenerbahçeli ve Beşiktaşlı olmaları gibi, AP'li ve CHP'li olmuşlar. AP'li olanlar bu partiden milletvekili seçiliyorlar. Bugünkü Türk-İş başkanı Şevket Yılmaz bu takımdandır. Adana milletvekilliği yapmıştır. Tuttuğu takım bugün ikinci kümeye düşmüştür. Ama Şevket Yılmaz takımını tutmaktan vazgeçmemiştir. Türk-İş yönetiminin bugünkü iktidara karşı tavrı, işçi sınıfından yana olduğundan değildir. Demirel'in takımından olmasındandır.

Diğer takımı tutanlar CHP'li olmuşlardır. Abdullah Baştürk'te bu takımın milletvekilidir. CHP'li

takım, Türk-İş içinde hep muhalefette kalmıştır. Hiç iktidar olamamıştır. Tıpkı sosyal demokrat görüşün iktidar olamaması gibi. Türk-İş içindeki sosyaldemokrat takım 1971 yılında, sendika tarihimize "4'ler raporu" ismiyle geçen bildiri yayınlamışlardır. Bu raporun mimarı CHP İstanbul milletvekili Abdullah Baştürk'tür. Bu rapordan uzunca alıntı yapmak gerekiyor. "Kapitalist düzen, çalışanlar açısından elverişli bir düzen olarak, alkışlanacak bir düzen olmamakla beraber, kapitalizmin en kötü koşullar içinde uygulanmakta olması, insana hiç değer vermeyen ve çalışanları bunalıma iteleyen bir ortam yaratmıştır."

Alıntı bu kadar değil. Devam etmeden önce bu uzun cümleyi Türkçeye çevirmek gerekiyor. Türkçesi şu: Kapitalist düzen aslında iyidir. Uygulama kötüdür. Sosyal demokratlar iyi uygulamalar, kapitalizm iyi olur. Alıntıya devam ediyorum: Bugün, ülkemizin koşulları ve sendikacılığımızın koşulları DISK'in felsefesine karşı dinamik bir felsefe ile çıkabilmeyi gerektirmektedir. Bu da ancak, sosyal demokrasi, demokratik sosyalizm uygulaması ile mümkün olacaktır."

Alıntının bu bölümünü türkçeleştirmeye gerek yok. Çok açık. Tekrar olmasına rağmen yazıyorum: DISK sosyalizmi savunuyor, biz bunun karşısına başka bir sosyalizmle çıkalım. Adı sosyal demokrasi de olabilir, demokratik sosyalizm de.

CHP içindeki sosyaldemokratlar "4'ler raporu"ndan sonra 11.8.1971 tarihinde "12'ler raporu"nu yayınladı. Sosyal demokrat sendikacılık anlayışının resmi ifadeleri bu raporda yer aldı.

SOSYAL DEMOKRATLAŞTIRMA SÜRECİNİN BAŞLANGICI VE SONU

DISK'in sosyaldemokratlaştırılması uygulaması, 15-16 Haziran'dan hemen sonra başlatılmıştır. DISK yönetiminin 12 Mart'ta desteklemesi ile açığa çıkmıştır. Aynı yıl, yani 1971 de, ideolojisi netleştirilmiştir. DISK 1973 seçimlerinde CHP'yi destekleyeceğini açıklamasıyla, sosyal demokrat sendikacıların "4'ler raporu"nda söylediklerini geri aldırılmış, 1975 yılında yapılan DISK genel kurulunda, DISK yönetiminden sosyalistlerin tasfiyesini başlatarak, sosyal demokratlara güven tam sağlanmıştır. Bu güveni alan sosyal demokratlardan Abdullah Baştürk, sendikası Genel-İş'i Türk-İş'den koparmış ve DISK üyesi yapmıştır. Bir adım sonrası, Abdullah Baştürk'ün DISK genel başkanı olması ve DISK'in sosyal demokratlaşmasının tamamlanmasıdır.

Sosyaldemokrat SHP'nin başkanı İnönü'nün, Kasım seçimlerinden sonra açıkladığı "işçi haklarını yılmaz şekilde koruyacak" arkadaşları bunlardır. Avcılıktaki bir deyişle yazıyı noktalıyorum: Rastgele. ■

RASTLANTI ve ZORUNLULUK

Orhan GÖKDEMİR

Tarih içinde ortaya çıkan her olgu, gerçekleştigi ana kadarki tarihi birikimi içinde taşır. Tarihe böyle bakıldığında, tarihsel olgular hep bir zorunluluğun ürünü olarak görünürler. Rastlantının ise daha çok öznel bir anlamı vardır. Rastlantı, olguların gerçekleşmesini sağlayan zorunlulukların insanın bilincine varamadığında başvurduğu bir genelleme, bir kavramdır. Bunun özelinde tarihte birtakım 'rastlantılar' da olabilir. Bizim belirtmeye çalıştığımız tarafı ise rastlantının tümünden reddedilmesi değil her rastlantının bir zorunluluk temelinde oturduğudur. Engels'in deyişiyle "Rastlantı, zorunluluğun bir belirleş biçimidir."

Rastlantı ve zorunluluk tarihi değerlendirmede kullanılan iki bakış açısının, iki yöntemin vargılarıdır. Bu vargıların kendilerine özgü birer nesnelilikleri de var. Tarihe olgular düzeyinde bakan bir insan için rastlantılar mutlaka olacaktır. Tarih ilerledikçe olgular nicelik ve nitelikçe azalmıyor. Tam tersine gittikçe artan ve zenginleşen bir seyir izliyor. Bu nedenle olgusal düzeyde kalan bir bakış rastlantının açıklayıcılığına zamanla daha çok başvurmak zorunda kalıyor. Zorunluluğu görmek için ise daha makro bir bakış zorunlu oluyor. Olguları birbirine bağlayan zorunluluklar ancak böyle yakalanabiliyor. Bunun ise tarihe teoriyle bakmak gibi bir önvarsayımı var. Bu noktada farklı, olgusal bakışı aşan bir yöntem ortaya çıkıyor. Makro bakış olguları reddetmiyor, onu bağlantıları için de seçerek, yeniden tanımlayarak, akıl yükleyerek kendi yerine oturuyor. Böylece teorik bakış farklı bir işlevi, seçme ve ayıklama işlevini üstleniyor. Teorik bakış, tarihi zamanın kısaltıldığı anlarda yaşayan insanlar ve tarihi zamanı hızlandırmak isteyen insanlar için en canalıcı sorun haline geliyor.

İki yöntemdir, aynı zamanda iki yaşam tarzıdır. Bir ovadaki bütün otları, çiçekleri, ağaçları incelemek isteyen bir insan için zamanın çok fazla değeri

kalmıyor. Ovayı baştanbaşa ve hızla geçmek isteyen bir insan için ise zaman en değerli olandır.

Türkiye gelişme hızının azaltılıp, insanlar için zamanın yavaşlatılmak istendiği bir zaman aralığını yaşadı. Türkiye'de insanlara binlerce yıl süren günler yaşatıldı. Bu uygulamalarla Türkiye insanının gelişmesi durdurulmak istendi. Bunun becerilebildiği, zamanın yavaşlatılabildiği yerde yeni bir insan tipi 'gerçekçi' bir insan tipi oluştu. Gerçekçi insan için ovayı dolaşmak, ovanın hızla geçilmesinden daha önemli oldu. Zaman büyük ölçüde önemini yitirdi. Türkiye solcusu bir kısmıyla tarihi hızla yaşamaktan ve tarihi süreci hızlandırmak çabasından çekinir oldu.

Demokrasi tartışmalarının yeniden ve bu kadar sıcak bir şekilde başlaması da, böyle bakınca bir zorunluluğa tekabül ediyor. Gelişme zamanı yavaşlatılan Türkiye insanı, kendi varlık nedeni olan hedefleri arka plana iterek, Türkiye'de burjuva demokrasisini yeşertmeyi yeniden amaç belliyor. Yalnızca bu kadar da değil; dışarıda NATO, AET gibi kapitalistempyralist kuruluşlara ve içeride burjuva politi-

kacılarına ve partilerine, bu amaç için kendi tarihine ve konumuna ihanet edercesine büyük olumluluklar yüklüyor. Bunları yeniden keşfetmeye çalışıyor.

Bundan böyle anlama şanslarının ve anlatabilme şansımızın en aza indiğini düşünüyorum. Onlar için bu düzen içindeki herhangi bir olgu her türlü teoriden daha önemlidir. Artık hiç bir teorik çaba, Türkiye solcusunun bir kısmına SHP'nin ANAP'tan ya da DYP'den pek büyük bir farkının olmadığını anlatamaz. Anlama şansının yitirmiş görünüyorlar. Onlara kayıplarımız olarak bakabiliriz, pek büyük bir boşluk yaratacağını sanmıyorum. Türkiye Yalçın Küçük'ün deyişiyle "Daha temiz olmanın daha iyi olduğu" bir tarihsel döneme geldi. Yaygın olan gerçekçilik karşısında ütopyayı ve teorik bakışı diri tutmak hem bir yol ayrımıdır, hem de bir temizlik hareketidir. Artık hızla yaşamak isteyenler bu hareketi tarihe bırakamazlar.

Bir nesnellikleri var. Ama 'tarihte her şey iki kez gerçekleşir' diyen Hegel'in nesnellğine benziyor. Teorik bakabilen ve zamanı hızla yaşayabilen Marx ise ekliyor; 'ancak ilkinde trajedi ikincisinde komedi olarak' Türkiye burjuvazisi kendi çözümsüzlüklerini aşamadığı sürece bir burjuva demok-

rasisinin yeşerme şansı görünmüyor. Türkiye'nin gelişme süreci bu yöndeki her çabayı soysuzlaştıracaktır. Öyle oluyor, bunun sıkıntısını yaşıyorlar. Dar kafalı, spekülasyona alışkın Türk burjuvazisinin elinde her kavram her uygulama soysuzlaşıyor, komediye dönüşüyor. Eğer umudunu kaybetmemişse Türkiye'de hiç bir insanı böyle bir komedinin figüranı olmaya razı edemezsiniz.

Türkiye'de burjuva demokrasisinin gerçekleşme şansı görünmüyor ama onun aşılması ve eleştirisi için bir olanak ortaya çıkıyor. Bu olanağı kullanabilecek olanlar tarihe teorik olarak bakabilecek olanlar ve tarihi hızla yaşayıp onu da hızlandırmak istencini duyabilenler olacaktır.

Bir olanak ve bir zorunluluk oluşuyor. Özgürlük durumu bu olanağın ve zorunluluğun kavranmasıyla orantılıdır. Bu özgürlüğe sahip olanlar için demokrasi, sorunun kolay çözülebilecek yanıdır. Yeter ki asıl zor ve zorunlu olan kavranılsın. Strateji tartışmalarının bu noktada bir anlamı var, tartışacağız. Ancak hızla yaşayanlar için, tarihle birlikte bu sorunun daha çok pratik bir sorun olacağına da kabul edilmesi gerekir. Bir zorunluluğu ve bir özgürlüğü gerçekleştirmek için yürümek isteyenler, birlikte yürümek isteyenler bunu böyle kabul etmek zorundalar.

Bu kadar "gelişmiş strateji" tartışmalarının yanında yeni olarak ne söylenebilir. Öyle görünüyor ki, temeli değiştirmedikçe hiç bir şey. Bu temeli değiştirmek için önce tartışmaları 'somut durumun somut analizinden kurtarmak gerekir. Somut durumun analizi başlangıçta öznel idealizme karşı zamanına göre devrimci bir ayrımı ortaya koyuyor. Dış dünyanın öznenen bağımsız olduğunun keşfi idealizmden ilk bilimsel kopuştur. Böylece insanların kendi bakış açılarından kendi bakış açılarının dışında, onlardan bağımsız nesnel bir dış dünyanın varlığı, doğru ama eksikli bir yöntemi ortaya çıkarıyor. Bu yöntem şöyle formüle edilebilir; nesnellüğün özne üzerindeki etkisini en aza indirerek somutu olduğu gibi yakalama. Özne ve nesne ayrı kompartımanlar olarak düşünülüyor. Toprağa basmadan yürünebileceğine inanılıyor.

Büyük Ekim devrimi ile yeniden düşünme zorunluluğu ortaya çıkıyor. Bundan sonra herkes artık kendi hesabını da yapmak zorundadır. Her özne nesnellüğün bir parçası olarak nesnel etkileme ve değiştirme şansına sahiptir. Önce bu güvenin duyulması gerek.

Türkiye'deki tartışmalardan önce kamplaşmanın ilki Ekim Devrim öncesi Rusya'sında ortaya çıkıyor. Israrlı MDD ciler var; Menşevikler. Bir de ısrarlı SD ciler. Bir tutarlılıkları var. Her ikisi de kendi söylemleri içinde tutarlı görünüyorlar. Bir nesnellikleri

de var: Bir bütünün birer yarısını karşılıklı olarak kavramış görünüyorlar.

Bolşevikler somut durumu hesaplıyorlar. 'Bütün İktidar Sovyetlere' sloganı ile kendi hesaplarını da yapıyorlar. Onların tavrı artık somut durumdan ayrılamıyor. İkili iktidarla, bütün iktidarın Sovyetlere geçtiği kısa zaman süresi pratik olarak Burjuva devrimi ile Proleter Devrimi arasındaki farkı oluşturuyor. Sorunu ancak pratiğin kendisi çözüyor.

Öznel müdahale olduğu bir gerçek. Özne nesnel olanı etkiliyor, giderek değiştiriyor. Öznel olan nesnele, nesnel olan öznele dönüşüyor. Sorun çözülüyor.

Bu büyük gelişmeye rastlantı ya da zorunluluk denilebilir mi? "Teorik ve pratik olarak iki durum ortaya çıkıyor. Teorik olarak rastlantıyı zorunluluğa çeviren açıklama değildir. Pratik olarak ise devrimci iradedir. Ekim devriminde eş düzeyde olmakla birlikte her ikisi de var. Eş düzeyde olmaması devrimci iradenen daha önemli ve kapsamlı uygulamasından kaynaklanıyor. Teorik açıklama da var, yeterince formüle edilemiyor. Ancak ardından gelenlere önemli ipuçları bırakıyor. Eşitsiz gelişme yasası bu çabanın sonucudur.

İhtiyaç keşfin anasıdır. Eşitsiz gelişme yasası Lenin'de Marx'dan devralınan bir teorik miras olmaktan çok, ihtiyacın bir sonucu olarak çıkıyor. Lenin Marx'ın eşitsiz gelişmeden doğrudan söz ettiği Grundrisse'yi okuma şansı bulamıyor. Kapital'de ise ancak böyle bir soru ile bakıldığında saptanabilecek bölümler var. Böyle bakıldığında Lenin'in ilk yazdıklarında eşitsiz gelişme düşüncesinin ihtiyaçtan doğduğunu söylemek daha da kolaylaşır. Ancak buna bakarak bolşeviklerin iktidar perspektiflerinin bütünüyle, bir teorik açıklıktan doğduğu söylenemez. Bolşeviklerin iktidar mücadelesinde bilimselliğinin yanında sanatsal bir yanı var. Teorik açıklığın yetmediği yerde hayal kurabiliyorlar. Öyle görünüyor ki hem gerçekçi hem de devrimci olmak mümkün olmuyor.

Eşitsiz gelişme konusunda başka bir çabanın sahibi Trotski'dir. Trotski sorunun teorik yanıyla daha çok ilgileniyor. Ancak devrimci irade konusunda daha güvensiz görünüyor. Özellikle bunun devrimden sonra uygulanışına sosyalist kuruluşun deformasyonu olarak bakıyor. Zorunluluğun kavranmasından daha uzak görünüyor.

Artık eşitsiz gelişme konusu Sovyetler Birliği kökenli yazının çok dışına düşüyor. İhtiyaç duyulmuyor. Şimdi Avrupalı yazarlar var. Bilebildiğimiz Althusser, Poulantzas ve Lefebvre bu konuda yazanlardan. En dikkate değer çalışmalar Grek kökenli Poulantzas'dan geliyor. Diğerleri için eşitsiz gelişme tesadüfen bulunmuş onun içinde ne olduğu

konusunda pek karar veremedikleri bir konudur. Lefebvre 'Lenin' adlı kitaplarında sayfalar dolusu yazdıktan sonra bu konuda bir şey bilmediğini de açıkça yazıyor.

Bu konuda Avrupada yazılanlar düşünüldüğünde kolaylıkla söylenebilir: Türkiye de yazılanlar çok daha önemlidir. ve çok daha bilimselliğe yaklaşıyor.

Türkiye de strateji tartışmaları ilk büyük yol ayrımına tekabül ediyor. TIP, YÖN ayrışması aynı zamanda bir strateji tartışması ile birlikte gerçekleşiyor. Yön içinde gelişen MDD hareketi bütün teorik geriliğine rağmen pratik olarak ileri bir noktayı temsil ediyor. TIP aynı zaman içinde düşünüldüğünde daha olumlu şeyler söylemekle birlikte özellikle 1960'lı yılların sonlarına doğru pratikte daha geridir. Her ne olursa olsun bu tartışmaların var olan tarihsel birikim düşünüldüğünde bunun üzerinde değil, onun keşfine yönelik olduğu söylenebilir. Her iki hareket de karşılıklı olarak düşünüldüğünde düşünsel yapı ile pratikleri açısından eşitsiz bir görünüm sergiliyorlar. İlk eşitsiz gelişme yazıları zaman zaman kendini iktidara çok yakın hissetmiş TIP geleneği içinden gelen insanlar tarafından yazılıyor. Tartışmaları fazlaca etkileyemiyor.

Hem 1960-1970 dönemi, hem de ardından gelen 1970-1980 dönemi böyle bir etkiye açık görünmüyor. İkili bir büyük arayış dönemidir. Bunun ötesinde anlamlar yüklemek zorlama olacaktır. Ardından solun küttleselleştiği ve bu nedenle de her şeyin basitinin ya da bir başka deyişle kabasının makbül olduğu bir dönem geliyor. Kitlemel bir savunma dönemidir, kendi birikimini oluşturuyor. Her iki dönemde de sol, daha fazla kendi dışından belirleniyor. Böylece rastlantılar daha fazla etkili oluyor.

Şimdi bilimsel açıklama ve devrimci irade için daha uygun koşullar oluşmuş görünüyor. Artık tartışmak ve anlamak daha kolaydır. Strateji konusu da bunun içinde. Yalnızca devkeşu politikasından vazgeçmek gerekiyor.

Kolaylık Türkiye'nin netleşmesinden kaynaklanıyor. Bundan böyle birçok sorunun kavranması önemlice bir teorik çaba gerektirmiyor. Türkiye'de, tekelci kapitalizm, faşizm, demokrasi vb. artık yalnızca bir kavram olmaktan çıkmıştır. Elle tutulur bir yanları var. Dolayısıyla devrim tezleri tartışmaları için de bir maddi zemin oluşmuştur. Türkiye solcusu ilk kez var olan birikimin üzerinde bir şeyler söyleme şansına sahip oluyor.

Yalçın Küçük'ün güzel deyişiyle artık 'bilim kelebeği Türkiye'nin üzerinde dolaşüyor'. Onu yakalamak gerekiyor. Rastlantıları zorunluluğa çevirmenin zamanıdır. ■

NIKARAGUA İÇİŞLERİ BAKANI

THOMAS BORGE

"NIKARAGUA DEVRİMİ SOVYET STRATEJİSİNİN DEĞİL, BİZİM ÜLKEMİZİN KOŞULLARININ BİR SONUCUDUR"

*Nikaragua İçişleri Bakanı Thomas Borge ile Nikaragua ve Nikaragua Devrimi üzerine yapılan ve New Left Review'un Temmuz 1987 sayısında yayınlanan görüşmenin tüm metnini, söyleşiyi gerçekleştiren Fredric Jameson'un tanıtım yazısı ile birlikte yayımlıyoruz.
Çeviriyi Dönem Yayıncılık çeviri bürosu İngilizce'den yaptı.*

Görüşme, yoldaş komutanın konutunda, kahvaltı sırasında, hikayelerini -bu hikayeler eğitsel açıdan Kuzey Afrika aydınlarının hayat yörüngelerinin dışında kalmaktadır- başka bir yerde anlatmayı umduğum İlena Rodriguez adlı eski ve Daniel Alegria adlı yeni bir arkadaşımın yardımıyla gerçekleşti. Diğer unsurların yanısıra Hasenfuss olayının birinci haftasında olmamız nedeniyle, teorik bir görüşme için pek uygun bir zaman değildi. Kontragate olayı henüz ortaya çıkarılmamıştı ama Nikaragua açıkça bir işgal heyecanı içindeydi ve hergün zor ekonomik koşullar altında yaşıyordu. Bu arada, ziyaretçiye Managua'nın ilginç yerleşiminin -yapraklar ve boş alanlarla dolu bir çukurun içinden, aralıklı olarak az sayıda bina yükseliyordu- nedeni de anlatıldı. San Salvador'un çok yakın bir zamanda ezici bir depremle sarsılması Nikaragualılara kendilerinin 1972 yılındaki deneyimlerini anımsatmıştı. Somoza'nın 1972 felaketi için gelen yardım fonlarını cebine indirmesi, Nikaragua'daki son devrimci sürecin gerçek başlangıcını oluşturmuştu, bu nedenle, San Salvador'daki depremin "El Salvador'da sonun başlangıcı" olacağı söyleniyordu -Duarte de yeniden oluşturamayacaktı.

Benim özel ilgi alanım, Sandinista devrimci sürecinin özgürlüğü idi, başkalarının günlük olaylarla ilgilenmeye hazır oldukları açıktı. Comandante beni kendi cipiyle Otel Intercontinental'e bırakırken (kendisi bundan çok hoşlandığı halde yanında çalışanlar onun cesur

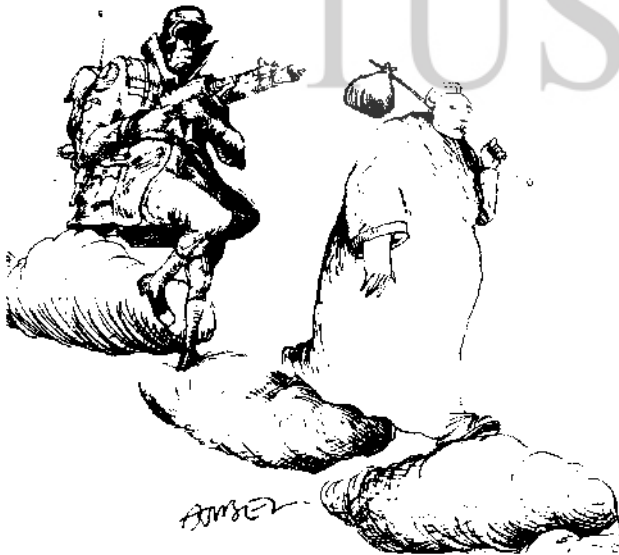
sürücülüğünü pek takdir etmemişlerdi) Kuzey Amerikalı muhabirler bir bomba haber yakalayabilmek için onun etrafında toplanmışlardı; amaçları pilotla ilk görüşmeyi gerçekleştirebilmek, bu olmazsa Borge'un bu konudaki görüşlerini alabilmektir. Borge muhabirlere ilk isteklerinin ilk mahkmeden önce gerçekleşmeyeceğini anlattı, ikinci isteklerinin yerine de, kendisinin de anılarını baştan yazdığı, Sandinista hareketini ilk başlatanlardan, şehit Carlos Fonseca hakkında bir görüşme önerdi. "Ama belki, siz buna ilgi duymazsınız" dedi. Muhabirler, Amerikan halkının Carlos Fouseca ile ilgilenmeyeceğini kabul edecek kadar açık sözlüydüler. Sandino'nun kendisinin de içinde bulunduğu şehitlerin Sandinista geleneğindeki önemli rolleri dikkate alındığında, Amerikan halkının bu konu karşısındaki kayıtsızlığı, onların ilgi alanının veya ilgi alanı eksikliğinin kendilerini bir devrimin belirli dinamiklerini anlamaktan yoksun bırakmasının güzel bir açıklamasıdır. Gerçekte, -Borge'nin burada yaptığı gibi- bir devrim öncesinde söylenebilecek -bunun ulusalcılıkla bir ilgisi olmadığına inanıyorum- tek şey; devrimin kendi ulusal koşulları tarafından oluşturulacağı ve eklemlendirileceğidir.

1931 yılında doğan Thomas Borge ilk siyasi etkinliğine Nikaragua Muhafazakar Partisi'nde başladı ve Baba Somoza'nın öldürülmesinden sonra tutuklanarak, 1950'lerde 18 ay hapsedildi. 1961 yılında -sonradan aralarından bir tek kendisinin sağ kaldığı- FSLN'in

dört kurucusundan biri oldu ve kırsal gerilla savaşı stratejisini benimseyen, 'Uzatılmış Halk Savaşı' eğiliminin liderliğini yaptı, eşi ile birlikte yakalandı ve ulusal muhafızlar tarafından -eşinin ölümü ile sonuçlanan- işkence gördü, fakat Ağustos 1978'de Ulusal Saray'a yapılan saldırı öncesinde 82 FSLN mahkumu ile birlikte serbest bırakıldı.

Borge devrimin zaferinden bu yana, Sandinista Hükümeti'nde İçişleri Bakanlığı görevini yürütmektedir. Kollektif yönetimin kıdemli üyesi olan Borge aynı zamanda -okuyucunun bu görüşmeden çıkarsayacağı gibi- bu yönetimin en katı ve Marksist üyelerinden biridir. Borge de -en azından yabancıların görüşüne ve uluslararası kişilere göre- tüm Nikaragua'lılar gibi bir şair ve yazardır. Onun kişiliği tam anlamıyla bir asi özelliği taşımaktadır: Tipitapa'daki hapishane'yi görmeye gittiğinde, bana Borge'nin Somoza yıllarının çoğunu geçirdiği hücreyi gösterdiler. Diğer siyasi suçluları tahrik etmemesi için, diğerlerinden ayrıcalıklı olarak, kendisine bir kadın tümü ayrılmış ve sık sık bu katta, içinde çeşitli kanal ve boruların geçtiği küçük bir bölmeye kapatılarak, geçici de olsa korkunç bir yalnızlığa mahkum edilmişti. Bugün Nikaragua'lılar övündükleri bir 'açık hapishane' sistemi uygulamaktadırlar ve diğer Latin Amerika ülkelerinde geçerli olan ölüm cezasını kaldırmışlardır. Bu konu, Hasenfuss'un geleceği konusunda endişe duyan Amerikan basını tarafından özellikle kamuoyunun bilgisinden uzak tutulmaktadır.

Borge, en uzun devrim deneyimine sahip olan bir Sandinista lideri olduğu kadar, çok yakın ilişki içinde olduğu halk tarafından da çok sevilen bir kişiliktir. Uygun zamanlarda, bir Amerikan politikacısı gibi halkın arasına girmekte, bebekleri öpmekte, yanında çalışanların not aldığı şikayetleri dinlemekte ve yakın köylerde, pence-resinde ışık gördüğü evlerde oturanların toplantıya neden katılmadıklarını sorabilmektedir. Bu son derece yetersiz 'karizmatik' kategori, bir kollektif yönetim ortamına uygundur.

Yönetmek istediğim sorular temelde Küba devrimcileri son derece farklı olan, fakat bazı yönlerden çok da açık olmayan Nikaragua devriminin özgürlüğüne ilişkindir. Sosyalizm kelimesi yerine sandinizm sözcüğünü kullandığınızı biliyoruz ama bunun ne anlama geldiği konusunda pek bir fikrimiz yok. Sandinizmin özgünlüğü, her ulusun kendi tarihsel geleneği olması şeklinde algılayabilir miyiz?

Özellikle, kültürü tek yönlü gelişmiş olan Kuzey Amerika halkı için hemen açıklanması gereken bir kaç unsur vardır. Bilim ve teknoloji alanında çok ileri gitmiş olan Amerika Birleşik Devletleri'nde, Üçüncü Dünya'daki karşıt çatışmaların sosyolojisi geri kalmıştır ve dünyada gerçekleşen ve devam etmekte olan toplumsal değişiklikler hiçbir şekilde anlaşılmamıştır. Gerçekte, değişme süreçlerinin mekanik taklidi hiç bir şekilde devrim sayılamayacağı için, özgün özelliklere sahip olmayan hiçbir devrim yoktur.

Devrimlerin gerçek devrim olarak nitelendirilebilmesi için, getirdikleri değişikliklerin somut koşulların sonuçları olmaları, toprakta kök salmaları ve ürünlerinin ithal değil doğal olması gerekmektedir. Aynı şekilde, Nikaragua elmaların yerine, muşmula ve ananas gibi meyvelerin yetiştirildiği bir ülkedir. Bu demek değildir ki, biz gübre ve toprağa içerilmiş beşeri sermayeye katkıda bulunacak diğer maddeleri ithal edemeyiz. Gerçekte diğer ülkelerin deneyimini ve tarihsel gelişme yasalarını dikkate almadan özgün bir devrimden bahsedemeyiz.

Bizim devrimimiz aynı zamanda bir sanatkar ve bir dereceye kadar da köylü olan bir işçinin düşüncelerine -doğal bir dehayı anımsatan bu düşüncelerle günümüzün koşulları aşılmış ve geleceğe uzanmıştır- dayanmaktadır. Örneğin, Sandino daha Marx'ı okumadan ve Marksist düşünce Nikaragua'ya daha ulaşmadan, sadece işçi ve köylülerin toplumsal değişme sürecine gireceklerini söylemiştir. Yerçekimi kanunları ve Newton hakkında hiçbir şey duymamış bir insanın, kendi deneyimleri sonucunda, elden bırakılan bir cisim yere düşeceğini bilmesi gibi, dünyayı ve gerçeği belirli bir şekilde algılama olarak nitelendirilebilecek olan Marksizm, bu konuda maddi bilgiye sahip olunmaksızın da anlaşılabilir ya da yorumlanabilecek bir takım tarihsel gelişme yasaları saptamıştır.

Büyük düşünürlerin tarihsel gelişme konusundaki öngörülleri -bu öngörülerin sağlamlığı ve teori ve uygulama arasında oluşturabildikleri uyum ölçüsünde- aynı fizik yasalarının, onlar konusunda sahip olunan teorik bilgiden bağımsız olarak işlemleri gibi gerçekleşmektedirler. Kapsamlı bir mark-

sist eğitim yerine kapsamlı bir hıristiyan eğitimi aldığımızı söyleyebilirsiniz, ama hakkında çok bilgili olmadığımız halde marksist teorilere tamamiyle uzak da değildik.

Daha dün, birliklerini, devrim teorileri konusundaki yetersiz bilgileri nedeni ile, politik-ideolojik açıdan düşük bir düzeyde gören, İçişleri Bakanlığının Pablo Ubedo askeri kuvvetlerinden yoldaşlarla konuşuyordum. Yoldaşlara şöyle dedim; "Belki teorik açıdan ve hatta ideolojik açıdan zayıf olabilirler ama politik açıdan değililer." Bu gençler hayatlarını hergün tehlikeye atmaya hazırlarken, Marx'ın Kapital'ini ezberlemiş, Engels'in veya Hegel'in felsefesini tümüyle öğrenmiş ya da Montesquieu'yu okumuş öyle kişiler biliyorum ki, değil hayatlarını tehlikeye atmak, inandıkları fikirler uğrunda saçlarının bir telinden bile vazgeçmezler. Bu gençler ya Marx'ı hiç okumamışlardır, ya da marksizm konusunda belli belirsiz bir bilgiye sahiptirler; İncil'i bilmezler, Hegel felsefesini hiç okumamışlardır ve okumayacaklardır, ama Nikaragua'daki köklü devrimi gerçekleştiren toplumsal kesimin bir parçası olarak çıkarlarını korurken aslan kesilirler. Bu devrimi yaratan marksizm veya İncil bilgisi değil, tarihsel gelişme yasalarını yorumlayabilme, doğru örgütsel biçimleri oluşturabilme, Somoza diktatörünü devirebilecek taktik ve stratejileri geliştirebilme ve önemli değişiklikleri başlatabilme yeteneklerine sahip olan bir liderin yanısıra, bu ülkenin nesnel koşullardır.

Şüphesiz ki, nesnel koşulların hepsi, devrimci değişiklikleri gerekli kılmasıydı, Carlos Fonseca gibi hülyalı kişilerin bir yaranı olmazdı. Bizim ülkemiz fakir bir ülkedir; daha doğrusu fakir bırakılmış bir ülkedir, sanayimizin miadı dolmuştur ve Somoza rejiminin uyum sağladığı birtakım özel koşullar nedeniyle kapitalizm tam gelişmemiştir. Buna karşın, ülkede modern bir burjuva sınıfının gelişmesini engelleyen, ülkenin sömürüsünü akraba ve arkadaşlarına bırakan, barbar, zalim ve hırsız bir aile oligarşisi hüküm sürmüştür. Böylece, ülkede burjuvazi diğer Latin Amerika ülkelerindekine -örneğin Meksika'da ya da demokratik değişimlerin burjuvazi tarafından yönlendirildiği güneyde- benzer dönüşümlere liderlik edememiştir. Somoza Hanedanı'nın yanısıra yaşamayı başaran zayıf Nikaragua burjuvazisi de kendisini örgütleme ve ülkede politik bir alternatif oluşturma yeteneğinden yoksun olarak, politik açıdan Amerika Birleşik Devletleri'ne son derece bağımlı kalmıştır. Sadece son dakikada, o da çok geç olarak bu zayıf burjuva kesimini temsil eden bir parti oluşmuştur. Bu koşullardan Carlos Fonseca liderliğinde, ulusal burjuvazinin ve orta tabakanın çıkarlarını gözeten geniş tabanlı bir eylem grubu oluşmuş ve kendini devrimin başına geçirmiştir.

Bu bizim sürecimize doğal bir özgürlük kazandırmaktadır. Böyle bir değişimin sonuçlarını görebilmek kolay olmadığı için- dünyadaki devrimci güçler bile zafer olasılığını kavrayamamış ve değişik bir tavır takınmışlardır- savaş sırasında Küba dışında hiçbir sosyalist ülkeden destek görmedik. Sovyetler Birliği ve diğerleri devrimci değişikliklerin ancak Latin Amerika'nın komünist partileri tarafından temsil edilebileceğine inandıkları ve o zaman başka bir şekilde düşünmeleri olası olmadığı için bizi desteklemediler. Onlar uzak ülkelerde, kendilerini belirli gerçekleri kavramaktan alıkoyan bir takım farklı deneyimler yaşamışlardır. Earl Browder yönetimindeki ABD Komünist Partisi bile bize uzak kaldı ve Latin Amerika gerçeğini öznel bir biçimde yorumladı. Amacım bu ülkeleri suçlamak değil, bir nesnel gerçeğe parmak basmak. Nikaragua'da sosyalist ülkelerle ilişki içinde olan biz değil, Sosyalist Parti ve Nikaragua Komünist Partisi'dir. Bazen aptalca öne sürüldüğü gibi, Nikaragua'daki devrimin Sovyetlerin eseri olduğu söylenemez. Sovyetler ve Sovyet devrimcileri Nikaragua'da devrim olabileceğine inanmamışlardır ki, bize nasıl yardım edeceklerdi!

Bize coğrafi açıdan daha yakın olan Kübalılar Nikaragua'da bir değişim olabileceğini daha çabuk anlayabildiler. Fakat, bize her zaman yardım etmiş olmalarına rağmen, onlar da bir süre bizimkinden başka devrimci hareketlere daha fazla inandılar. İlk başta bize- yeterince mantıklı bir şekilde- bir takım koşullarla sınırlı bir şekilde yardım ettiler. Ancak bir değişiklik olacağına gerçekten inanmaya başladıkları zaman, onların Nikaragua ile işbirlikleri ve sağladıkları yardımları yeni bir nitelik kazandı.

Devrim zafere ulaştığı zaman, Sovyetlerin, Sovyet Parti liderinin neler düşünmekte olduğunu kestirmeye çalıştım ve ilk Sovyet Büyükelçisi'nin bile buradaki durum hakkında hiçbir şey anlamamasının nelere yol açabileceğini düşündüm. Şüphesiz ki, şu anda onlara durumu hükümet olarak açıklayabilmiş durumdayız ve onlar da ne olduğunu görmeye başlamış durumdadırlar. Bu onların Nikaragua ile üst düzeyde dayanışmasının -ki buna ben şahidim- hiç bir koşul taşımamasını açıklamaktadır. Bu dayanışma saygılı fakat son derece geniş kapsamlı ve cömert olması nedeni ile örnek bir dayanışma niteliğini taşımaktadır.

Son olarak, Nikaragua devriminin ve teorik hokkabazlıkların ne de şüpheli KGB eylemlerinin bir sonucu olmadığını söyleyeyim. Bizi bilmemelerine ve anlamamalarına ve bize ülkede muhalif olan komünistlerin gözüyle bakmalarına rağmen, devrimi biz kendimiz yaptık. Bu Sovyet stratejisinin değil, bizim ülkemizin koşullarının bir sonucudur.

Söylediklerimizin biraz daha derinine inmek istiyorum. Diktatörlüğe karşı mücadeleniz esnasında Nikaragua'daki koşullar Guatemala'dan ya da başka bir ülkenin koşullarından farklıydı. Ama idareyi ele aldığınızdan bu yana da devrim özgün bir biçimde gelişmekte. Küba ve diğer ülkelerdeki durum şüphesiz ki farklı olacak. Fakat Orta Amerika konusunda ne diyorsunuz? Nikaragua kişiliği bir Guatemalalı ve Honduras'lı dan nasıl ayrılmaktadır? Sandinist devrimin özgünlüğü nereden kaynaklanmaktadır?

Küba ile başlayalım. Küba'da Devrimi Savunma Komiteleri (CDR) varken, Nikaragua'da Sandista Savunma Komiteleri (CDS) var. Bu bir taklit gibi algılanabilir ve bence isimler açısından böyledir - bunu, hayal gücü eksikliğine bağlayabiliriz çünkü bu komitelere çeşitli farklı isimler vermek mümkündür. Tek benzerlik isimlerde de değildir. Devrim zafere ulaştıktan sonra Nikaragua'ya gelen birçok Kübalı etkilerini, devlet yapısının biçimleri de dahil olmak üzere çeşitli alanlarda sürdürdüler. Biz, ancak son zamanlarda bazı örgütlerimizin Küba'dakilerle eşit gelişme düzeyinde olmadığını ve onların yapılarında bir takım ayarlamalar yapmamız gerektiğini anlayabildik. Örnek olarak CDS'ler Küba CDR'leri ile benzer adları taşımalarına rağmen, değişik bir role sahip olduklarını ve değişik bir içerikleri olduğunu söyleyebiliriz. -ya da ben bunların aynı devrimci içeriğe, fakat farklı somut etkinlik biçimlerine sahip olduklarını düşünüyorum- Küba'da geçerli olan devrimci duyarlılık Nikaragua'daki ile aynı değildir; burada CDS'ler ortak çıkarlar ve banliyölerde yaşayan insanların isteklerini yansıtmaya eğilimindedirler.

Küba'da birtek kişi, olağanüstü kişisel nitelikleri, yetenekleri, ikna gücü, karizması ve dürüstlüğü nedeni ile, ülkesinin devrim sürecinde çok önemli bir rol oynamıştır. Bu birleştirici güç Fidel Castro'dur. Nikaragua'da bu olmamıştır, belki Fidel Castro'ya en yakın kişi Carlos Fonseca'dır ama o mücadele sırasında öldü ve biz -bence Latin Amerika'nın halk savaşımı deneyimine önemli bir katkı sayılabilecek- değişik bir toplu liderlik oluşturduk.

Ben, hepimizin bazen Fidel Castro olmak istediğini -bunun olanaksız olduğu çok açıktır- tahmin ediyorum. Latin Amerika'da, köklü değişiklik isteyen sol gruplar sık sık, belli bir toplumsal destekten yoksun olarak bölünmekte ve bu gruplar arasında liderlik için yapılan mücadele devrimci hareketi yıpratıcı bir karmaşık olgu haline almaktadır. Bazen bu çatışmalara, ortak düşmanla mücadeleye verilen önemden daha fazla önem verilmektedir.

Bu bizim İspanyol mirasımızın bir parçası olmalıdır, çünkü biz Latin Amerikalılar küçük ayrıntılar ve hiyerarşiler üzerinde sürekli tartışırız. Ben bunu orada bulunduğum sırada Venezuela'lı devrimcilere de söyledim ve onlar bana çok kızdılar. Gerçekte bana karşı hala kin duymaktadırlar, çünkü benim sol kanatla görüşmeden önce sağa hakim olan iki parti ile -Demokratik Birlik Partisi ve Hristiyan Demokratlarla- bir toplantım oldu. Solta yaptığım toplantıya en azından otuz beş sol parti katıldı ve ben kendi kendime "Bu insanlara şimdi ne diyeceğim?" diye sordum. Sonunda onlara tek söylediğim "Birlik olmadan zafer olmaz, hoşçakalın" oldu. Bizim toplu liderlik çözümümüz Nikaragua'daki çelişkileri ortadan kaldırmak için değil -çünkü bunlar halen var- fakat onları devrimi tehlikeye sokmayacak bir düzeye indirmek için oluşturuldu.

Sözkonusu bölünmelerin üstesinden gelme ve bir toplu liderlik uygulamasını devam ettirme yeteneğinizi nasıl açıklarsınız?

Nicaragua devrimi de bir ara bölünmüştü, fakat sonra gereksinimlerden ötürü tekrar birlik sağlandı. Eğer birleşmeseydik devrim başarılı olmayacak ve emperyalizm Granada'da olduğu gibi aynı kolaylık ve gaddarlıkla üstümüze gelecekti. Yani, politik olgunluğa Carlos Fonseca'dan bize kalan belirli niteliklere, sağduyunun bazen en iyi öğretmen olduğu gerçeğine, Nikaragua halkının iç bölünmeyi hoşgörmemesine ve bunların hepsinin bilincinde olmamıza karşın bölünmüş olsaydık, Kuzey Amerika'lılar üzerimize atlayıp bizi parçalara ayıracaklardı. Aynı zamanda birliğin oluşmasını istemeyen biri varolsaydı, gerçekler onlara böyle bir davranışın, devrimci sürecin zarar görmesine yol açacağını öğretecekti.

Bizim toplu liderliği pekiştirme ve kişi yüceltme eğiliminin kaldırılmasını savunmamız hiç bir şekilde Küba'daki örgütsel biçimini ve Fidel Castro'nun belirleyici liderliğini eleştirdiğimiz anlamına gelmez. O ülkenin özel koşullarında doğal ve -benim fikrimce- gerekli olan buydu. Nikaragua ile Küba arasındaki başka bir temel farklılık da Nikaragua'da Hristiyan demokratların, devrimci liderlerle başlangıçta ilişkileri olmasıydı. Zaferden çok önce, kırımca, 1968 yılında Nikaragua'nın dini liderleri ile ilk defa ilişki kurduk. O andan itibaren Meksika, Rusya ve Küba'daki devrimci süreçlerde yaşananndan çok farklı olarak, ahlaki ve politik değerler açısından toplumun Hristiyan kesimi ile bir anlayış ve hatta birlik sürecine girildi. Küba'da İspanyol olan din adamlarının çoğu tutucuydu ve devrimle çatışarak CIA'nın emrine girdiler ve sonuçta Kübalılar tarafından bir gemiye konulup ülkelerine yollandılar.

Buna karşın, Nikaragua'daki papazların yaklaşık yarısı burada doğmuştu ve yabancı papazlardan "kurtuluş öğretisi" ve Medellin Konferansı'nın etkisinde olanlarla birlikte, değişik bir tavır aldılar ve devrimi desteklediler. Bu nedenle, Nikaragua'da ölüm cezasının kaldırılmasının bir rastlantı olmayışı gibi, önemli sayıda papaza hükümette ve politik hayatta önemli görevler verilmesi de rastlantı değildir. Bu devrim, halkı sömürüp, eziyet edenlere ölüm cezasının verilmediği tek devrimdir. Bu marksizm'i ya da Anti-Dühring'i okumuş olmanın bir sonucu değil, Hıristiyanlığın etkisidir.

Küba'daki sosyalizm ile aramızdaki farklardan biri de, Küba'da hemen devrim ertesinde üretim araçlarının devlet eline geçmiş olmasıdır. Nikaragua'da ise gerçek bir sosyalizm kurulmamıştır, biz dünyanın geri kalan kısmında da olduğu gibi üretim araçlarının bir kısmının devlet elinde bir kısmının özel sektörde olduğu bir karma ekonomi oluşturduk. Şüphesiz ki bizim karma ekonomimiz ve örneğin Kosta Rika'nın karma ekonomisi aynı değildir, çünkü Kosta Rika'da ekonomi mekanizmasında hakimiyeti elinde tutan burjuvazi iken, Nikaragua'da burjuvazi ikinci derecede önem taşıyan bir toplumsal katmandır. Fakat burjuvazi ortadan kaldırılmamış, aksine onun ekonomik bir güç olarak ayakta kalması için çaba gösterilmiştir. Bunların nedeni burjuvazinin -ekonomik silahları da içeren- tüm silahları ile politik gücünü bir dereceye kadar koruyor olmasıdır. Burjuvaziye, işçi sınıfından çok ekonomik teşvik verilmesi bilinçli bir şekilde yapılmıştır. Biz işçi sınıfını ekonomi için bir stratejik plan çerçevesinde feda ettik ama burjuvazi zaman zaman ekonomiyi kendi politik çıkarları uğruna boykot ederek, karşı koymaya devam etmiştir. Buna rağmen önemli sorunlarla -hiç sorunları yok demiyorum ama devrimde önemli bir sorunları yok- karşılaşmadan hayatta kalan güçlü özel sektörler de vardır.

Guatemala'da veya El Salvador'da bir devrimci dönüşüm olursa ne olacaktır? Henüz bilmiyoruz. Ama ben, büyük kızıldereli nüfusun, ülkedeki şiddetin uzun geçmişi ile birlikte Guatemala'da büyük önem taşıyacağına inanıyorum. Meksika ile sınır komşusu olması nedeni ile belki diğerlerinden daha az sorunla karşılaşacaktır. Belki de böyle olmayacaktır: Meksika burjuvazisinin emperyalizmin baskısına dayanıp dayanmayacağını bilmiyoruz. Çok deneyimli bir devrimci hareketin ve olağanüstü bir tarihe sahip olan insanların ülkesi olan El Salvador'daki devrimin, Nikaragua'dakinden çok daha radikal olacağını ve birkaç başın gideceğini tahmin ediyorum -bu sadece bir tahmin- Belki de bu böyle olmayacak ve bizim deneyimimizden etkilenecek-

ler, bilmiyorum. Bildiğimiz şey, Salvador devrimcilerinin yakaladıkları hükümet yanlılarına karşı çok cömert olduklarıdır: Onları besliyorlar ve kötü muameleye maruz bırakmıyorlar ki, bu, devrimci süreç içinde mükemmel bir husustur. Onlar, aynı zamanda, toplam nüfusa karşı da mükemmel bir tutum içindedirler. Benim görüşümce, o ülkedeki değişim sürecini geciktiren şey devrimci hareketin birliğinin sağlanmasında karşılaşılan güçlükler olmuştur.

El Salvador'da; aynı zamanda, düşman çok zeki ve çok acımasızdı. Bir zamanlar, emperyalist stratejinin hedefi silahlı hareketi ve sosyal örgütlerle sendikaları yok etmektir. Silahlı hareketi yok etmeyi başaramamakla beraber -aslında şiddetli saldırılara maruz kalan Salvador Ordusu idi- ülkede değişikliği gerçekleştirmek için gerekli olan stratejik tamamlayıcı öğeye, kütleli sosyal harekete ağır darbe vurdu. Aynı zamanda ABD'nin El Salvador'daki stratejisinin bir bölümünü oluşturduğu için çok önemli olan ve fiili olarak geri döndürülemeyen sendikal ve halk hareketi son birkaç ay içinde yeniden ortaya çıktı. Onların Duarte ve askeri kesimle ittifak düşünceleri gerekli bir açılımı içeriyordu: Kütle hareketinin gelişmesini mümkün kılan bir hükümet tavizi olmalıdır. Böylece, stratejilerinin bir parçası olarak, kendilerini yüreklerinden vuracak bıçağı kalıba döktüler. Bundan kaçamazlardı, çünkü tarihin yasaları böyledi. El Salvador'daki değişimin gidişi ittifakların karakterine dayanacaktır, örneğin, sosyal demokrasi epeyce önemli bir etkiye sahip. Fakat devrimci hareket bizim deneyimimizi biliyor ve kendi uzun deneyimlerinden de çıkarak, mümkündür ki, bizim yaptığımızdan daha az hata yapacaktır. Devrimci hareket, daha aristokratik diyebileceğiniz daha gelişmiş, daha iyi eğitim görmüş, daha zeki ve daha çetin bir burjuvazi ile Nikaragua'dakinden daha karmaşık bir durumla karşı karşıyadır. Bizim burjuvazimiz bayağı, yarım akıllı ve zevksizken, El Salvador'daki zihinsel özürü bir hilkat garibesi gibi erken doğum yapmadı ve normal bir yolla gelişti. Bu onları çok daha tehlikeli yapıyor.

Burjuvazi hakkında konuşuyorsunuz, fakat doğal olarak gelişmiş bir burjuvazi, gelişmiş bir proleterya demektir. Siz aynı zamanda Sandinolar'ın köylülerle, esnafarla ve işçilerle nasıl bir alakası olduğundan bahsediyorsunuz. Fakat benim size sormak istediğim soru, temel olarak sınıf ve kültürle ilgili. Benim Nikaragua devriminde görmediğim şey, ne olursa olsun köylü imajını yücelten popülist bir köylü söyleminin varlığıdır... yanılmıyorsam.

1934'de Sandino'nun öldürülmesinden sonra ne oldu? Temel olarak, Sandino'ya en büyük des-

teği vermiş köylülüğe karşı bir şiddet dalgası oluştu; bu barbarlığın ve genel halk hareketinde pasifizmin başladığı bir dönem oldu. Köylüler kılıçtan geçirildi, aciz bırakıldı. Onlar, zaten politik ve kültürel olarak geri kesimi oluşturuyorlardı. Daha aktif bir politik savaşıma girmelerinin nedeni, zamanın koşulları ve Sandino'nun büyüğü ile birleştirici gücüydü. Köylüler toprakları ellerinden alındığında, tek örgütleri Sandino tarafından kurulmuş olanı olduğu için bu durumu protesto edememişlerdi. Sandino, kooperatifleri eski mücahitleri ile kurmuş ve Nikaragua'nın kuzeyindeki Guiguili'de geliştirmeyi planlamıştı. Ama, daha sonra, ülkenin ana politik partisi, hapisane sistemi, polisi ve ordusu demek olan Ulusal Muhafızlar tarafından kan ve ateşle sürüldüler. Köylülüğün çoğunlukla muhafazakar olduğunu ve çıkarlarını temsil etmediği halde onları kendi bayrağı altında toparlamayı becermiş olan siyasi unsurun dahi ikinci dereceye itilmiş olduğunu hatırlayın. Muhafazakar Parti, Ulusal Muhafızlar politik ve askeri aygıtı aracılığıyla işleyen, liberal oligarşinin yönetimine karşı iktidar mücadelesi yapan parti oldu.

Sandinist cephenin gerilla grupları kırsal alanda mücadeleye başladıklarında, köylülüğün yalnızca bazı kesimlerini savaşım içine çekebildiler. Bir uzatmalı savaşta, Çin'de geliştirildiği gibi, gerilla grupları devrimci değişimin gerçek baş oyuncularını olan bütün kitlelerle birlikte olabiliyorlardı. Fakat Nikaragua'daki koşullar öyleydi ki, gelişmeler kördüğümü Somaza diktatörlüğü, asıl kentteki ayaklanmalar yüzünden devrildiğinde, çözüldü. Bütün köylülüğü birleştirmekten çok uzak olan kırsal ayaklanmalar yalnızca tamamlayıcı eleman oldu. Köylüler ancak devrimci zaferden sonra, anayasal ve politik önlemler, tarım reformu ve kırsal alandaki diğer değişimlerin bir sonucu olarak daha kavgacı oldular.

Bununla birlikte, ilk aşamada o zamanlar devrimci görünen hatalı bir planın parçası olarak, devlet tarafından Somaza'nın ve ortaklarının topraklarına el koyuldu. Ancak, devlet ne bu toprakları işletecek yönetsel yeterliğe ne de makine baki-

mından yeterliliğe sahipti. Ve sonuçta bu topraklar harap hale geldi. Hatamızı anladıktan ve toprakları köylülere devretmeye başladıktan sonra, şimdi, ülkenin tüm bölgeleri, Rio San Juan'ın son zamanlarda tamamlanmış örneğinde görüldüğü gibi, köylülerin bireysel ya da kolektif kullanımına devredildi. Bu onlara daha önemli bir rol yükledi, fakat yine de henüz Nikaragua'daki devrimci değişikliklerin asıl gücü değildirler, bence hiçbir zaman da olmayacaklardır.

İşçi sınıfına gelince, az gelişmiş bir işçi sınıfı az gelişmiş bir burjuvazi ile birlikte olur. Burada, gelişmiş işçi sınıfını ya da işçilerin partilerini ortaya çıkaracak bir endüstrileşme yoktu. Sosyalist Parti ile Komünist Parti sözüm ona, işçi sınıfının, ama aslında köylü kökenli ve proleter gelenekten yoksun olarak endüstriyel işgücüne yeni katılan bir kesimin çıkar ve taleplerini temsil ediyordu.

Bu partiler, kendilerini kendi sınıflarının kavgasının öncüleri arasına nasıl yerleştireceklerini bilmiyorlardı, bilemezlerdi. Sandinist Cephe işçi sınıfının çıkarlarını ifade eden bir örgüt olarak ortaya çıktı. Fakat aynı zamanda diğer sosyal kesimlerin de -esnafları ve köylüleri de içeren nüfusun orta katmanlarının- çıkarlarını ifade etti ve böylece ülkemizin geleneksel olarak sömürülen kesimlerinin örgütü oldu. Eğer, Sandinist cephenin işçi sınıfına "öncülük ettiği" gibi bir mekanik kavrama sahip olsaydık, cephenin işçi sınıfının -ama organize bir toplumsal katman olarak işçi sınıfının değil- politik, ideolojik

ve maddi çıkarlarına "öncülük ettiğini" söyleyebilirdik. Benzer şekilde cephe, aynı zamanda geniş orta kesimin ve ulusal burjuvazinin çok küçük bir bölümünün çıkarlarını ifade ettiği gibi, köylüler ve esnaf gibi ikincil sınıfların çıkarlarına da liderlik yapıyor.

Diktatörlük yıkıldıktan sonra devrimin değişik saflarına ait şeyler üzerine konuşmak isterdim. Örneğin, eğer tarım reformu yakın zamanın sorunu idiyse, iktidarın zaptından sonraki merkezi noktalar nelerdir?

İlk olarak, bir "balayı" safhası vardı, birçok insan bu bir devrim olmayabilir diye düşündü. Alfonso Robelo gibi bazı burjuva unsurlar kabinede yerliyordu. Bu neden, La Prensa'nın başlangıçta Sandinist olduğunu; neden burjuvazinin şerefimize kadeh kaldırdığını ve bizi bütün eğlence ve içki alemlerine davet ettiklerini; neden burjuva kızların bize neşeyle ve hatta ateşli gülümsediklerini açıklar. Onlar bizim yalnızca demokrasiyi yerleştireceğimizi, küçük şirin bir ordu ve polis gücü oluşturacağımızı düşündüler -ne hayal ettiklerini kim bilir? Biz, emperyalizm tarafından saldırıya uğradığımızı bekliyorduk ve bu nedenle bir ordu, savunma kuvvetleri, güçlü bir güvenlik birimi geliştirme zorunluluğunda olduğumuzu biliyorduk. Onların bize saldıracaklarını biliyorduk- başından beri bu konuda haklı olduğumuzdan emindik. - Ülkemizde bir sınıf savaşımı olacağını biliyorduk. Bu gülümseyen burjuvazinin birkaç ay sonra biraz ciddileşeceğini, daha sonra çok ciddileşeceğini ve sonuç olarak bize tehditkar bakışlarıyla bakağını biliyorduk. Bu yüzden bu çelişkileri hızlandıracak ve üstesinden gelebilmemizi sağlayacak bir aygıt yaratmak zorundaydık. Kütelleri organize etmek zorunda olduğumuzu, ülkemizdeki kütellerin geri kalmış olduğunu ama devrimci bir içgüdüye sahip olduklarını ve devrimci değişime karşı olan kesimlerle saldırgan bir şekilde ilgileneceklerini biliyorduk. Yine biliyorduk ki, bu sorunla uğraşmamızın politik maliyetleri olacaktır.

Bana göre Jorge Salazar'ın ölümüyle yeni bir safha açıldı. (*) İşte, o zaman, oyunun kuralları belirlendi, burjuvazi ve devrim arasında ölüm kalım mücadelesi başladı. Zaten, daha önce de, bir takım uyarı işaretleri vardı. Örneğin, ulusal okuma-yazma kampanyasına, okuma-yazma bilmeyenlerin o şekilde kalabilme hakkına sahip olduklarını, kimsenin onları okuma-yazma öğrenmeye zorlamayacağını söyleyerek açıkca karşı çıktılar. Sıradan ya da ideolojik çelişkiler ortaya çıktıkça, siyasi olarak örgütlenmeye ve kitleyle açıkca çatışmaya girmeye ve bütün bunların suçunu da sahtekarca hükümet kuruluşlarına atmaya başladılar. Giderek bu çeliş-

kiler, hiç bir toplumsal temeli olmadan, keskinleştiler. Biz de, seçimlere giden süreç içinde bir dizi hata yaptık. Arturo Gruz, sokağa dökülen fakat kimseni harekete geçiremeyen Coordinadoza Democratica adında bir gruplaşmayı yönetiyordu. Derken, davalarına yaraşmayan bir aptallıkla, bazı insanlar onları taşlamaya başladı. Bir sokak büfesindeki ya da Chinadepa ya da Matagulpa'da dördüncü sınıf bir sinema salonundaki dört kişi ve siz onları taşlamaya başlayın...

Eibette, atılan her taş, Arturo Cruz'un başına isabet etmedi, büyük Amerikan gazetelerine ve devrim aleyhtarı kampanya açan basına da geldi. Taşlardan Avrupa'ya düşeni de oldu. Ben "kesin şunu" dedim ve birçok kez durdurması için polis yolladım. Fakat, polis ne yapabilir, eğer -bildiğim kadarıyla- polisin kendisinde Arturo Cruz'a taş atmak için dayanılmaz bir istek varsa? Bu ikinci safha seçimlerle sonuçlandığında, ortada zor bir durum vardı. Birçok hata yaptığımız bir politik mücadele sürüyordu ve sonuçta da Nikaragua'lıların büyük bir çoğunluğu, yaklaşık yüzde yetmiş, Sandinist Cephe'ye oy verdi.

Nüfusun bir kısmı seçimlere tümüyle uzak kalırken, diğer kısmı da geleneksel partileri destekliyordu ama bunlar mutlak azınlığı oluşturuyorlardı. İşte o zaman ülkenin kurumsallaşması sürecinin, belki de, doruğuna anayasa taslağının kabulü ile ulaşan bir sürecin başladığını düşünüyorum.

Modern devrimlerin temel ikilemlerinden biri gelişme kavramıyla ilgilidir, Sovyet ağır sanayi gelişmesi fikri... Siz bu problemi, burada, Nikaragua'da nasıl görüyorsunuz? Diğer alanlar yerine ağır sanayinin gelişmesi için hangi özveriler gerekebilir?

Biz, ilk başta, Nikaragua'da normal olanı destekleme hatası yaptık, oysa devrim zaferinden sonra tüm kaynaklarımızı gelişme için kullanmak zorundaydık. Herkesin, yalnızca, boğaz tokluğuna çalışabileceği psikolojik koşullar mevcuttu. Oysa biz

(*) Jorge Salazar 1980 de polis tarafından öldürüldü. İşverenler Federasyonu başkanıydı ve aranmaktaydı.

herşeyin normal olmasını istedik. Bunun küçük burjuva düşüncesi olduğunu düşünüyorum. Herşeyin normal olabilmesi için ulaşımı, yiyeceği, üreticileri, herkesi desteklemeye başladık ve böylece bütün gelirlerimiz yatırım yerine desteklemeye gitti. Şimdi bu hatamızın faturasını ödüyoruz. Eğer, biz, tüm kaynaklarımızı ağır sanayinin gelişmesini sağlayacak uzun vadeli projelerimize temel olabilecek kısa dönemli projelerde kullansaydık, bugün başka havadan çalıyor olacaktır. Yani yaptığımız bir milyon peso hediye alıp, bunu bir yere yatırım yapmak ya da iş kurmak yerine, yiyip yutmakdı. Bu tam olarak, bizim yaptığımız şey. Biz bunu yaptık, siz de bunu sevinçle paylaştınız.

Amerikan saldırganlığı öyle boyutlara ulaştı ki, ülkenin kaynaklarını, bir andan sonra, savunmaya ayırmak zorunda kaldık. Bu, dünya ekonomik krizi ve dış borçlarımızın artmasıyla -5.000 milyon \$- aynı zamana rastladı, çünkü kaynaklarımızın büyük kısmı bize hibe edilmemiş, borç verilmişti. Sadist eşitsiz

***Sovyetler ve Sovyet devrimcileri
Nikaragua'da devrim olabileceğine
inanmamışlardı ki, bize nasıl
yardım edeceklerdi! Bize coğrafi
açıdan daha yakın olan
Kübalılar Nikaragua'da bir değişim
olabileceğini daha çabuk
anlayabildiler.***

mübadele sistemi daha yoğunlaştı ve herkesin bildiği gibi sorunlarımız şimdi eskisinden daha ciddidir. Daha da ötesi, etkin denetim mekanizmalarından yoksun açık ve hür özel teşebbüs spekülasyona, stoklamaya, yasa dışı işlemlere ve bzukluklara neden oldu ki, bunların tümü de başta toplumun en yoksul kesimlerini mağdur etti. Üretim artmadı, tersine düştü; eskiden daha azla eskinin daha büyüğü bir nüfusu beslemek, iskan etmek, giydirmek ve öteki ihtiyaçlarını karşılamak zorundayız. Savaş, aynı zamanda, düşünce dünyamızın da büyük bir bölümünü almıştır. Eğer bir masa üretiyorken kafanıza arkadan birşeyle vurulsa, doğal olarak masadan daha çok darbeyle ilgilendirsiniz. Fakat yine de, deneyimlerimizle, kendimizi en çok üretimle meşgul tutmayı öğrenmekte olduğumuzu düşünüyorum. Son zamanlarda hükümet sık sık toplanıp ekonomik sorunları tartışıyor ve ilk görev kaynakların eksiksiz ve tutumlu kullanımı ve düzenin sağlanması olarak ele alınıyor. Kit döviz kaynaklarımızı dikkatli kullanmak ve sınırlı kaynaklarımızı doğru öncelikler gözönünde tutularak pay-

laşmalıyız ki, stratejisi belirlenmemiş bir gelişme içinde olduğumuz söylenemesin. Hedefimiz gelişme fikrine yabancı olmayan bir varolma stratejisi olmasıdır.

Nikaragua tarımının çok zengin ve eğer diktatörünün son günleri dışarda bırakılırsa, halkı ithalata gerek duymadan doyurabilecek durumda olduğu doğru değil mi? Sizin de Küba gibi tek ürüne dayalı tarım gibi bir sorunuz var mı?

Şu anda halkımızı kendi kaynaklarımızla doyurabilecek durumda değiliz. Ürünlerimizin çoğu ihraç edilen türden fakat bunların bazıları karlı olmuyor. Örneğin, son pamuk hasadı, yatırımımızdan daha az bir getiri sağladı. Daha olumlu koşullar nedeniyle kahve daha karlı oldu. Çeşitli ürünlerimiz olduğu için tek ürüne dayalı tarımların sorunlarıyla uğraşmak zorunda kalıyoruz ama gene de pek çok tür ürettiğimiz söylenemez.

Doğal olarak ihraç için üretmeliyiz, çünkü bu yolla döviz elde ediyoruz. Pazarı çeşitlendirmek zorundayız. ABD'nin düşmanca tutumu bizim doğal en iyi pazarımız olan Kuzey Amerika ötesinde, sosyalist ülkelerde de yeni pazarlar aramamızı gerektirdi. Temel tahılların üretimi beslenme açığını kapatacak düzeyde yeterli değil ve bu nedenle dış yardım almamız gerekiyor. Bu anlamda buğday, bazen piriç, bazen da mısır kabul etmemiz gerekiyor. Ama bunlar da yeterli olmuyor. Şu da akılda tutulmalıdır ki, mısır ve bakliyat türünden ürünlerin tamamının kaydını yapamıyoruz ve istatistikler gerçek üretimin çok altında sonuçlar veriyor. Biz sadece devlet çiftliklerindeki ve belirli boyutu aşmış özel çiftliklerdeki ürünleri kaydedebiliyoruz. Küçük çaptaki domates, mısır ve sebze ürünleri peşinden koşturmamızı gerektirmeden sürüyor. Bu türden ürünler de çok pahalı fakat yine de bulunuyor.

Gıda açığı, Nikaragua halkının açlık çektiğinin ileri sürülebileceği boyutlarda değildir. Fakat fiyatlar ve gelirler arasında inanılmaz bir dengesizlik vardır; halk çok az kazanıyor fakat pazara sunulan mallar çok pahalı. Nasıl olduğunu bilmiyorum ama halkımız, galiba çok iyi örgütlenmiş bir küçük aile üretimi ve yüksek bir aile dayanışması ile gereksindikleri malları edinmeyi becerebiliyorlar. İçişleri Bakanlığı'ndaki bir asker topu topu 35 bin kordoba kazanır ve ailesi de açlıktan ölmüyor, nasıl yaptıklarını bilemiyorum. Dolayısıyla, örneğin, yüzbashi Maria de Lourdes Castro'ya "sağ kalmayı nasıl sağlıyorsunuz?" diye sorduğumda, kadıncağız "babamın yardımıyla" yanıtını verdi. Bu yolla birşeyler öğrenebildim. Fakat, yaşamı sürdürmenin bir başka yolunun hırsızlık olduğunu da biliyorum. Dairelerden tuvalet kağıtları, ya da okul defteri olarak kullanmak üzere düz kağıt,

hatta satmak için kalem ve başka büro malzemelerinin eksildiğini biliyorum. Bu yolla bazan hatırı sayılır bir gelir de elde ediyorlar. Gerçek, zorluklar ve protestolar ortasında belli bir dağılımın gerçekleştiği ve süregeldiğidir.

Birleşik Devletler'deki ilerıcilere ne söylemek istersiniz? Nikaragua için ne yapabilirler?

Bence açlık grevine başlamalılar. Kuzey Amerika'lılar ancak sansasyonlar düzleminde yaşadıkları için sadece bu türden dramatik gelişmelerle vicdanlarını harekete geçirebiliyorlar, Vietnam savaşı gazilerinin son açlık grevinde gördüğümüz gibi. Aydınlar bu konuda yazmalılar, fakat buna da hazırlık yapabilmeleri için Nikaragua'ya gelmelidirler. Bununla ilgili olarak hatırlatmam gerekir ki, ülkemize girmek için vize almaları gerekmiyor; gelebilirler ve bizde onları içtenlikle ağırlarız. Gariptir, Kuzey Amerikalılar ülkemizde sevilmede, sayılmakta ve sıcak muamele görmektedirler. ABD bahriyelilerini aynı biçimde karşılamayız. Nasıl bir muamele göreceklerini kestiremem, herhalde pek sıcak olmayacaktır.

Her neyse, Kuzey Amerikalı ilerıcıler Nikaragua hakkında yazmalılar, bilgilenme düzeyini yükseltmelidirler, dayanışma komiteleri oluşturmalı, onları desteklemeli ve Reagan'ın eylemlerini ifşa etmek için Amerikalı pasifist ve Hıristiyan derneklerinin girişimlerini desteklemeli ve teşvik etmelidir. Bazı üyelerinin kafalarının son derece karışık olduğunu Kongre'ye yazmak da iyi bir fikir olabilir. Kanımca Kuzey Amerikalılar dünyanın en karışık kafalı insanlarıdır. Dünyanın en çok gazete okuyan, en çok televizyon seyreden, film gören ve radyo dinleyen insanlarıdır. Fakat dünyanın en karışık kafalı insanlarıdır çünkü bizzat bu çok izleme durumunda oldukları kitle iletişim araçları bizim gerçeklerimizi saptıran göz kamaştırıcı bir yalanlar ağını örebilmektedirler. Son kez onlarla konuştuğumda, kendisini ABD Başkanı olarak sunmak gibi ciddi bir iş yapan birisinin, nasıl olup da hiç sinagog bulunmayan ülkemizde bir Yahudi sinagogu yaktığımızı söyleyebildiğini sordum. Ya da ABD Federal Narkotik Polisi'nin aksini söylemesine karşın, nasıl olup da utanmadan halkının gözünün içine baka baka bizlerin uyuşturucu ticareti yaptığımızı ileri sürebilir? Nasıl ve neden bu kadar çok yalan söylenebiliyor? Rastlantı olmamalı. Bunlar, tüm iletişim araçlarından yayılıyor ve düzeltilmeleri engelleniyor. Amaç, Nikaragua'ya karşı bir saldırıyı, ABD halkına kabul edilebilir birşey haline getirebilmek ve bizim caniler olduğumuza onları inandırmaya çalışmaktır. Daha sonraki yalanlamalar da sadece haftanın olayları türünden özet haberlerde geçtiği için hiçbir etkiye sahip olmuyorlar.■

DÜNYAYI HABER TEKELLERİNİN ÇARPIK AYNASINDA SEYREDİYORUZ

İldeniz KURTULAN

ABD ile Sovyetler Birliği arasında Washington'daki 3. zirve sonucunda imzalanan orta menzilli füzeler (INF) anlaşması üzerine, batının basın tekelleri -her olayda olduğu gibi- konuyu çarpıtmaya başladılar. Şöyle:

"...INF anlaşması kötü bir anlaşma değildir, ama bazı riskleri de beraberinde getirir. Olaylar Batı'nın umduğu gibi gelişmeyebilir. Eğer Batı kamuoyu artık Sovyetler Birliği'nin bir düşman olmadığına karar verirse, Gorbaçov fikrini değiştirmeden anlaşmaların çabucak yapılması için baskıları arttırabilir..."

Şimdi soruyorum: Neden Haber ajansları tekelleri hep soğuk harbi körüklerler? Neden gazeteler, dergiler, radyolar ve televizyonlar, yani tüm iletişim araçlarımız barıştan yana değililer? Neden dünyayı Haber tekellerinin çarpık aynasında seyrediyoruz?

Batıda üretilip, Asya, Afrika ve Latin Amerika'ya sevk edilen haber miktarı, bu ülkelerden Batı'ya giden haberlerden yüz kez daha fazladır. Tüm dünyada bir buçuk-iki milyar kadar radyo alıcısı, sekizyüz bin-bir milyon kadar televizyon ve bunları besleyen elli bin radyo vericisi ve iki yüz kadar büyük basın ajansının var olduğu sanılır.

Kaç gazete, dergi ve magazin olabileceğini siz düşünün.

Ve bu iletişim araçlarının yaydıkları haberlere, milyonlarca insan, suya, ekmeğe ve özgürlüğe duydukları gereksinim gibi bakırlar. Öyleyse bu haber-

ler gerçek olmalı, yapıcı ve umut verici olmalı, kısacası barıştan yana olmalı.

Bilindiği gibi tüm dünyanın haber yayım organlarının % 80'i Washington, Londra ve Paris'te yerleşmiş olan, Associated Press, United Press International, Reuters ve FrancePresse'ten oluşur. Yine dünyanın değişik ülkelerinde, bir milyondan fazla haber meraklısı, 1.500 gazete ve 700 yayım istasyonları, yayınladıkları haberleri, yalnız Associated Press kaynağından beslenirler. Ardında UPI var; 100 ülkede günde 8.000 makalede 15 milyon laf üretir... sonra Reuter, 160 ülkeye, 6 dilde 2 milyon kelimelik yayın yapar. France Presse'in kapasitesi 4 milyon kelimeliktir.

Hala gelişmekte olan hiç bir ülkede, batıdaki benzerleriyle boy ölçüşebilecek büyüklükte haber ajansı yoktur.

Sonuçta, dört batılı haber ajansının bütün dünya haberleşmesini elinde tuttuğunu görüyoruz. Bu demektir ki gelişmekte olan ülkelerin insanları, dünyada olup biteni bu dört haberci tekelinden öğrenmeğe zorunludur ve dünya görüşlerini de ona göre ayarlaması gerekir. Bu yüzden dünyanın en uçtaki bir "doğulu" sorunlarına bir "batılı" gibi çözüm aramaya yeltenir.

Bir de madalyonun tersi var. O da şöyle, ABD'ye ulaşan istihbaratın % 80'i bu ülkenin mikrofonlarına okunmadan, rotatiflerine girmeden çoğunlukla gerisin geri çevrilmektedir. Bunca haberdan sadece bir küçük kesimi seçilir, süzgeçten geçirilir, gereken politik renge boyanır, sonra yerli, yersiz kullanılır. Bu yöntem iki sonuç doğurur. Biri, dinleyici ve okur "sağ" lıklı bir yolda beyin yıkamasına uğrar. İkincisi de, bağımlı basın giderek güdümlü basın biçimini alır.

İlginçtir, ülkesinde olup biteni öğrenmek için herhangi bir ülkenin yurttaşlarının, ta ABD'den gelecek olan adapte haberlere inanmayacakları tabidir, ama bunu Basın Tekelleri babaları bilmezler. Bilmezler ve yöntemlerini aynen sürdürürler.

CIA nin eski yöneticilerinden William Golby'nin açık ifadesine göre:

"...ülke ve insanlarını tek yanlı haberlerle beslemek, onları yönetmek için kolaylık sağlar."

Haber tekelleri de bu kuramı yerine getirmek isterler.

Bir de haber seçimine göz atalım. Sansas-

yon, cinayet ve tecavüz haberleri öncelik hakkına haizdir. Ama bir halk kitlesinin direniş girişimi, zulme, sömürüye ve işkenceye başkaldırış eylemi, daha iyi bir dünya, daha mutlu bir yaşam için girişim olayının haberi ya hasıraltı edilir ya da çarpıtılarak çığırından çıkarılır ve önemi yitirilir. Nitekim vaktiyle Orta Afrika İmparatorluğu Kralı'nın iki haftalık taç giyme merasimini ballandırarak anlatan haber tekelleri,

Afrika'daki açlık felaketini on yıllarca dünya insanının bilgisi dışında tuttular.

Açıkçası basın tekelleri soğuk savaşın birer etkin silahşördürler. Bunun en belirgin delili tekellerin Helsinki Konferansı'nın nihai bildirgesinin kimi ülkelerde, yayını reddetmeleri ve sonuçta böylesi yaşamsal değer taşıyan bölgeyi sistematik bir şekilde unutulmaya bırakmaları-

dir. Sovyetler Birliği kadar geniş ve kalabalık bir ülke düşünün ki hiç bir zaman tek bir olayı, eğer ülke aleyhinde değilse tekellerin bültenlerine girmez. Yeryüzünün yüz milyonlarca insanının yaşamını, gelişmesini, insan ilişkilerini hiçe sayan basın tekellerinin, bu bağlamda tek yaptığı Sovyet insanını komşu ülke insanlarına ürkütücü ve Sovyet güvenlik gücünü de istilacı göstermesidir. Yeri gelmişken anımsatmakta yarar var, tekellerin repertuarında en başta gelen metalden birisi de NATO Karargahı istekleri paralelinde çok sesli gürültülü propaganda kampanyaları yaratmaktır. Yani "Sovyet Askeri Tehdidi"ni sıcak tutma işi.

Yazımın sonunda, Unesco'nun haber tekellerince yayımlanmayan bir deklarasyonundan söz etmek isterim. Unesco'nun Genel Kurul Konferansı'nın 20. oturumunda, "dünyada barışı yaygınlaştırma, insan haklarını savunma, ırk ayrımına karşı çıkılması ve savaşı önleme çabalarını güçlendirme için uluslar arası işbirliği kararı" alındı. Deklarasyona imza atanlar aynı zamanda ülkelerinde ırkçı ve militarist propagandalar yapılmasını öneriyordı. Bu basit bir deklarasyondur, ne bir pakttı, ne de bir sözleşme. Zaten batılı ülkeler de izole edilmemeleri için imzalamışlardı belgeyi. Ama tekeller haberi yayınlamadılar. Ne olur ne olmaz diye.

Deklarasyondan bir cümle aktaracağım:

"Konuşma özgürlüğü yadsınmaz bir haktır, eğer barıştan ve insansal gelişmeden söz ediyorsa..."■

SSCB'DE NEDEN YALNIZ BİR PARTİ VAR?

Gennady KOPYAKOV*

Pek çok batılı sovyetolog ve siyasal bilimci, Sovyet siyasal sisteminin demokratik niteliğini sorgulamaya girişirken, Sovyetler Birliği'ndeki tek parti sistemine atıfta bulur. Onlara göre bu, iktidarın gaspedilmesi ve komünistlerin diktatörlüğüne giden yoldaki bütün muhalefet güçlerinin bastırılması anlamına gelmektedir.

Gerçeklere bakalım.

TARİHSEL GERİ PLAN

Sovyet ülkesindeki

sınıf mücadelesinin gelişimi gerçekten, bir tek parti sisteminin kurulmasına yol açmıştır. Ama komünistler hiç bir zaman bunu zorunlu bir koşul olarak görmemişlerdir. Bunun da ötesinde, Bolşevik Parti (şimdi SBKP) bir sosyalist devlet kurarken, muzaffer proletarya partisi olarak kendi programını tanımlamaları koşuluyla, bütün demokratik güçlerle işbirliği yapmaya hazırды. Yoksa, elbette, bu güçler proletarya iktidarı ile çatışmaya düşeceklerdi. Bolşeviklerin ısrarlı oldukları tek koşul Lenin'in sözleri ile, "bütün ülkede aşağıdan yukarıya Sovyetlerin bölünmemiş iktidarı" idi. (1) Lenin'in başkanlığındaki ilk sovyet hükümetinde yedi sandalye, köylüleri temsil eden Sol Sosyalist Devrimcilerdeydi. İki sovyet kongresi arasında ülkedeki otoritenin en yüksek organı olan Bütün Rusya Merkezi Yürütme Komitesinde (BRMYK), oldukça uzun bir süre, pek çok parti temsil edilmişti. Böylece, proleter devrimin zaferini ilan eden Bütün Rusya Sovyetleri İkinci Kongresinde (Ekim 1917) seçilen BRMYK'da 62 Bolşevik, 29 Sol Sosyalist Devrimci, 6 Enternasyonalist Menşevik ve öteki bazı partilerin temsilcileri vardı. Bütün Rusya Sovyetleri Üçüncü Kongresi ise (Ocak 1918) BRMYK'ya 160 Bolşevik, 125 Sol Sos-

(*) Kopyakov uluslararası ilişkiler alanında uzmanlaşmış bir Sovyet gazetecisidir.

(1) V.I.Lenin, Toplu Eserler (İngilizce), c.24, s.99.

Sosyalizmde çok partinin ötesinde çoğulculuk" gereğinden sık sık söz edilir oldu. Yılmaz "reel sosyalizm" karşıtlarının yanına, bir zamanların olağanüstü ortadoks çizgileri de katıldılar. Sosyalizm: Teori ve Pratik dergisinin Eylül 1987 tarih ve 6 sayılı Ek'inde bir Sovyet gazetesinin SSCB'de tek partinin nasıl ortaya çıktığını, bazı tarihsel olayları hatırlatarak ele alan bir yazısı çıktı. Kapsamlı ve derin çözümlere girmemekle birlikte yalın bir dille bazı vurgulamalar yapan bu yazıyı, okurlarımızın bilgisine sunmakta yarar gördük. Çeviri, M.Odman'ın.

yalist Devrimci, 14 Sağ Kanat Sosyalist Devrimci ve Maximalist, 2 Menşevik seçti. Kongrelerde çok güçlü bir çoğunluk elde eden Bolşevikler tartışma götürmez bir şekilde bir tek parti kabinesi kurmaya hak kazandılar. Bununla birlikte, yine de, ikinci büyük delege grubunu oluşturan, Sol Sosyalist Devrimcilere de yeni hükümette sandalye verdiler.

Öte yandan, Bolşevikler, Menşeviklerle işbirliğine de karşı çıkmıyor-

lardı. Yukarıda değinildiği gibi, Bütün Rusya Sovyetleri İkinci Kongresinde zaten mutlak çoğunluğa sahip olan Bolşevikler öteki partilerle işbirliği yapmak amacıyla, son ana kadar tekerlerine çomak sokmaya çabalayan Menşevik Dan'ın çıkışlarına itiraz etmediler. Menşevik parti şu ikileme karşı karşıya kaldı: Ya sosyalist devrimi gerçekleştirmiş olan kitleleri desteklemek ve Bolşeviklerle işbirliği yapmak, ya da burjuvazi ile bir sınıfsal ittifak kurmak. Onlar ikincisini seçtiler. Sağ kanat sosyalist devrimcilerle birlikte Bolşeviklerin Sovyetlerdeki iktidardan çekilmelerini talep ettiler. Bu burjuva diktatörlüğüne geri çekilme idi. Bolşevik Parti bu talepleri reddetti ve kapita-listlerin çıkarlarını savunanlarla bir hükümet kurma-yacağı keskin bir dille açıkladı. Azınlıkta kalan Menşeviklerle sağ kanat sosyalist devrimciler (toplam 649 delegenin yaklaşık 50 kadarı), çekilmeleri ile kongrede bir çatlak ortaya çıkacağını umarak, boy-kota başvurdular.

Kısa bir süre sonra da Anavatanın ve Devrimin Selameti Komitesi adıyla, anti-sovyet bir karşı devrim cephesi kurdular. İç savaş (1918-1920) boyunca ve ondan sonra, Menşevikler, burjuvaziyle birlik halinde ve Amerikan, İngiliz ve öteki ülke elçilikleri kanalıyla emperyalistlerin desteğini sağlayarak genç Sovyet Cumhuriyetine yönelik karşı devrimci fesat

hareketlerini yönettiler.

Menşeviklerin kongreden çekilmesi, planladıkları amacı gerçekleştirmedi. Kongrede kalan Sol Sosyalist Devrimciler, Menşevik platformu desteklemediler ve Sovyet iktidarını tanıdılar. Tarım sorununu konusunda öteki uzlaşmacı partilerden daha radikal önlemler önerdiler. Sol sosyalist devrimciler hükümete girmiş olmakla birlikte, Bolşevikler, onların geçici ve kaypak bir müttefik olduklarını anlıyorlardı. Nitekim, kısa bir sürede haklı oldukları kanıtlandı: Mart 1918'de Sol Sosyalist Devrimciler koalisyon hükümetinden çekildiler ve yazın Moskova'da silahlı bir ayaklanma düzenlediler. Böylece kendilerini hükümetin ve Sovyetlerin dışına atmış oldular.

Menşeviklerin, Bolşeviklerle işbirliğini reddetkten sonra bile, öteki muhalefet partileri gibi, siyasal eylem yapmalarına izin veriliyordu. Merkezi ve yerel parti komiteleri yasal olarak çalışıyorlardı; gazetelerini yayımlıyorlar, konferans ve toplantılarını yapıyorlardı. O dönemi hatırlarken Menşevik Dan şöyle yazıyordu: "Moskova'da Merkez Komitesi'nin (Menşeviklerinki-ed.) bir klüple resmi binası vardı. Parti adına kongreler toplantılar ve gösteriler düzenlerdik..." Tartışmalar sırasında neler

Pek övünülen burjuva çoğulculuğu, kapitalizmdeki sınıfsal çıkarların nesnel çokluğunun siyasete yansımından başka bir şey değildir. Bu hiçbir biçimde sosyalizme yapay olarak sokulması gereken bir nimet olamaz.

önerdikleri, Menşevik gazetesi *Novy Luch*'un 24 Mart 1918 tarihli sayısından yapılan şu alıntıda açıkça görülüyor: "Üretim kapitalist örgütlenmesine geri dönmeliyiz" diye yazıyordu Menşevik Shvarts. "Sanayi işletmelerinin işçi komiteleri ve sendikalar tarafından yönetilmesi uygulamasını ortadan kaldırmalıyız. Fabrika ve tesisleri yeniden sahipleri yönetmelidir." Bizce, batıda, Bolşeviklerin muhalefeti bastırıldığını ileri sürenlere inandırıcı bir yanıt bu.

Ülkede çok parti sisteminin sona ermesi, sınıf mücadelesinin mantıksal bir sonucuydu. Sınıf mücadelesi iç savaşa dönüşmüş ve bütün siyasal güçleri bir alternatifle karşı karşıya bırakmıştı: Ya burjuvaziye karşı emekçi halktan, ya da halka karşı burjuvaziden yana olmak. Bütün küçük-burjuva partileri, kimileri hemen, kimileri de Sol Sosyalist Devrimciler gibi bazı yalpalamalardan sonra, karşı-devrimci kampa katıldılar. Halkın güvenini yitirince de, toplumsal temellerinden yoksun kaldılar ve siyaset sahnesini terk ettiler. Mart 1923'de Moskova'da toplanan es-er (sosyalist devrimciler) kongresi, partinin tümüyle dağıtıldığını kayıtlara geçirdi ve eski üyelerini Bolşevik Partiye katılmaya çağırdı. Bolşevik Parti, emekçi halkın iradesini yansıtan tek parti olarak kabul edildi. Aynı zamanda, ülkenin değişik

bölgelerinde, Menşevik Partiyi feshetmek üzere inisiyatif alan gruplar oluşturuldu. 1924 yılının ortalarında en büyük Menşevik örgütleri dağıtıldı. Bu yolla, Sosyalist Devrimci Parti 1923'te, Menşevik Parti de 1924'te ortadan kalktı. Bunlar, Rus Komünist Partisi'ni (Bolşevikler) ülkedeki yaşayabilir tek siyasal güç olarak kabul ettiler. Tarihsel olayların gelişimi, ülkenin kaderinde bütün sorumluluğu komünistlerin omuzlarına yükledi. Kitleler kendi savunucusu olarak gördükleri için Bolşevikleri izlediler. Bu, Lenin'in, "nüfusun büyük kitlesine öncülük edebilen sınıfın, tarihsel olarak, zafere ulaşması gerekir." (2) tezini doğruluyordu.

DEMOKRASİ PARTİ SAYISINA MI BAĞLIDIR ?

Tek parti sistemi, sosyalist toplumun doğasında olan bir şey değildir. Söz gelimi, sosyalist ülkeleri ele alalım. Bu ülkelerin her biri, yeni toplumu özgül ulusal koşullarda kuruyor. Bulgaristan, Alman Demokratik Cumhuriyeti, Polonya ve Çekoslovakya'da birçok parti var. Buna karşılık, Yugoslavya, Moğolistan, Romanya ve Macaristan'da bir tek parti sistemi söz konusu.

Demek ki, sosyalist ülkelerdeki tek parti sistemi tarihsel olarak gelişmiş; ve zorla empoze edilmiyor. Somut tarihsel gelişmenin seyri içinde evrim gösteren bu sistemin toplumsal gerçekliğin içinde sağlam kökleri var. Sosyalist tek parti sistemi sosyalizme geçiş döneminde, mülkiyetin niteliğinde ve bütün toplumsal ilişkilerde, nüfusun toplumsal yapısında ve kamu bilincinde ortaya çıkan derin değişikliklere bağlı olarak gelişiyor.

Başka bir deyişle, işçi sınıfı ve müttefiklerinin iktidarının siyasal biçimleri farklı olabiliyor; ama özünde bu iktidarlar her yerde sosyalist oluyor. Üretim araçları ile emek araçlarının ve ürünlerinin ortak mülkiyet ve kullanımına dayanan bir siyasal sistem bu; sahici bir demokrasinin de derinlerdeki temeli oluyor.

Bununla birlikte, sovyet siyasal sistemi, görüşlerin çarpışmasını ve bütün toplumsal güçlerin siyasal temsilini de dışarda bırakmaz. Sovyet toplumunda bütün sınıflar ile toplumsal ve mesleki grupların, geniş kitlelerin çıkarlarını savunan sendikalar, kır emekçilerinin görüşlerini yansıtan Kollektif Çiftlikler Birlik Konseyi gibi temsilci organlarının yanı sıra gençlik, yaratıcı işçiler ve benzerleri ile ilgili örgütleri de vardır. Bütün bunlar kendi basın or-

(2) Aynı kaynak, c.30, s.177:

ganlarına ve kendi tutum ve görüşlerini sergileyecekleri yollara sahiptirler.(...)

Sosyalizmin siyasal sistemi, ister tek partili ister çok partili olsun, burjuva demokrasisinin çoğulcu sistemlerinden temelli olarak farklıdır. Sosyalizmde sınıfsal ve toplumsal katmanlar arasında uzlaşmaz gelişmeler yoktur. Bu, sosyalizmin siyasal sisteminin demokratik niteliğini belirlemektedir.

Günümüzün kapitalist toplumu ise tam tersine, birbirinden çok farklı hatta uzlaşmaz çıkarları olan sınıflara ve toplumsal katmanlara bölünmüştür. Gerçekten de, tekelcilerin ve orta burjuvazinin çıkarlarından yana olan bir burjuva partisi, siyasal alanda neden işçi sınıfının ya da küçük köylülerin

***"Siyasal güçlerin özgürce oyunu",
parti içi yarışma gibi yanılışmaları, emekçi halkın siyasal karar almada söz sahibi olabildiği yanılışmasını yaratıyor.***

çıkartmalarını savunsun? Kapitalist toplumu karakterize eden, büyüyen siyasal istikrarsızlık ve keskin sınıf mücadelesidir; çünkü, türdeş olmayan bir toplumdur bu ve toplumsal farklılaşması da sürüp gitmektedir.

Burjuva partilerinin "sınıflarüstü", "ulusal çıkarlar"a hizmet ettiği efsanesi de, siyasal deneylerle, uzun zamandır gözden düşmüş bulunmaktadır. Siyasal deneyler, özel konularda farklılaşmakla birlikte, burjuva partilerinin kapitalizmin çıkarlarını koruduğunu gösteriyor. Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki çoğulculuk, iki ya da üç partinin, tekelci sermayenin egemenliğini etkilemeyen bir yer değiştirmesi anlamına geliyor. Karl Marx "öligarşinin iktidarı hep aynı ellerde tutarak değil, zaman zaman, aynı anda öteki ele almak için bir eldeki iktidardan feragat ederek kendisini sürdürdüğünü" göstermişti.

Bütün bu hileler, "siyasal güçlerin özgürce oyunu", parti içi yarışma gibi yanılışmaları, emekçi halkın siyasal karar almada söz sahibi olabildiği yanılışmasını yaratıyor.

İktidardaki burjuva partilerinin sırayla değiştirilmesi, kapitalist ülkelerde bugünün pratiği ile de kanıtlandığı gibi, mülk sahibi sınıf ve katmanların değişmez biçimde egemen olduğu parlamentoların toplumsal bileşimini pek az etkiliyor. Parlamento ya da başkanlık seçimleri git gide daha çok bir formaliteye dönüşüyor ve seçmenleri düş kırıklığına uğrattıyor. Örneğin, ABD'de, oy verme hakkına sahip olanların ancak yarısı başkanlık seçimlerinde oy kullanıyor.

İktidardaki burjuva partilerinin sırayla değişmesi, büyük iş çevrelerinin finanse ettiği bu yön-

tem, devlet aygıtını kapitalist tekelere bağımlı kılmaya yarıyor. Kısacası, her zaman kazandıran bir lotarya bu.

Burjuva çok parti sistemini demokrasinin eşanlamı, burjuva iktidarının geniş toplumsal temelini kanıtı olarak sunma girişimleri, kitlelerin aldatılmasını gerektirir. Tarih şunu gösteriyor: Sorun partilerin sayısı değil, bu partilerin kimlerin çıkarlarını savundukları ve ulusal zenginliğin, üretim araçlarının ve siyasal iktidarın kimlerin ellerinde bulunduğu.

Pek övünülen burjuva çoğulculuğu, kapitalizmdeki sınıfsal çıkarların nesnel çokluğunun siyasete yansımından başka bir şey değildir. Bu hiçbir biçimde sosyalizme yapay olarak sokulması gereken bir nimet olamaz. Farklı ülkelerdeki burjuva partileri, "bütün halkın iradesi"nin temsilcileri gibi görünmekte neden başarısızlığa uğruyorlar? Buradaki başlıca neden, politikalarının sadece nüfusun bir bölümünün, üstelik de, en zengin bölümünün görüşlerini yansıtmasıdır.

Bazı burjuva ideologları, tek parti sisteminin "görüşlerin tekelleşmesine" yol açtığını, "siyasal polemiklerin alanını daralttığını" ileri sürüyorlar. Bu iddiaya ne diyebiliriz? Herhangi bir Sovyet gazetesini ya da dergisini açın, bir radyo yayını dinleyin ya da televizyonu seyredin, yeter, Sovyet halkının düşüncelerinin muazzam çeşitliliğini ve SSCB'de yeni toplumun kuruluşunun özel yanları konusunda yapılan siyasal tartışmaların ne kadar geniş alanları kapsadığını göreceksiniz. Komünistler, sosyalist demokrasinin farklı görüş açılarının ortak bir paydaya indirildiği katı bir şema olarak sunulması gerektiğine kesinlikle inanmıyorlar. Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkelerdeki siyasal hareket, toplumsal ve ekonomik yapılaşmanın sorunları üzerine geniş bir görüş alışverişi ve kamuya açık tartışmalarla belirginleşiyor. Emekçi halkın herhangi bir konuda açık açık konuşmasını mümkün kılan bu tartışmalar, ortaya çıkan sorunların açıklığa kavuşturulmasına yardımcı oluyor, doğru çözümlerin güvencesini veriyor ve devlet ile kamu örgütlerinin faaliyetlerinde en büyük açıklığı sağlıyor. Sosyalizme hiç de sempati beslemeyen Batı basın yayın organları bile SSCB'de sorunların açık ve samimi olarak tartışıldığını gözle görülür biçimde kabul etmek zorunda kalıyorlar. Bu, Partide Lenin'in zamanında yürürlükte olan canlı, yapıcı tartışma ruhunu sürdürme isteğinin kanıtıdır.

Özetlenecek olursa, demokrasinin genişliği ve bir toplumsal sistemin etkenliği, partilerin sayısına bağlı değildir. Belirleyici olan partilerin kimin çıkarlarına hizmet ettikleri, hangi hedeflere yöneldikleridir. ■

ÇİÇEKLİ EVİN NETAMELİ KİRACILARI

Zihni ANADOL

Akşam Hüsamettin Dinç ile handaki odamıza vardığımızda herkesi tam hızla çalışır bulduk. Tezgahın birinde Halil Usta üç kalfasıyla habire çekiç sallıyor, masanın üstü falçata, çiriş, iplik, çivi, balmumu, tiğ ve diğer avadanlıklarla dolup taşıyordu. Sürekli inip kalkan kolların hisimla ayakkabılara inen tok çekiç sesleri... Çıplak vucutlardan yayılan ter kokuları, köseleleri tavlama için yakılan ispirotolu pamukların mavî alevleri... "Kolay gelsin" diye bağırдық. Kimse başını işinden kaldırıp "hoş geldiniz" demeye vakit bulamadı. Kiminin ağzında bir avuç çivi, alıp alıp kunduraya çakıyor, sonra onu yanındakine uzatıp noksanını tamamlıyor, o da öbürüne verip akıl almaz baş döndürücü bir hızla elden ele dolaşan ayakkabılar nihayet tamamlanmış oluyordu. Bunların yarın mağazalara yetişmesi lazımdı, bu nedenle gece gündüz hiç durmamacasına çalışıyor, herkes evine ancak gün ışıırken varabiliyordu. Onlar çocuklarını oynayıp gülerken aylarca göremez, ancak uyurlarken duru tatlı gözlerini öpmeye vakit bulabilirlerdi. İş varken çalışmalıydılar, zira patlıcan mevsiminde temelli işsiz kalacaklardı.

Uzun boylu, çakır gözlü Halil Usta, elindeki tığı zarif kadın ayakkabısının üstüne batırırken yeni görmüş gibi şöyle hafiften gülüp çok bilmiş bir edayla "Oo, hoş geldiniz ahbaplar" diye ancak yanıt verebildi. Anlaşılıyordu ki, artık burada bizim için yatıp uyuyacak vaziyet yoktu. Bu, bile bile zehirle-nip ölmek, intihar etmek demektir. Onların işlerini bitirmeleri için sokağa çıktık; bir kahveye girip oturduk. Son müşteriler çıkıncaya kadar orada kaldık ve tekrar dönüp handaki yerimize geldik. İşler azalacağına daha hızlı bir tempoyla sürüp gidiyordu. Güya bizim arkadaşlardan olan patron Halil Usta, evine gitmiş, gece yarısı çoktan ikinci güne devrolmuştu. Yani bizim de işimize gitmemiz gerekiyordu:

-Çocuklar bu kadar çalışmak yetmez mi artık? Görüyorsunuz bizde yorgunuz, bizim de yatıp er-ken kalkmamız lazım, dedik. "Olmaz" dedi çekik gözlü, tatarımsı ustalardan birisi "Patron bu işlerin bu gece bitmesi için bize sıkı tembihte bulundu. Eğer bunlar tamamlanmazsa, patron bizi işten atar. O zaman biz ne yaparız?"

Hadi siz cevap verin bakalım?"

Bu haklı söze ne diyebilirdik? Ama burdan başka yatacak bir yerimiz de yoktu. Her ikimiz de hapisten yeni çıkmış; çocuklarımızı, ailemizi getirtememiştik. Bu han odasına, eğreti olarak, sempatizan bildiğimiz Halil tarafından gene onun ısrarıyla getirilmişti kendimize sığınacak bir yer buluncaya kadar. Bu yönden biraz sertçe konuşmak zorunda kaldık; fazla tartışmaya gerek kalmadan da ranzamıza çıkıp, yorgunluktan bitmiş, yatağımıza seriliverdik. Ne ki, bu boğucu havanın içinde yatıp uyuma olanağı kalmamıştı; sabahlara kadar dumanlar içinde kıvrandık durduk.

İkinci akşam yatmaya geldiğimizde aynı durum sürüp gidiyordu. Dün akşamki tartışmamızı işçiler Halil Usta'ya anlatmışlar. Asık suratla bizi karşılayan patron: "Ben sizi buraya lütfen aldım. Burası benim işyerimdir, sizin oteliniz değil. Hemen pılı pırtıyı toplayıp kendinize bir yer bulun" dedi. Onun bu sözüne donup kaldık. Ama gene de ona bir şey diyemiyorduk. O da haklıydı, ama bize neden arkadaş görünüp, dünya kadar masraf ettirip bu ranzayı yaptırmıştı? Biz de hiç değilse kendimize münasip sığınacak bir yer bulurduk!

Fazla tartışmaya gerek görmeden yatak yorğanımızı dürüp büküp bağladık; Kocamustafapaşa'ya yollandık. Kırkdört tutuklamalarından arkadaşımız tamircilik yapan Memet Elmas'a durumu anlattığımızda, çok üzüldü. Kendisi yürekten davasına inanmış, aynı sallardan arkadaşımızdı. Bizi yanındaki dükkan komşusu bir komisyoncuya götürdü. Komisyoncu da önümüze geçip aşınıp kararmış tahta kapılı bir evin bahçe kapısını açarak içeriye buyur etti. Bahçe çiçeklerle süslenmiş, ağaçlarla yemyeşil bir cennet parçası gibi gülerек karşıladı bizi. İçimize derin bir ferahlık doldu. Fesleğenlerin, ateş güllerinin, karanfillerin, boru çiçeklerinin, mercanların kokuları bir dost yüzüyle merhaba dedi bize... Bu güzellikler arasında doyumsuz bir sarhoşluğun arasında buluvermiştik kendimizi... Ahşap evin önünde aşınmış taşlarla çevrili, yamru yumru bir kova ipe bağlanmış düşünüp duruyor, dost gözlerle "hoş geldiniz" diyordu adeta... Birden taa çocukluğuma alıp götürürdü bu binbir giz saklayan manzara. Büyük geniş odalarında cümbür cemaat akşam yemek-

leri yediğimiz evimize... Anam, babam kardeşlerim. Teker teker gözlerimin önünde...

Mantarlaşmaya yüz tutmuş pencere kenarlarındaki saksılardan fıskıran renk renk, diri, canlı çiçekleri gözlerimle okşarken Hüsamettin Dinç Usta beni uyardı: "Yürüyelim, bir de evin içini görelim. Bu ev benim hoşuma gitti, tıpkı Soma'daki evimize benziyor" dedi, gözlerinden mutluluk taşarak. Ev çiçekler arasında kaybolmuş küçücük masal bahçelerinin doyumuz gözlemleri arasındaki eviydi sanki onun da.

Gıcırdayan üç beş basamağı çıkınca bize odamızı gösterdi komisyoncu. Alçak tavanlı, aşınmış küçücük pencerelerden görünen yemyeşil, ufacak bir bahçe, evi kolları arasına almış, sarmış, sarmalamış, koynunda saklayıvermişti. Aylardan beri karanlıklara bürünmüş içimiz birden ışıyiverdi. Gidip yatak yorganımızı handan alıp getirdik. Bir aylık peşin kirayı ev sahibi, başörtülü, sevecen yüzlü kadına verdik. Pılıpırtımızı güzelce evimize yerleştirdik. Bir sıkıntıdan, bir dertten daha kurtulmuştur. İkinci gün, işten eve döndüğümüzde keyfimize diyecek yoktu. Mavi gözlü, iri kıyım arkadaşım, kırk keçili kürt gibi sedire kurulmuş, karşılıklı sigaralarımızı tellendiriyorduk. Is-pirto ocağı, cezvem her zaman yanımda. Sümbül efendi camisinden akşam ezanları yayılıyor odamıza. Tanrısal bir sukunetin içinde, fakir, ahşap evlerden yayılıp gelen bu sesler arasında kahvemizi yudum-larken aşağı kattan bir takım tatsız gürültüler gel-meye başladı:

-Bu yukardaki adamlar kim? Nerden buldu-nuz bunları? Niçin alırken bana haber vermediniz? diye bar bar bağırın, gittikçe yükselen, kulak tırma-layıcı vahşi bir adam sesi. Onun karşısında korkak, sinmiş, azarlanma tedirginliği içinde, titrek sesli, bi-ze evi kiraya veren kadıncağız:

-Alt yanımızdaki dükkanın sahibi Mehmet El-mas Usta tavsiye edip getirdi oğlum. Şu köşedeki Mehmet Usta deyince artık kime sorma gereği var ki? Adamlar uslu, efendiden, terbiyeli, görgülü, na-muslu insanlara benzer.

Kadının ağzından Mehmet Usta lafı çıkar çık-maz herif kurt gibi ulumaya başladı:

-Mehmet Usta'nın kendisi netameli, o da sol-cu. Yakup denen adamı da bulup getirmemiş miydi buraya? Daha nefes alıp vermeden, onu da bir ge-ce emniyetten alıp götürmüşlerdi biryerlere. Adam casus mu, komünist mi, sosyalist mi, her ne boksa, işte Allahın belası o herif yüzünden az mı karakol-larda süründük. Yok kim getirmiş, yok nereden tanı-yormuşum, akrabalığım var mıymış, yok muymuş? Ulan elin pezevenğiyle benim ne alışverişim olur. Ne akrabalığım olur? Nerden tanırım, o cehennem yüzlü herifi, gel de anlat bakalım, o laf anlamaz pe-

zevenk kılıklı adamlara. İki paralık insanların karşı-sında sabahlara kadar el pençe divan dur, sopa ye... Nerdeyse beni de suçlayıp, ellerime kelepceyi takarak komünist diye zindana atacaktı. Anladın mı şimdi Meniet Usta'nın getirdiği netameli kiracı deyyusları. Şimdi bir de onlar için karakollara götü-rülüp falakaya çekilelim, gece yarılarına kadar can-kurtaran yok mu, ümmeti muhammed neredesiniz di-ye feryad edip, naralar atalım... Yok öyle şey, he-men çık yukarıya, derhal buradan defolup gitsin hergeleler bu akşam.

Adamın hışım gibi gürleyen sesi altımızdaki odalardan bulunduğumuz yere tüfek sesi gibi tah-taları delip delip geliyordu. Karşısında korkudan tit-reyen kaynanası değil, bizlerdik sanki. İki paralık keyfimiz kaçmış, ellerimizde doğru dürüst yarısına gelemediğimiz kahve fincanlarını çoktan unutmuş-tuk. Sevencimiz su dökülmüş ateş gibi birden sönu-verdi, yüreklerimizde geleceğe dönük umutlar uçtu gitti. Umud filizleri birer birer bu yabani, bu cahil, bu hoyrat el tarafından kırılıp tek tek ayaklar altında çiğ-nendikçe ürperiyor, kederli gözlerle şaşkın bakışıp duruyorduk...

Ne çabukta alışıvermiştim bu küçük, bu el ka-darcık evimize? Çingiraklı bostan kapısını açar aç-maz yüzüme gülerek, üstüme atılırcasına o arsız o cana yakın, bu dipdiri, mis gibi, insanı yaşama iten bu canlı sarmaşık, yeşil yapraklar arasından el sal-layan karanfiller, orman gibi birbirine sarılmış top top fesleğenler, yediveren gülleri... Kuyu başındaki ke-derli kova... Doğup büyüdüğüm, şimdi özlemle ona koşmak istediğim, çocukluğumun eviydi, bahçesiy-di sanki. Hani nerdeyse oturup hüngür hüngür ağ-layacaktım...

Hüsam sönmüş sigarasını tazeledi, yorgun elleriyle isteksizce kibrite uzandı; açık pencereden ferah yaz akşamlarının ölümsüz esintilerini hüzünle ciğerlerine çekti.

-Eee arkadaş, bu akşamın doyumuz, bitmez tükenmez üç beş saatlik rüyası da, hülyası da son buldu. Şimdi Muhaceret-i Akşam yeniden başlaya-cak. Bakalım nerde son bulacak bizim menzil?

Derken beklediğimiz oldu, içeriye ufana sıkıla yaşlı kadın girdi. Her şeyi duyduğumuz için merak etmemesini, yarın gideceğimizi anlatınca kadın fe-rahladı:

-Ne yapayım evlatlarım, damadımı yola getire-medim, diyerek akşam verdiğimiz bir aylık kirayı sun-durmanın üstüne koydu, yavaşça kapıdan kay-boldu. Merdivenlerden hafif hafif ayak sesleri ge-liyordu.

Gerçekten de Yakup İrgat Usta'yı 1951 yılında, yani bizden bir iki ay önce buradan alıp götür-müşler, TKP'ye üye olmak savıyla tutuklamışlardı. ■

GEÇMİŞİN DEĞERLENDİRİLMESİNDE NETLİK İHTİYACI

Can Ali TAMER

Son günlerde 1961-1971 arası sol hareketinin durumuyla ilgili çeşitli değerlendirmeler yayımlanmaya başlandı. Bu değerlendirmeler birbirine yakın olsa bile, nüanslar da gösteriyor. Özde farklılıklar olmadığı sürece bu değerlendirmelerin çeşitliliğini hoşgörüyü karşılamak ve geçmişin değerlendirilmesinde netleşmeye doğru yönelmek gerekiyor.

1961-1971 yılları arasındaki sola baktığımızda, en kalın çizgileriyle popülist ve radikal kesim arasında temel bir ayrılık görüyoruz. Bu dönemde ki popülist kesimin temsilcisi olarak Aybar'ın isminden söz edebiliriz. Anafor akımları dışta bırakarak belirtmek gerekirse, radikal kesim de kendi içinde Türkiye İşçi Partililer ve Demokratik Devrimciler olmak üzere iki temel kümeye ayrılmıştır. Doğaldır ki, Türkiye İşçi Partililer derken, Aybar grubunun dışındaki partilileri kastediyorum. Bu arada Demokratik Devrimciler esas olarak parti dışında vücut buldukları ve hiçbir zaman parti içinde etkili olamadıkları için onları da parti dışında kabul ediyorum. Belirttiğimiz anlamdaki Türkiye İşçi Partisinin yönlendiriciliğini Boran ve Aren yapıyorlardı. Hatta Boran'ın ideolojik alanda çok daha etkili olduğu açıktı. Demokratik Devrimcilerin temsilcisi ise Mihri Belli'ydı. Demokratik Devrimci alanda Hikmet Kıvılcımlı atak yaptığında 1971'e gelmişti. Mahir Çayan'ın görüşlerini ise son dönem demokratik devrim görüşlerinin mantıksal doğal sonuna götürülmesi olarak kabul etmek gerekiyor. Bu bakımdan Çayan'ın görüşleri Belli'nin görüşlerinden özde farklı görüşler değildi. Doğu Perinçek, Halil Berktaş ise o dönemin en fantastik nazariyelerini savunuyorlardı. Bu açıdan Mihri Belli'yi Demokratik Devrim görüşünün önderi olarak kabul etmek yanlış olmaz. Aslında söz konusu dönemin ayrılıklarını bir Aybar-Boran-Belli ayrılığı olarak somutlaştırmak da mümkün.

Şüphesiz ayrılık sonucu ortaya çıkan görüşlerden popülizm, dünyada ki diğer benzerlerinden pek farklı değildi. Ancak, radikal kesim arasındaki farklılıklar orijinal yanlar taşımıştır. Bu kesimde birçok konuda farklılıklar olmasına karşın, ayrılığı karakterize

eden görüş farklılığı emperyalizmin niteliği konusunda ortaya çıkmıştır. Demokratik Devrimciler göre emperyalizm Türkiye'de açık, şiddete dayalı bir işgal oluşturmaktadır. Bu durumun doğal sonucu olarak da emperyalizm Amerikan askerlerinde, üstlerinde vb. somutlaşmaktadır. Öyleyse yapılması gereken, bu somut hedeflere karşı sıcak mücadele yürütmektir. Bu kesim genellikle işbirlikçi iktidarı emperyalizmin uzantısı olarak kabul etmekle birlikte, işbirlikçilere karşı asıl mücadelenin emperyalizmin ülkedeki somut varlığına karşı mücadeleyle sağlanabileceğini kabul etmiştir. Ve bu bakımdan söz konusu kesim, siyasi iktidarı doğrudan karşısına alan siyasal mücadeleyi geri planda tutmuştur. Bu durum, açık şiddete dayalı emperyalizm görüşünün doğal sonucudur.

Radikal Türkiye İşçi Partisi çizgisi ise dış dinamiklerin abartılmasına karşı çıkıyordu. Bu görüşe göre, Türkiye bir Vietnam değildi. Ve emperyalizm Türkiye'deki varlığını gizli-saklı bir şekilde sürdürüyordu. Bu varlık ancak siyasi iktidarın sınıfsal yapısında görünür, somut, açık-seçik bir hal kazanıyordu. Çünkü emperyalizm Türkiye'deki kapitalizmle hayat buluyordu. Bundan dolayı da emperyalizme karşı mücadele; kapitalizme, dolayısıyla da kapitalist sınıfların siyasi iktidarına, diğer bir deyişle siyasi iktidarın sınıf yapısına karşı mücadelede somutlanıyordu. Bu kesim, saf bir anti-emperyalist mücadelenin varlığını kabul ediyorsa da, esasta emperyalizme karşı mücadeleyi yukarıdaki şekilde algılıyordu.

Şüphesiz bu görüşler, yani Türkiye İşçi Partisi ile Demokratik Devrimciler arasındaki çatışma bu kadar sistematik ifade edilmemişti. Ancak yazılanlardan bir kurgu geliştirince yukarıdaki tasvir ortaya çıkıyordu.

Ertuğrul Kürkçü, o günkü Demokratik Devrimcilerin THKP-C dışında kalan kesimini -bizim yakıştırdığımız deyimle- cuntacı olarak nitelendiriyor. Kürkçü'nün bu nitelendirmesine katılıyoruz. Gün'de Sinan Tuna'nın Demokratik Devrimcilerin cuntacı niteliğini, kendine has deyimlerle ifade ettiğine ina-

niyoruz. Ve her şeyden önce, Demokratik Devrimcilerin cuntacı niteliğinin onların Türkiye'deki emperyalizmin niteliği üzerine görüşleriyle doğal bir bağ oluşturduğunu kabul ediyoruz. Çünkü Demokratik Devrimcilerin emperyalizmle ilgili görüşleri o kadar Türkiye gerçeklerine uzak, o kadar fanteziydi ki, bu görüşlerin kitle desteği bulması mümkün değildi. Bu gibi durumlarda gençliğin desteğinin nitelik ve nicelik olarak sorunun çözümünde nihai katkısı sözkonusu olamazdı. Sonuçta, demokratik devrimci görüşlerin iktidar olabilmesi ancak cuntacılıkla mümkündü. Diğer bir deyişle, demokratik devrimcilerin emperyalizm görüşleri bir nevi otomatik olarak cuntacılığı işlerliğe sokuyordu. Zaten o dönemde Türkiye'de ordu dışında bir kadronun komplosu, saray darbesi söz konusu olamazdı.

27 Mayıs 1960 sonrası, cuntaların oluşması için elverişli bir dönemdi. O dönem de 21 Mayıs, 22 Şubat olayları yaşanmıştı. Ekonomide, sosyal yapıda, sınıflar arası ilişkilerde hızlı değişimler ortaya çıkmıştır. Özellikle küçük burjuva bürokratların altındaki taban hızla kaymaktadır. Asker-sivil aydın kesimle Adalet Partisi arasındaki çekişmeler şiddetlidir. Demirel radyodan da verilen bir demecinde bir askeri müdahaleye karşı 200.000 sivil silahlandırmaktan söz etmektedir... Böyle bir ortam, cuntacılığın yeşermesinin maddi şartlarını yaratmıştır. Bu şartlarla birlikte insanların kişilik özellikleri, sınıfsal konumları yanyana gelince cuntacı tipi oluşmaktadır. Bu tipte, nüve halinde de olsa var olan cuntacılığa yatkın düşünce kırıntılı cuntacı görüşler şeklinde sistemleştirilip geliştirilmektedir. İşte demokratik devrimcilerin emperyalizm görüşleri bu

tür sistemleştirmelerin sonucunda oluşmuştur. Doğaldır ki, emperyalizm görüşleri de onların cuntacı pratiklerini etkilemiştir. Karşılıklı etkileşim sürüp gitmiştir.

Ne var ki, Türkiye'de cuntacılığın objektif şartları erimeye yüz tuttuğunda, özellikle 1970 yıllarında, demokratik devrim çizgisinin yaratıcıları teorileri inkara yöneldiler. Bu hiç de güç olmadı. Çünkü bu görüşler yaşlı liderler tarafından zaten kişiliklerinin ayrılmaz bir parçası olarak değil, bilimsel bir titizlikle değil, cuntacılıklarını haklı kılmak için ifade edilmişti. Kurama hakim olan eskiler, cuntacılık ortamı gerileyince kuramı inkar ettiler. Ama kuramın içinde boy atmuş, yeşermiş, kişilik gelişimi kuramla beraber oluşmuş, yapılanmış gençler, bir anlamda kuramın yapılandığı gençler ise kuramın mantığını doğal sonuna vardırmaya zorunluydular. Çünkü gençler kuramın tam anlamıyla etki alanındaydılar. Eskiler ise kuramla oynaşabiliyorlardı. Cuntacılık temelinde olgunlaştırılan kuram, cunta şartlarının sönüşüyle birlikte fantastik niteliğini açık bir şekilde kusmuştu. Böyle bir fantazinin işçi sınıfı öncülüğünde yürütülmesinin veya herhangi bir kitle desteği sağlamanın imkansızlığı artık anlaşılmaya başlanmıştı. Bu durumda kuramın yarattığı gençler ya kuram mantığını doğal sonuna vardırmak ya da devrimci önderlik nitelikleriyle beraber kişiliklerini de inkar etmek zorundaydılar. Eğer bu durumun gerçekten bir seçenek sunduğu kabul edilirse, genç kesim için bir üçüncü yol söz konusu değildi. Bu noktada bir genç kesim birinci yolu seçti. Diğer bir kısım genç ise THKP-C ile kuramın mantığını doğal sonucuna vardırdı.■

TEKİN YAYINLARI

Sovyetler Birliği'nde Sosyalizmin Kuruluşu

YALÇIN KÜÇÜK

Dağıtım: DÖNEM DAĞITIM

İsteme adresi: Konur Sokak, 73/9
Ankara - Tel: 125 93 78

DAMDAN DAMLALAR

Bilgesu ERENUS

Kemal Yılmaz soruyor.

*"Hep böyle mi? sürecek
Hep böyle mi? çekilecek acılar"*

"Acılara Karşı Varım" diye adlandırdığı şiirinde soru işaretlerini öne almış. Doğru ya da yanlış tartışmasına girmek istemiyorum. Çünkü, "Damdan Damlalar" güç koşullardaki insanın kendini sanat yoluyla var etme çabasına açıyor sayfalarını.

Soru işaretlerinin böyle mi'lerden öne alışı yadigar olabilir, ama Kemal Yılmaz'ın imla kurallarını içindeki başkaldırının hızına yetiştirme çabası yadigar olmamalı...

*"Ben varım diyen yok mu?
Acılara haksızlığa ve işkenceye
Karşıyım diyen yok mu?
Yok mu? bu dünyada bir insan
Varım... varım!... diyen bir insan"*

Kemal Yılmaz var olduğumuzu bilmeseydi bu denli üsteleyemez sorusunu.

Varız... varız elbet. Tekelci toplumda insanımız tüm şaşkınlığa, hedef saptırmaların yanı sıra acımasızlığa, zulme, haksızlığa, işkenceye karşı direnen kanıtlıyor varlığını. Gerekirse, gerekirse ölersek... Erzincan Askeri Cezaevi'nden Sezai Sarıoğlu bu gerçeği şu dizelerde dile getiriyor;

*"Onlar,
Soykırım gündelikçileri
Onurlu bir ölümün
Özgürlük anlamına da geldiğini
Hiç bilmediler."*

Sezai Sarıoğlu sözünü getirip sevgili bir ölüye, örnek olsun diye Didar Şensoy'un özgürlük yolculuğunda öldürülüş mapus damlarındaki dostlarını çok etkilemiş. Damdan damlalara son iki ayda gelen dizelerin toplamına yakını onu ve kavgasını anlatmakta. İzmir Kapalı Cezaevinde İsmet Çoban, "Eylülün Birisi Gökyüzünde de Anıldı" diyor. Bu dünyadan

göçüşünü bir uyarıymışçasına Dünya barış gününe rastlatan Yugoslav göçmene yönelik dizelerini, umutlu ve sevecen, şöylece noktalyor.

*"Zor da olsa bu günlerde,
Yeni filiz olmuş gül dalları,
Omuz verdi bizlere,
Omuz verdi çiçeğim
Omuz verdi filizim,
güvercin uçuşunda
bahar uçurtmalarında
Ve eylül,
Gökyüzündeyiz şimdilerde
biraz içim sızılı,
Didar Abam ölmüş de...
(Yani öldürülmüş del...)"*

Tıpkı Kemal Yılmaz'daki gibi, doğru ya da yanlış kullanılmış hiç önemli değil, İsmet Çoban içinin aydınlık sitemini aktarabilmek için imla işaretlerini söz-cüklerin hizmetine koşuyor telaşla.. Önemli olan bence bu. Damdan Damlalar'da zaman zaman şiirlerine rastladığımız Halil Kantarcı son günlerdeki iç dünyasını şöyle dizelemiş:

*"Lav sığağı sevgi fışkırtırken yüreğim
Aysbergler yüzer bir köşesinde."*

Didar'ın ardından Halil'in de söyleyecekleri var. Aynı adı taşıyor şiiri, Didar'ın Ardından.

*"Bu yürek
Bu omuzlar
Kamp çadırlarını değil, dost tabutlarını
taşıtmaktan nasır tuttu kat kat
Bak
Yine yürüyor bizimkiler
Kolkola
Ardarda
Bembeyaz
Ve yine bir tabut omuzlarda
Karanfillerle taçlanmış onurlu bir yaşam
Ağır ağır ilerliyor."*

Erzincan Askeri Cezaevinden Mahmut Altıntaş devrimci yüreği söz konusu olduğunda içerde ve dışarda ayırımı yapmıyor, "Çatallaşıp, biri dışarda, biri içerde yanan" yürek diye tanımlıyor. Ablamız seslenişleriyle başlamış şiirine ve sürdürüyor...

"Onurumuzun yontusu başını
Yatırıp yüreklerimizin ortasına
Sessiz ve sitemsiz
Oturdun sınırsız soframıza
Hoş geldin
Yaşayan ölülerimiz arasına
Didar abla
hoş geldin."

Yaşadığımız şu günlerde "Yaşayan Ölüer" nitelmesi, eylülüst dönemin vazgeçen, yılan, sinen, hala kararsız, edilgen insanlarına yaraşır sanıyorum. Mahmut Altıntaş ise başkaldıran, vazgeçmeyen, gün günden, kararlı kişinin ölümsüzlüğünü vurgulamış aynı sözcüklerle. Bu vurguya hiçbir itirazım yok. Ben de bundan böyle, yaşayan ölüer yerine, eylülüst safralar derim ötekilere... Atıldıkça güzelleşeceğimize inanarak...

Istanbul'dan Hakan Akgül, mapusta mı, değil mi bilmiyorum, yazmamış.

Mektubuna sinen öylesine bir şey var ki, dışarda da olsa, mapusluktan beter bir yaşama koşulları sarıp sarmalamakta onu... Sözcükleri yazarken çoğunda güçlük çekiyor ama duyguları yazarken en ufak bir zorlanması yok, o Abla değil, ana diye sesleniyor Şensoy'a, ve yiğitçe ölenlerin tümüne adanmış şiirini "Toplama Kampında Değildi Ölüm Ana" diye başlatmış.

"Kimlerin elinde son buldu nefesin
Kimdi onlar"

diye soruşuna aldanmayın, sözcüklerin çoğunu yanlış yazdığı şiirinde Hakan, "Denizler şahlandırıp, öfkesinde bulutlar çarpıştırıyor." Sezai Sarioğlu ise hani şu dizelerinden birinde, Şensoy'un acısında "soykırım gündelikçileri" nitelmesi yapan Sarioğlu, acısına ortak olsun diye, koca Munzur dağına şırdırmış Erzincan Cezaevindeki koğuşuna. "Şimdi Munzur başında gözlerim yağıyor" diyor ve doğaçtan şiirler okuyor içi sıra.

Didar Anaya Munzur Yüreğinden Oğul Güzellemeleri

1.

Sevda anasıydı o
Oğul yanına hasretlere yatmış
yatmış da umudu kocatmamış
eylül yanını sağaltırken sabah alacasında
elleri güneşe batmış...
Umutları yıldız yıldız
türkülerini gelinlik kız...

2.

Ne zaman analara el kalkar
O'saat yekindir tüm anaları dünyanın
başlarında Carrar ana
analar türkü türkü ayağa kalkar...

3.

Dolu gözlerinden Munzur'un
yine memleket damladı şıp şıp
Yaralarımızdan şiirler okuduk
mapusadım sokaklarımıza karışıp...

4.

Didar'ına mahzun bir karanfil
gibi düşmüştü kınalı perçemi
yüreklerimizde tepeleme bir hüzün
fotoğraflarını öptük bütün gün
tüm karlarını bastık da Munzur'un
dudaklarımızda yangın kaldı izi...

Damdan damlalar'a Kemal Yılmaz'ın "Ben varım diyen yok mu? sorusuyla başlamıştık, Mahmut Altıntaş'ın mektubu en iyi yanıtlardan biri bu soruya:

"O iyi insanlar o güzel atlara binip
gitmediler.

Oldukları yerdeler.

Dallara bahar suyu yürüyüp şimdilerde
tomurcuklanmasını bekliyorlar."

Mahmut haklı.

İçimizi derinleştirerek çoğaltıyoruz şimdilerde ve bekliyoruz.

Beklemenin durağanlığına değil, hızına açık günlerimiz.

Mapusadım sokaklarımıza karışıp gidenlere, bu sayfalar her zaman açık olacak. Bundan kim-
senin kuşkusu olmasın. Dostlukla...■

YÜREKTE SÜREN ŞARKI

Muzaffer ARABUL

Kuşsütünü bilmiyen biri çini, dünya boş ve anlamsız değildir. İnsan oldum olası yaşamak istemiştir. Ve yaşamak için savaş veriyor. Bu konuda kötümser olamayız, çünkü kötümserlik yıkıcıdır. Onun için toplumcu bir yazar yaşamı ülküleştirmez ama, yapıtının bir sevinç ve esin kaynağı olmasını ister. Örneğin roman sanatında, ahlaksal ve estetik kavram, düşünsel varsıllaşma çabası ve anlatım ustalığı öncelikle bunu gerektirir. Ortaya konulan derin düşünceli, yurttaş insan, halkın mutluluğu için döğüşen, yenilikçi, devrimci, çağdaş kadın ya da erkek yaşamın kargaşası, çelişkileri ve acıları içinde daha bir güzelleşir. Bu aslında da, herkesin iyiliğine dönük, yapıcı, iyimser gerçekten övünülmeye değer bir kişidir.

Nitekim toplumumuzun kültür kalıtı ve teknik, bize kendi gücümüzün yolunu açıyor, hıristiyanlığın ve müslümanlığın bin yılı aşkın bileşik karanlığından sonra, açılan aydınlık yolda, halkımızın özgürlük ve mutluluğu da hiç kuşkusuz boşlukları doldurak ilerliyor. Batının sağında, biraz geride görünmemizin, çağa karşı direnmekle hiçbir ilgisi yoktur. Bu ağır aksaklık gittikçe dökülen eski koşullardan ileri geliyor.

Bizim halkımızın bilgeliği de, kendisini çarmlıha gerenleri bağışlayan İsa'nınki kadar yüce, uyuyan kediyi uyandırmamak için hırkasının eteğini kesen Muhammed'in ki kadar incedir kuşkusuz.

Onun için yurt savunması, işçilerin, köylülerin ve bütün çalışanların kıyımdan, sömürüden, yoksulluktan kurtarılması amacı, her yetkin ozanı ta içinden kavıyor. Onun için dilimiz böyle sade, derin, anlatım gücümüz böyle içten ve aydınlıktır.

Kötümserlik, inançsızlık, kuşku, genellikle eski değerlerin daha bir çözüldüğü kargaşa ve değişim dönemlerini belirler. Onun için toplumların ileriye doğru her kıvılcığında din, ahlak elden gidip durur. Nüfus artışı, köyden kente göç durdurulmalıdır. Sanırsınız ki çevreyi kirletenler de halklardır.

Geçen yüzyılın sonlarında ölen büyük Fransız ozanı Stephane Mallarme bile, batının o çöküntüler çağında toplumuna küskündür. Ünlü bir dizisinin dilimizdeki anlamıyla:

"Bedenden hayır yok, yazık, bütün kitaplar da boş."

diye yakınır, yıkılmışlığını söyler ama, "Mutlak" kitabında yine o ünlü:

"Bir zar atımı rastlantıyı hiçbir zaman ortadan kaldırmaz."

dizesiyle de yeni umutlara yol vermeden yapamaz.

Bizim kurtuluş savaşımız, Fransız direnişçi ozanları, Leningrad'da, yurtları için ölenlerin büyük anıtında, gece, gündüz hiç dinmeyen senfoni, insanlığın geleceğine inanmış güzel insanlar ve sanatçılar, yeryüzünde öyle sıcak bir şiir iklimi yarattılar ki, artık hiçbir hayvanlık Hitler'in ki kadar yıkıcı olamayacaktır.

Bununla birlikte, kimi sömürgeci, ezici, dengesiz kafalar, dünyaya ve çevrelerine korkular salmadan yapamıyorlar. İçlerinde kendi kendilerinden burana kapılarak çıldıranlar bile oluyor. Örneğin bunlardan Amerika savunma başkanı, yoksul James Forrestal: "Düşman tankları üstümüze geliyor." diye bağırarak kendisini oturduğu yerin penceresinden dışarı attı. (1949) Bizim İçişleri Bakanımız Namık Gedik'de, 1960 Mayısında, askerlerin elinden böyle kurtulacağını sandı ne yazık ki.

Oysa soysuzlaşmış bilgisizlik, soysuz Mac Cartyciler, bir süre de barış, insanlık, ırkların kardeşliği, eşitliği şarkısını söyleyen Amerikan Kartalı Paul Robeson'u susturmuştu ama, koca Robeson 1973 'de : "Şarkı söylemeyi yüreğimde sürdürdüğümde gerçekten inanınız." diye yazıyordu.

*"Gülmeyi sürdüreceğim
Göz yaşlarımı tutarak
Silahlarımı bırakmıyacağım
Yaşadığım sürece
Büyük Misisipi'nin
Sonsuzluğa akan suları gibi."*

İşte böyle.

Bugün bizim toplumumuzda da sınıfların konusu, toplumsal gelişmenin görünüm ve yasaları, bilimsel ve teknik devrimin kapsamı, yeteneklerin ve özgür ilerlemenin önüne dikilen engellerin kaldırılması, verimliliğin artırılması sorununu, düşünme özgürlüğüyle, örgütlenme özgürlüğünün sınırları, toplumsal ve bireysel onurumuz halkımızın sürekli gözlem alanı içindedir. Bunun için her tür siyasinin, bütün üretim ve her tür yazın ve sanatın genel konusu budur.

Bunun için toplumcu yolu kesen bireysel yol çıkar bir yol değildir. Bütün yapay ayrımlara, aptallaştırma ve edilgenleştirme çabalarına karşın insana yaraşır bir yaşamın, yani gerçeğin özlemi içindedir. Ve ulaştığımızı hiç elimizden kaçırmıyoruz. Bunun için yürekte süren o eski şarkılar kentlerin gür ışıklarına yansıyor.

AYŞE EMEL MESÇİ

ve

TİYATRO

Sema OKANÇAY

Sevgili okur, siz de bilirsiniz; geri kalmış, yıllık ulusal geliri son derece düşük, halkı sefil, çocukları aç bizimki gibi kapitalist ülkelerde zulmün bütün ağırlığıyla gelip çöreklediği, umutların darağacına çekildiği ve karanlığın kanla renklendiği dönemler sıklıkla yaşanır.

Bu baskı süreci içinde yaşamını, sanatını ya da işini sürdüremez duruma düşenler olur. Bunlardan bir tanesi de Ayşe Emel Mesçi; politik nedenlerle ülkesinde sahneye çıkamayan bir başoyuncu.

Ayşe Emel gibi devrimci sanatçılar, bu baskı ortamında yapacakları "şeyin" adına, sanat diyemedikleri için ve ayrıca yaşamsal sorunlarla burun buruna geldikleri için; adımızı, sanatımızı ve onurumuzu dış ülkelerde temsil ediyorlar. Son derece başarılı ve tam bir devrimci gibi.

Sanat yaşamına beş yaşında başlayan Ayşe Emel, 13 yıl bale eğitimi göyerek, İstanbul Konservatuarından koreograf olarak mezun oldu. 1967'de İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları çocuk bölümüne oyuncu olarak katıldı. İlk oyunu "Hansel ve Gratel" den sonra daha pek çok çocuk oyununda rol aldı. Aynı zamanda Çocuk Tiyatrosu dans bölümünün yöneticiliğini yaptı. 1969'da İtalyan Yönetmen Renato Padua'nın yönettiği Goldoni'nin "Yalancı" oyunundaki Rosaura rolüyle Şehir Tiyatroları profesyonel kadrosuna girdi. 1968'de tüm dünyayı saran ve Türkiye'de de anti-emperyalist eylemlerle kendini gösteren devrimci gençlik mücadelesine katıldı. 12 Mart 1971 cuntasına karşı direndiği için tutuklanarak 3,5 yıl hapis yattı. Ayşe Emel, Türkiye'de siyasi nedenlerle mahkum edilen ilk kadın tiyatro sanatçısıdır.

1974 affı ile tahliye olduktan sonra sanat

yaşamına devam etti ve ilerici sanatçıları bünyesinde toplayan TEM-DER Tiyatro Emekçileri Derneği'nin kuruluşuna aktif olarak katıldı. Aynı dönemde Yılmaz Güney'in "Endişe" adlı filminde rol aldı. Yılmaz Güney, Stockholm'de Ayşe Emel Mesçi'nin yaptığı çalışmalardan, onun oyuncu olarak yeteneğinden, Doğu kültürü ile Kuzey Avrupa kültürü arasında bir köprü olabilmek ve faşizmin Türkiye'de işlediği suçları duyurabilmek için gösterdiği çabalardan duyduğu kıvancı şöyle anlatmış. "Ayşe çok üretici bir insandır. Düşünün ki, geçen yıl Halk Oyuncuları ile birlikte Avrupa'da beş ay turne yaptı. Duvarı yaparken ne yazık ki Ayşe'ye hakkını teslim edecek olan daha büyük bir rol veremedik. Zamanı yoktu. (...) Bir kadının sosyal ve politik baskılara karşı mücadele etmek için sanatını kullanması çok güzeldir. Ayşe orada devrimcidir."(*)

Ayşe Emel, ilk rejisini de 1978'de İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları'nda Lorca'nın "Don Cristobita ile Dona Rosita'nın Acıklı Güldürüsü" oyunuyla gerçekleştirdi. Türkiye'deki yaşamı boyunca 40'in üzerinde oyunda oynadı.

12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra, sanatın özgürlüğünün kalmadığını belirten bir bildiriyle İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları'ndan istifa etti. Ardından 12 Eylül yönetimi tarafından aranmaya başladı. Yurt dışına çıktı ve yıllarca birlikte mücadele ettiği arkadaşlarıyla beraber Stockholm'de buluşup, 1982'de Halk Oyuncuları'nı kurdu.

"Kurban" adlı oyunda baş kadın oyuncu ve koreograf olarak görev aldı. Berlin'de "Ferhat ile

(*) Yvonne Nenander, Stockholm, Tidningen

Şirin" deki Şirin ve "Sakarca" daki Sakarca kompozisyonları ile Alman basının büyük ilgi ve beğenisini topladı. 1983-84 tiyatro döneminde "Nevroz Çiçekleri" adlı oyunda; yazar, yönetmen, kareograf ve oyuncu olarak çalıştı. Bu oyun Al-

manya, Hollanda, Fransa, İsveç ve Yunanistan'da büyük bir beğeni kazandı. Tiyatronun yanı sıra film çalışmalarını da sürdüren Ayşe Emel, Yılmaz Güney'in son filmi olan "Duvar" da, politik kadın tutuklu rolünü canlandırdı. 1984'te Tampere Festivali'ne Dario Fo ve Franca Rame'nin konuğu olarak çağrıldı. La Comune tiyatrosuyla yaptığı bu işbirliği sonucunda, Carlo Barsotti'nin sahneye koyduğu tek kişilik bir oyun: "Kadınlar, Bizim kadınlarımız" ortaya çıktı. Ayşe Emel bu oyunda, Antik Çağ'dan günümüze pek çok kadın figürünü canlandırdı. 1985 yılında Berliner Ensemble'da düzenlenen yönetmenler düzeyindeki semineri, Uluslararası Tiyatro Enstitüsü (ITI) nün Demokratik Alman Cumhuriyeti bürosu tarafından davet edildi. 1985-86 sezonunda Yılmaz Güney'in "Hücrem" adlı yapıtından yola çıkarak "Anılar 71" i sahneye koydu. İsveç, Almanya ve Fransa'da sergilenen bu oyun büyük beğeni topladı.

Halk Oyuncuları, Avrupa'daki tek Türk profesyonel tiyatro grubudur. 30 Mayıs 1982'de kurulan grup, beş yıl içinde İsveç'te 14 oyun üretti. Son oyunları, Mustafa Suphi Destanı: Türkiye'nin karanlık yıllarından bir kesitte, devrimci Mustafa Suphi'nin

1921'de kalleşçe öldürülmesini işliyor. 1900 yılının ilk çeyreğinde, Türkiye'deki ilk sosyalist örgülenmenin kahramanının destanı için Ayşe Emel; bu özgürlük mücadelesinde işkenceler ve ciyellere kurban gidenlerin ilk halkası, ilk nesil Amacımız sahnede vücut anlatımı, müzik, dans, ve şarkılarla yeni bir form, yeni bir sahne yaratmak. Amacımız, Ortadoğu toplumlarındaki: yal yapı ve devrimler arasındaki ilişki zincirini arabilmek. Bugün Türkiye'de demokrasi var diyo nasıl ve ne biçim bir demokrasi bu? Bİ Osmanlı'da halk muhalefetlerine karşı sürdürü baskı ve zulümle bugünkü arasında hiçbir fark aslında." diyor. Tiyatro alanında derinlemesine teorik araştırma içinde olan Ayşe Emel, ayrıca sayısı geçtiğimiz Şubat ayında çıkan "Sanat 87" derginin Genel Yayın Yönetmenliğini de sürdürüyor.

Sonuç olarak tiyatro, bir ifade aracı. Da ışıklandırması, şarkıları, mizanseni ile bütün bir diri. İşçi sınıfının bakış açısıyla sahneye konu tiyatro oyunlarında bireyin değil, kolektif akıyo belirleyiciliği ön planda olmaktadır. Ayşe Emel

rekli çalışmalarıyla bunu istiyor, bunu yapıyor, t başarıyor. Sanatı ile genel proletarya davasına met veren ve taa Kuzey Avrupa soğuşundan kucak dolusu güneş getirebilen bu yürekli i nimiza en içten selamlarla...■

NEYE "HOŞÇAKAL" VE "HOŞÇAKAL UMUT" İLE NEREYE

Levent YILMAZ

Yaşam tam anlamıyla bir mücadele. Her anında, her boyutunda mücadele var. Yaşam ile mücadele özdeş. Yaşam sürdükçe mücadele, mücadele sürdükçe yaşam varolacaktır. Mücadelenin niteliği ve boyutu karmaşıktır, değişkendir. Tüm karmaşıklık ve değişkenliğine karşın, dayandığı temel ve ulaşacağı yer bellidir. Asfolan sınıfsal mücadeledir. Diğerleri buna tabidir.

Umut, güzel, çok güzel bir sözcük. İyi boş değil ancak. Ham hayal, bulutların üstünde değil. Umut, mücadele motorunun önemli hem de çok önemli bir parçası. Bilinç ve inanç ile birlikte çalışıyorlar. Umut, mücadele istenç ve azmin düşünsel kaynak ve dayanaklarından biri. Umut ile mücadele birlikte yürüyorlar. Biri olmadan diğeri olamıyor. Mücadelenin yükselmesi umudu artırıyor, umudun çoğalması mücadeleyi geliştiriyor, hızlandırıyor.

Ülkemizdeki toplumsal mücadele 1980 Eylül'ü ile birlikte yeni bir aşamaya girdi. Ülkemizin güzel insanları, güzel bir dünyayı kurmanın uğraşısını veren coşkulu ve kararlı insanları her anlamda yok edilmeye çalışıldı. Umut yok edilmeye çalışıldı. Bunun için her yöntem kullanıldı. Uygulanan baskının içerik ve boyutu, ülkemizdeki sınıf mücadelesinin, dolayısıyla sınıflar arası çelişkinin ulaştığı aşamayı gösteren ölçütlerden biri olarak düşünülebilir. Burjuvazi çelişkiyi kendi lehine çözenin her yolunu denemek zorundaydı, denedi. Bu çabanın bir ucunda nesnel yok etme diğer ucunda ise öznel yok etme vardır.

Burjuvazi, ideolojik saldırısını her tür propaganda olanaklarını kullanarak yoğunlaştırdı. Bu siyasal mücadelesinin, önemli bir parçası idi. İktidarı kaptırmamanın gereği idi. Siyasal mücadelede karşındakinin mücadele azmini, coşkusunu, özgüvenini, kararlılığını zayıflatmak mücadeleyi kazanmada önemli bir yer oluşturuyor. Burjuvazi bunu biliyor. Bu mücadelesinde kendi ideologlarının yanı sıra solcu görünenleri de çokça kullanıyor. Çoğu kez solcu görünen ya da geçinenler işine daha çok yarıyor.

Bir sanat yapıtını değerlendirmek onu oluşturan düşünce yapısını değerlendirmektir aynı zamanda. Sanat yapıtı düşünce yapısının ürünüdür çünkü. Nesnel gerçeğin algılanması, yeniden yaratımı ve yansıtımı düşünce yapısı temelinde oluşur,

dünya görüşünün süzgecinden geçer. Sanat yapıtı yaratandan, yaratanın dünya görüşünden bağımsız değildir. Onu yansıtır. Kısa bir özet gerekiyor:

1- Yaşam ile mücadele birdir, birliktedir. Biri var ise diğeri de mutlak vardır. Mücadele verenlerden duran olabilir, ancak mücadele durmuyor.

2- Güzel bir geleceğin uğraşısını verenler için "umut" hep vardır, varolacaktır. Umut bittiğinde yaşam biter. Yaşam bitmeyecektir.

3- Ülkemizde 80 Eylül'üne gelindiğinde sınıflar arası mücadele, sınıfsal çelişki keskinleşmiş, burjuvazinin çelişkiyi kendi lehine çözmeye biçimi değişmiştir.

4- Burjuvazi bu dönemde siyasal ve onun bir parçası olan ideolojik mücadelesinin bir gerçeği olarak hem beyinlere hem de yüreklere saldırmıştır.

5- Burjuvazi siyasal mücadelede devrimcilerin, sosyalistlerin inançlarını, özgüvenlerini, umutlarını, kararlılığını yok etmede sanatı da kullanır.

6- Roman, sınıfsal çıkarların dile getirilişi olan ideolojinin bir parçasıdır.

1980'li yılların yedincisinde, 1987'de yazılmış bir roman, "Hoşçakal Umut" yazan, Ayla Kutlu. (1)

Bu dönem benzeri romanlar epeyce yazıldı. Yazılması gerekiyordu, yazıldı. Gereken yanıt belli ölçülerde verildi. Yanıtı sürdürmek gerekiyor. Değerlendirmek, nesnel gerçeğin yanlış yansıtılışını ortaya çıkarmanın yanı sıra bu yansıtışın neye ve kime hizmet ettiğini bulmanın da ipuçlarını veriyor.

Cezaevinden çıkan, niteliğini yitirmiş bir insanın, Oruç'un, dışarıyla ilgili öznel gözlemleri, geçmişe bakışı, geleceği tasarlayışı ve burjuva bir kadın ile olan ilişkisi anlatılmaya çalışılıyor.

Romanda ön plana çıkarılan, toplumsal mücadelenin yitirilmesinde önemli yer tutan öge "bireyleşme", daha doğrusu "bireyleşememe". Sorumlusu da devrimciler. Sosyalist ideolojide "birey ve bireyleşme", üzerinde fazlaca durulan bir konu. Zorunlu da. Zorunlu olan bir şey daha var: Birey ve bireyleşmeye tarihsel-toplumsal temelde sınıfsal bakmak. Birey'e burjuva ve sosyalist bakış farklı bakar. Ayla Kutlu birey'e burjuva gözlüğü ile bakıyor. Önerdiği birey, burjuva ideolojisinin tanımladığı birey. "Birey olmamayı, bütün tatları duyabilen bir insan olmayı öğreneceğim.

(1) Hoşçakal Umut, Bilgi Yayınevi, 1987, I. bs. s. 12

"Birey olmaya çabalıyorum. Belki o yüzden, daha önce incinmediğim şeylerden inciniyorum." (2)

"Ben insanların yaşamlarındaki dramalara aldır-mamayı öğrendim. Çünkü kendimi topluma öyle-sine adamıştım ki, kişisel sorunlardan değil söz-etmek, düşünmek bile yanlıştı... Kendimiz için yaşa-mıyorduk, yaşayamazdık... Güzel bir yemek nedir, onu bile düşünmezdik." (3)

Sorumlulara geliyoruz;

"Kitaplar alacağım. İzin verilenleri değil, kendi istediklerimi seçerek." (4)

"Anne, başkalarının sözleriyle hayatımızı dü-zenlersek, onların diyecekleri bitmez." (5)

Alıntıları uzatmak olanaklı, ancak gereksiz. Herşey açık; devrimcilik, sosyalistlik bireyleşmenin engeldir.

1- Burjuva birey anlayışı, bireyi tarihsel-top-lumsal ilişkiler bütünlüğü dışında oluşan, bunların dışında soyut olarak varolan insan olarak düşünür.

2- Birey ile toplumu bir karşıtlığın iki kutbu o-larak görür.

3- Burjuva birey anlayışı, insanların tek tek birimler halinde yaşamasını ve davranmasını gerek-tirmektedir.

Özetle bireyleşme içsel bir gelişme olarak ele alınmaktadır. Özel bir alanla sınırlı kendini bu sınırlar içerisinde, kendi bilinç ve çabasıyla, özgürce yetiş-tiren, bireyleştiren bir insan var. Bireysel gelişme tarihsel-toplumsal yapıdan bağımsız olarak oluşur ve sürer.

Diyalektik ve tarihsel maddeci görüş, birey ve bireyleşmeye farklı temelde bakar. "Toplumsal-laşma arttıkça, yani herbir bireyin insanlığın ortak ürününe, kültürüne ulaşma olanağı çoğaldıkça in-sanlar "tek"ler olmaktan bireyler olmaya evrilir." (6)

"Aynı toplumsal ilişkileri paylaşan, yeni ve-rilmiş bir üretim tarzı üzerine yükselen bir toplumsal bütün içinde yer alan bireylerin taşıdıkları ortak özel-likler var. Bu özellikler, o toplumsal bütüne özgü bi-reysellik biçiminin anahtarını oluşturuyor." (7) Marx'a göre de insan ancak tarihsel süreç içinde birey ha-line gelir. Gerçek birey'in oluşması ancak üretimin toplumsallaşması ile olanaklıdır. Bireyleşmenin en-geli kapitalizmdir. Kapitalizmin egemen olduğu bir ülkede bireyden söz edemeyiz. Ülkemizde de in-sanlarımız bireyleşemiyorsa, (toplumsal bireyden söz ediyoruz, bunun nedeni üretim biçimindedir. Ü-retimi kendi somut gereksinimleri doğrultusunda ve

ölçüsünde yönlendirememesindedir. Ülkemizde bireye yakın insanlar sosyalistlerdir, devrimcilerdir. Ayla Kutlu'nun sözünü ettiği birey burjuva bireydir. Burjuva yaşam biçimi benimsenmiş bireydir bu. 6 Eylül 1987 tarihli Cumhuriyet gazetesinde gençle-rin bireyleşme adına istekleri, düşünceleri var. Bir-kaçı şöyle:

-Özgür olmak, kimseye karşı sorumlu ve bağımlı olmamak.

-Bol bol kız arkadaş değiştirerek gençliğin ta-dını çıkarmak.

-Rahat, konforlu bir hayat sürmek.

-İstediğin her şeyi yapmak, eğlenmek, dan-setmek, cinsel özgürlüğe sahip olmak.

-Kendi kurallarıyla yaşamak.

-Hiç bir şeyi ciddiye almadan yaşamak.

Bunlar birey olma adına söylenenler ve Ayla Kutlu'nun birey anlayışı ile örtüşüyor. Tam burjuva-zinin istediği bireyler. Bizim bireyimiz bu değil; her şeyi, yaşamın her ayrıntısını ciddiye alan, sorumlu, güzel bir gelecek için her türlü sıkıntıya katlanmasını bilen insandır bizim bireyimiz. Özgürlüğü emekçi halkına bağımlılık olarak görendir. Sosyalistler burjuva yaşam biçimini reddeden, bireyleşmeyi sosya-lizmde gören insanlardır.

Romanda öne çıkarılan bir başka konu da, geçmişteki mücadelenin hep yukarıdan gönderilen katı emirlerle yürüdüğü, yürütüldüğüdür. Devrim-ciler düşünmeyen, sadece verilen emirleri yerine getiren robotlardır. Toplumsal mücadeleyi bu kadar kabalaştırmak, çarpıtmak, basite indirgemek o mü-cadelenin içinde yer almamanın yanı sıra toplumsal mücadelelerin içeriğini, karmaşıklığını ve boyutunu bilmemekten kaynaklanır. Toplumsal mücadelelerin kaynağında emir değil inanç ve bilinç vardır. Hiç bir toplumsal mücadele emir ile yürümez; onu içerir, ancak Kutlu'nun anladığı anlamda değil. İşken-celerde direnerek canlarını yitirenler, ölümü seçen-ler, idam sehpalarında inançlarını haykırarak sandal-yeye tekme vuranlar acaba emir aldıklarından dolayı mı böyle davranıyorlar? Yoksa devrimci onur-ları, sosyalist inançları mı onları böylesine insan-laştırıyor? Ayla Kutlu bunları düşünmeli.

Duygusuzluk, sevgi düşmanlığı, kaba insar ilişkileri anlayışı ve insan ilişkilerinde baskı, devrim-ciliğin ve devrimcilerin temel nitelikleri sayılmış ro-manda. Benzeri romanlarla bu konuda da uyuşu-yorlar. Burjuvazinin sözcülüğünü yapıyorlar. "Dev rimcinin zayıflıkları olamazdı. O kendini davasına adanmış insandı, yaşamında başka hiç bir şeye yel yoktu." (8) "Aşk yoktu, sevgi yoktu: Görev vardı." (9) Sosyalist bilinç ve inanca sahip insanlar insan nite

(2) A.g.e.s. 23

(3) A.g.e. s.85

(4) A.g.e.s. 12

(5) A.g.e. s.20

(6) 11. Tez, 2. Kitap, s.64

(7) A.g.e. s.65

(8) Hoşçakal Umut, s.25

(9) A.g.e. s.25

liklerini üzerinde en fazla bulunduranlardır. Hiç bir kişisel çıkar gözetmeden, hiç tanımadığı insanlar, tek onlar ezilmesin, insanca bir yaşama kavuşsun diye didinen, canını veren insanın güzelliği kimde vardır? İnsanca duyguyu, gerçek sevgiyi kim daha iyi bilip, yaşayabilir?

Eksik ve yanlışlarına karşın güzel bir dünya, güzel bir gelecek için, sağlıklı bir toplum için, sosyalizm için verilen mücadele ile alay etmek yok edilme korkusundan dolayı burjuvazinin işidir. Mücadeleyi küçümsemek, çıkar yolu olmadığını göstermeye çalışmak burjuva ideologlarının işidir. Ayla Kutlu bu görevi üstlenmiş görünüyor. "Oysa kimdi bizimkiler, neredeydiler ve ne yapabiliirdiler?"(10) "Devrimci ahlak zabıtası bitti, senin ardında olmaz."(11) "...yeterince çok ve yürekli olsaydık..."(12) Ayla Kutlu işkence raporlarına ve pişmanlık yasası sonuçlarına bir göz atarsa yeterince çok ve yürekli olduğumuzu görecekler.

Oruç'un cezaevinden çıktıktan sonra gidebileceği hiç bir devrimci kalmamıştır. O da gidip bir burjuvaya sığınıyor, günahlarını ona çıkarıyor. Nesnel gerçek çarpışıyor, bir devrimcilerin sığınacak yer aradıkları ve burjuvaziye sığındıkları saptaması yapılıyor, iki devrimciler özeleştirilerini burjuvaziye vermezler ve ona sığınan artık sosyalist niteliklerini yitirmiş, karşı tarafa geçmiş kişidir.

Ayla Kutlu sosyalist mücadelenin değerlendirmesini Algüz'e yaptırmış. Algüz'ün, Algüz'lerin sosyalist mücadeleyi değerlendirmeye hakları yoktur. Burjuvazi sosyalist mücadeleyi ancak kararlar, Algüz de öyle yapıyor. Mücadeleyi değerlendirmeyi Algüz'e bırakmak sosyalizme karşı taraftan, karşı tarafın gözlüğüyle bakmaktır. Ayla Kutlu öyle yapıyor.

"Oruç", "Hoşçakal Umut" rastgele bulunan kavramlar olmasa gerek. Dilediğince yaşayamamak, emir ile yaşamak "Oruç" adını yaratmanın düşünsel temeli olmalı. Ayla Kutlu bu kavrama olumsuz bir anlam yüklemeye çabalamış. Oruç sosyalizme olan istemi dile getirir oysa. Doğrudur; sosyalistler sosyalizm kurulmadan pek çok güzel şeyi yaşayacak, iyiye hep oruçlu olacaklardır. Oruçları onların gücü olacaktır. "Hoşçakal Umut" ile de "hoşçakal yaşam, hoşçakal güzel bir dünya ve mutlu yarın; sen yaratılamazsın" deniyor. Hayır, Merhaba Umut ve bekle bizi güzel gelecek diyoruz.

7 Ekim 1987 tarihli Milliyet gazetesi Ayla Kutlu'nun "Hoşçakal Umut" adlı romanın TV filmi olarak çekileceğini yazıyor. Bu, romana ve değerlendirmemize netlik getiriyor. Bitiriyoruz.■

(10) A.g.e. s.86

(11) A.g.e. s.129

(12) A.g.e. s.181

Geçen sayımızda, arka kapakta verdiğimiz ve TöBe-KP'nin üzerinde kaydığı kaygan zemini irdeleyen, çok geniş tartışma bulan yazımızı, bazı yerlerdeki anlamı çok değiştiren düzeltme hataları nedeniyle yeniden yayımlıyoruz.

TöBe-KP İçin Açık Kapı ANTI-SSCB ve ANTI-PKK SİYASET

Bir çaresizlik politikasıdır; TİP ve TKP Genel Sekreterleri, Türkiye'ye geldiler ve polise teslim oldular. Rüzgarlarını bıraktılar.

Sonuçları tüm Türkiye solcularını ve sosyalistlerini ilgilendiriyor; solculuk ve sosyalizm adına bir hareketlilik gösterenlerin hiç birisinin, az veya çok ölçüde, iki genel sekreterin davranışlarının sonuçlarından kurtulabileceklerini düşünmemek gerekiyor. Birisi Eylül'den hemen sonra ve diğeri 1981 başlarında Türkiye'yi terkeden iki solcu politikacının, Anap'ın sol aydın politikasını yöneten Adnan Kahveci'nin çağrısına uyup ve bazı diplomatik girişmelere güvenerek Türkiye burjuvazisinin merhametine sığınmalarının, varsa onuru ya da onursuzluğu, az veya çok, Türkiye'deki tüm solcuların başına yağıyor.

Dönüşün dramatik bir görünüm alması, yaz ortasından sonra ortaya çıkan bir gelişmedir. Ancak, en azından 1978 sonu veya 1979 başlarından bugüne gelen bir sürecin sonunda gerçekleşti. Bu sürece her iki örgütün olağanüstü zayıflama süreci demek uygun görünüyor.

TİP ve TKP, 1977 Seçimi'nden sonra hızla bir parçalanma dönemine girdiler. Ecevit'e bağlı umutlar, her iki cehahta da sönmeye başlayınca ve hem TKP ve hem TİP yönetimleri devrimci bir çizgiye giremeyeceklerini anladılar ve içlerini temizlemeye başladılar. TİP, önce, kendisine canlılık veren, içlerinde Erhan Tezgör'ün, Mesut Odman'ın, İlhan Akalan'ın, Metin Çulhaoğlu'nun, Candan

Baysan'ın bulunduğu Yürüyüş Kolu'nu tasfiye etti. Bunlar, TİP'ten çıkarılmış olmayı bir rahatlık saydılar ve devrimci mücadelelerini sürdürmeyi denediler. TKP, Türkiye'de bir devrimci durum olduğunu ileri süren ve başlarında İ. Bilen'in veliahtı R. Yörükoğlu'nun bulunduğu İşçinin Sesi kanadını kovdu. İşçinin Sesi Kanadı, doğrudan duramadı ve şimdi anti-sovyetizm ile burjuva parlamentarizmine kaydı.

Ancak, o zaman İşçinin Sesi, Ankara örgütünün önemli bölümünü, İzmir örgütünün tümünü, İngiltere'yi almıştı. Arkasından 1981 TKP tutuklamaları ve bunun arkasından Devrimci Kanat hareketi ve 1982 yılında da, TKP'nin yeni kuruluşunda bir numaralı üye ve politbüro üyesi Aydın Meriç'in tasfiyesi geldi. 1983 yılında TKP, kendisini bitirmişti. TİP ise daha önce bitirdi. Yürüyüş Grubu'nun 1978 yılında tasfiyesi, TKP ile yakınlaşmak için bir zorunluluktur; bunun arkasından hemen TKP'ye gitmek isteyen Gündüz Mutluay-Yavuz Ünal Grubu ve daha sonra da uzun yıllar Parti ile sembolleşen Yalçın Cerit Grubu TİP'ten uzaklaştırıldı. Son olarak üç kişi kalmışlardı; Behice Hanım ölünce, iki kişiye indiler. Birisi Türkiye'ye geldi. Diğeri yurt dışından demec veriyor.

Zayıflık, 1979 yılında başladı; 1979 yılında Almanya'da toplanan TKP Plenumu, 1 Mayıs Gösterileri'nde kızıl bayrağın yanında Türk bayrağının taşınmasını ve İstiklal Marşı söylenmesini kararlaştırdı. 1 Mayıs 1979 Günü, Behice Boran İstanbul'da kendisinin tutuklanmasını sağlarken, İzmir'de ve metal işçilerinin katılımıyla yapılan 1 Mayıs'ta Türk bayrakları açıldı ve İstiklal Marşı söylendi.

TİP ve TKP yöneticileri Türkiye'deki sosyalist mücadeleye ve yeni parti arayışlarına da bu zayıflıktan baktılar. Behice Boran, daha 3 Ağustos 1986 tarihinde Uğur Mumcu'ya "Türkiye'de bugün sosyalist parti kurmanın şartları yok" diyor ve bu sözler Cumhuriyet'te büyük başlıklarla yayınlanıyordu. Aynı Cumhuriyet'te Behice Hanım, gerekçelerini de açıklıyor: "Sosyalist olmayıp da sosyalist adı taşıyan bir parti kurulabilir belki, partinin kendisini nasıl niteliğine bağlı. Burjuvazi ve bugünkü iktidar böyle bir partinin kuruluşundan hoşnut dahi olabilir. Avrupa Konseyi ve Parlamento'su ile ilişkilerin düzeltilmesi girişimleri, hele AET'ye tam üyelik için başvuru hazırlıkları hatırlanırsa... Böyle bir parti sos-

yalist gelişmelere zarar verir." Açıkça ortaya çıkıyor; daha 1986 Ağustos ayında Behice Boran, Türkiye'deki parti çalışmalarını sansür etmeyi, bu yolda çaba harcayanları emperyalizmin ajanları olmakla suçlamayı önemli bir politika sayıyor. TİP ve TKP için önemli bir politikadır; içerde bir parti kuracak veya parti kuruluşuna katkıda bulunabilecek kadroları yok.

Zayıflık devam ediyor; ancak zorlandılar. Sovyetler Birliği Komünist Partisi, hep kardeş partilerin kendi ülkelinde olmasından yana olmuştur. 27 Mayıs 1960 tarihinden hemen sonra İ. Bilen, Türkiye dönmesi tavsiyesinde bulunduğu ileri süren kaynaklar var. İki yöneticinin Türkiye'ye dönmelerinin TİP ve TKP'nin fiili tasfiyesi ile sona ermesi halinde bile SBKP'nin sonuçtan hoş-

nut olacağını tahmin etmek zor değildir; Türkiye toprağı mücadelenin devamı için yeni biçimler bulabiliyor.

Artık bundan sonra ne olabileceği, en azından Toplumsal Kurtuluş okuyucuları için büyük sürpriz sayılmayacaktır; Dergi, çıktığından beri Türkiye'de bir ö-ro-komünist nesneliliğe işaret ediyor. Bu, hem Türkiye toprağını iyi izlemesinden ve hem de yurt dışı gelişmelerin zayıflayan nabzını tutmasından ileri geliyor. MİT-Genel Kurmay, etkilediği basın, bunlardan bilgi alan Devlet Başkanı Evren, TöBe-KP'yi ast bir ö-ro-komünist çizgiye oturtmak istiyor-lar. Bunu sağlamalarının ihtimali yüksek görünüyor.

AT'a binmek için değil, Türkiye'nin iç dinamiği için ö-ro-komünist bir TöBe-KP'ye ihtiyaç var. Türkiye'nin siğ yazıcıları 1945 yılında DP'nin kurulmasını Birleşmiş Milletler'e girmeye bağlamışlardı. Bu, Türkiye'deki gelişmelere ve devrimci pratiğe hakarettir ve şu anda, Türkiye rejiminin sorunu, yükselmeye başlayan devrimci sosyalist hareketi ve Kürt halkının demokratik çıkışlarını durdurmaktadır. İç dinamik hep önemlidir.

İki Genel Sekreter, anti-PKK çizgilerini açıkladılar. Zayıftırlar ve "Moskova'ya bağlı olma" iddiaları karşısında hemen cevap vereceklerdir. Her ö-ro-komünist hareket kaçınılmaz olarak anti-sovyetizme gidiyor. Fakat Türkiye'nin özel koşulları da var; TöBe-KP'yi, Moskova'dan emir almadığını ispatlamak için yeni ve dramatik açıklamalar bekliyor. ■

arka kapaktan devam

mokrası kavramının da hiçbir değer taşımadığı açıklıkla kabul edilmelidir.

İKİ nokta üzerinde bir tartışmaya yer yoktur. Bunlardan ilki şudur: Tek başına demokrasinin Türkiye'ye getireceği hiçbir yarar ve çözüm yoktur. 1960-1970 yılları Türkiye solcu ve sosyalist yazını, demokrasinin Türkiye'nin hiçbir sorununu çözemeyeceği konusunda kesin kanıtlarla doludur. İki darbenin yarattığı bellek kaybını ve defenere solcuları genel ilke saymak mümkün görünmüyor. İkincisi, devrimci çizginin sadece bir mücadele yöntemi ve bir iktidar yolu olduğunu düşünmek son derece yanıltıcıdır. Devrimcilik, bir yaşam biçimidir.

UZUN yıllar büyük, ancak tek ülkeyle sınırlı olması, kuruluş aşamasında kır tabanının ağırlık taşıması, dünya sosyalizm pratiklerine, kitaplarında olmayan yabancılıklar getirdi. Ancak pratiğindeki bütün yabancılıklara karşın, var olan reel ve olgun sosyalizmin de gösterdiği gibi, sosyalizm bugün insanoğlunun hayal edebileceği en güzel düzendir ve insanlar, sosyalizme layıktır. Açık devrimci parti, Türkiye'nin sosyalizme ve yalnızca sosyalizme layık olduğunu düşünenlerin partisi olmak durumundadır.

PAYLAŞIM, sosyalizmin ilk ve temel ilkesidir. Açık devrimci parti paylaşımcı yaşam biçimini tanıtmaya, propaganda etmeye ve yayma görevini üstlenmelidir. Demokrasiyi, kararın alınmasında ve uygulanmasında paylaşım olarak ele almak daha yaratıcı sonuçlara kapı açabiliyor.

TOPLUMA hizmet, başkasının iyiliği için çalışmak, toplumdaki en yüksek değer olmalıdır. Başkasına bir yarar götürebilmekten en büyük mutluluğu duyabilen insanları yaratmaya temel amaç sayılmalıdır; sosyalizmi kurarken de devrimci yaşam bunu gerektiriyor.

EN büyük devrimciliğin, insanın inandığı değerlerde devrimcilik olduğuna inanılmalıdır, devrimciliğin yaşam biçimi olması ancak böyle ortaya çıkabiliyor. Devrimci, yalnız taşıdığı malzemeye değil, düşünme yöntemi, edebiyatı, şiiri, müziği, aşkı, çevresiyle ilişkisiyle kendisini belli etmektedir. Kapitalist toplumda bile devrimci görüldüğü yerde ayırt edilmelidir. Açık devrimci partinin bir burjuva ortamda ve demokrasi mücadelesi yapılan bir çerçevede eylemlerini sürdürmesinin bulaşıcı hastalıklarından ancak devrimcilik bir yaşam biçimi ve bir ayrışma yöntemi yapılarak korunulabilir. Açık devrimci partinin yandaşları, üyelik belgeleriyle değil, parti örgütlerine gelip gitmeleriyle değil, buldukları yerde düşünme yöntemlerinin yeniliği, edebiyatlarının farklılığı, aşklarının benzersizliği, müziklerinin ayrılığıyla belli olmalıdır.

KİŞİLİK zenginleşmesi ve geliştirilmesi, sosyalizmin temel ilkesidir. İnsan, kişiliktir ve sosyalizm insanın gelişmesi için insanoğlunun düşünebileceği en görkemli düzenleme oluyor.

KOLLEKTİVİTENİN yaratıcılığına inanmak, sosyalist olmak için bir vazgeçilmez gerek oluyor. Birlikte düşünmek, birlikte uygulamak, birlikte üretmek, birlikte tüketmek, birlikte eğlenmek; bunlar olmadan sosyalizm düşünülemez. Sosyalizm için kollektivite üretimi artırmanın bile önünde bir hedef olarak duruyor.

İNSAN, bütün güzelliklere layıktır. İnsan, artan ölçüde güzelliklere layıktır. Üretimi artırmak hedefi yalnızca buradan çıkıyor. Sosyalizmde üretimi değil, çalışanın verimliliğini artırmak temel ilke oluyor; insanoğlu artan ölçüde boş zamana layıktır.

KAPİTALİZMDE çalışmak, bir işkence ve bir sömürüdür. Sosyalizm, sömürüden kurtuluştur.

TEKELCİ aşama, insanın, kişiliğinin sonudur. Tekelcilik, toplumun ve insanın iltihaplanmasıdır. Sosyalizm, tekeli aşamada, insanca yaşam için değil, insan olarak kalıp gelişebilmek için bir zorunluluktur. Sosyalizm, tekeli iltihaplanmadan kurtuluştur.

SOSYALİZM, ayrımcılıktan kurtuluştur. Irkçı baskılardan kurtuluştur. İnsanoğlunun diliyle, ekiniyle çeşitlilik ve zenginliğine getirilen kısıkaçtan kurtuluştur.

KURTULUŞTUR.

DEVRİMCİ kurtuluş yönetimi için açık devrimci partinin temellerini atmak üzere ileri.

AÇIK DEVİRİMCİ PARTİ İÇİN İLERİ

YASAL bir parti arayışı içinde olmak, yeni bir düzenin kuruluşu için gizlilik koşullarında çalışmayı uygun bulanları, "yasa dışı" çalışmakla suçlamak anlamına da gelebiliyor; buna, hiç kimsenin hakkı olmamalıdır. Darbe dönemlerinin savcılık suçlamalarını ve tekelci basın ile devlet yayın organlarının, yurttaşların bilinç altına yönelttikleri propaganda bombardımanlarının dirençle karşılanması gerekiyor; "yasa dışı örgüt" suçlaması kabul edilerek, "yasal" bir örgütlenme peşinde olmayı savunmak kolay görünmüyor. Ayırım "yasal ve yasal olmayan" veya "legal ile illegal" siyasal örgütlenmeler arasında değildir; ayırımı açık ve gizli partileşme arasında arayıp bulmak zorunlu oluyor.

TARİHSEL başlangıç "gizli" ve "açık" örgütlenmeler arasındaki bir ayrıma işaret ediyor. Lenin'in örgütsel soy ağacını, Blanqui aracılığıyla Bunarroti'ye ve Bunarroti ile de ustası Babeuf'e bağlamak mümkündür; Babeuf, mevcut iktidarı devirerek yerine bir yeni düzen kurmak için siyasal bir örgütlenme içinde olan ilk sosyalist devrimcidir. Babeuf'un örgütü, daha doğru bir niteleme ile ilk devrimci parti "Eşitlerin Konspirasyonu" adını taşıyor ve Babeuf, bu parti ile "Eşitler Cumhuriyeti" kurmayı amaçlıyor. Eşitlerin Konspirasyonu'nun başında "Gizli Direktuar" var, Babeuf, devrimci burjuva demokrat hükümeti devirmek için örgütleniyor.

KONSPİRASYON, birlikte nefes almak anlamına geliyor. Hem amaç birliğini ve hem de nefesleriyle konuşmayı anlatıyor. Ancak sözcük bu etimolojik anlamını çoktan yitirdi, konspirasyon sadece yeni bir düzen için gizli siyasal örgütlenmeyi anlatıyor.

AÇIK parti, burjuva demokrasisinin bir ürünüdür. Burjuva demokrasisinin tarih sahnesine çıkması, sosyalist mücadelede hem belli imkanları ve hem de büyük olumsuzlukları tarih sahnesine çıkarıyor. Olumsuzlukların başında sosyalist mücadelenin demokratlaşması ve giderek sosyalistlerle demokratların ayırımının ortadan kalkması var. Burjuva egemenliğinde demokrasi en azından bir kavram olarak meşruluk kazanmış olması, açık parti çabalarında, demokratik hedeflerin sosyalist sayılması ve burjuva parlamentarizminin abartılması sonucunu doğuruyor. Bu sosyalist mücadelenin önce sulandırılması ve daha sonra da eriyerek kaybolması anlamına geliyor.

DÜNYA sosyalizmi, 1930 yıllarının "popüler front" arayışları ile büyük bir demokratizm ve 1940 yıllarının antifaşist rezizanslarıyla da büyük bir popülizm hastalığına yakalanmıştır; tarihsel gereklilikleri tartışma dışında bırakılan insanlığın bu iki büyük serüveni, dünya sosyalizmine demokratizm-popülizm hastalığını bırakarak dönemini kapamış oluyor. Bunlara ek olarak, Türkiye'nin yakın geçmişindeki iki askeri darbe de, Türkiye'de, Mesut Odman arkadaşımızın bir toplantımızda kullandığı yerinde bir niteleme ile aklını demokrasi ile bozmuş bir tür eski sosyalistlerin ortaya çıkmasına yol açıyor.

DEVİRİMCİ parti, bu tür bozukluklardan dünya ve Türkiye sosyalizmini kurtarmak için bir zorunluluktur. Açık devrimci partinin ilk hedefi, aklını sosyalizm ile bozmuş partiler yaratmak olmalıdır; sosyalizm ülküsüne bağlanmayan hiçbir hedefin ve bu arada de-

devami arka sayfada